

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Första kammaren.

Nr 19.

Lördagen den 20 mars f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Svensson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 208, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 6 A, till Konungen i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1926—1927 under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet, ävensom åtskilliga beträffande samma huvudtitel väckta motioner.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets memorial nr 61.

Vid föredragning av sammansatta stats- och jordbruksutskottets memorial nr 7, angående ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtanden nr 24—28.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 1, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
lönereglering
vid central-
anstalten för
jordbruks-
försök.

Punkten 9.

Under punkten 7 av nionde huvudtiteln i innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, utom annat, dels besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med budgetåret 1926—1927 äga tillämpning å befattningshavare vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet; dels bestämma antalet ordinarie befattningar vid centralanstalten på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
6 avdelningsföreståndare	B 30
2 överassistenten	B 26
4 laboratorer	B 26
5 vaktmästare	B 7.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

1) nr 143 i första kammaren av herr *Sederholm* m. fl., likalydande med nr 134 i andra kammaren av herr *Lindman* m. fl., däri i samband med väckt förslag om likställande i löne- och pensionshänseende av professorer och avdelningsföreståndare vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet med professorer vid rikets universitet och karolinska institutet föreslagits, att de båda överassistenterna vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet skulle uppflyttas i lönegraden B 27;

2) nr 197 i första kammaren av herr *Nilsson, Nils Anton*, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att vid blivande lönereglering för tjänstemännen vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet de båda överassistenternas löner skulle fastställas att utgå efter lönegraden B 28;

3) nr 25 i första kammaren av herr *Berge* m. fl., likalydande med nr 43 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Skövde m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, entomologiska avdelningen, i överensstämmelse med anstaltens styrelses förslag inrättades tvenne nya assistentbefattningar för forsknings- och försöksverksamhet inom biskötseln; att avdelningens expensanslag ökades med 6,000 kronor och att ett engångsanslag av 10,000 kronor beviljades för uppförande av bipaviljong samt för dess utrustning; samt

4) nr 136 i andra kammaren av herrar *Schill* och *Olsson* i Ramsta, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta i riksstaten för budgetåret 1926—1927 anvisa medel för upprättandet vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet och dess entomologiska avdelning av en försöks- och forskningsanstalt på biodlingens område samt härför anslå dels ett engångsanslag på 15,000 kronor, dels ock för uppehållande av driften för budgetåret 1926—1927 14,000 kronor på nionde huvudtiteln under punkt 7 Centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, utom annat, att riksdagen måtte

I) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionerna I: 143 och II: 134 i nu förevarande del samt å motionen I: 197 ävensom å motionerna I: 25 samt II: 43 och 136 i vad avsåge höjning av ordinarie förslagsanslaget till centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet

a) besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle

från och med budgetåret 1926—1927 äga tillämpning å befattningshavare vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet;

b) bestämma antalet ordinarie befattningar vid centralanstalten på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
6 avdelningsföreståndare	B 30
2 överassistenter	B 26
4 laboratorer	B 26
5 vaktmästare	B 7.

Ang.
lönereglering
vid central-
anstalten för
jordbruks-
försök.
(Forts.)

II) i anledning av motionerna I: 25 samt II: 43 och 136 i övrigt

a) för uppehållande av den vid centralanstaltens entomologiska avdelning bedrivna forskningsverksamheten på biodlingens område för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra anslag av 5,500 kronor;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande de åtgärder, som borde från statens sida vidtagas för främjande av det i motionerna avsedda syftet, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Reservation hade anförts av herrar *Hellström*, *Sederholm* och *Lundell*, som av angivna orsaker ansett, att utskottet med anledning av motionerna I: 143 och II: 134 samt motionen I: 197 bort hemställa, att riksdagen måtte bestämma antalet befattningar vid centralanstalten på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
6 avdelningsföreståndare	B 30
2 överassistenter	B 27
4 laboratorer	B 26
5 vaktmästare	B 7.

Herr Lundell: Det kan ofta vara svårt att avväga, i vilken lönegrad olika befattningshavare skola placeras, för att man skall bereda dem full rättvisa, men med den kännedom, jag har om överassistenternas arbete vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, synes det mig nästan självfallet, att de böra placeras i högre lönegrad än laboratorerna. Ifrågavarande överassistenter förestå självständigt var sin underavdelning, och det åligger dem att upprätta plan för underavdelningarnas försöksarbete, ansvara för arbetets noggranna utförande, sammanfatta de framkomna försöksresultaten och dessutom handhåva underavdelningarnas ekonomi. Det framgår ju härav, att dessa överassistenter ha ett synnerligen ansvarsfullt och mångsidigt arbete.

På grund härav ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr andre vice talmannen: På de goda skäl, som anförts av utskottet och som jag näppeligen här behöver upprepa eller närmare utveckla, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan. Även med placering i den 26:e lönegraden komma dessa två överassistenter i åtnjutande av en avsevärd löneförbättring, och att laboratorerna också komma att få det bra, är ju någonting, som endast är ägnat att väcka tillfredsställelse hos laboratorerna och säkerligen också hos deras kamrater, överassistenterna.

Jag ber således att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sederholm: Jag har ej mycket att tillägga till vad herr Lundell anförde. Jag vill endast understryka, att genom placering av överassistenterna

Ang.
lönereglering
vid central-
anstalten för
jordbruks-
försök.
(Forts.)

i lönegraden B 27 kommer den löneskillnad, som uppstår i förhållande till försöksavdelningarnas föreståndare, vilka nu äro placerade i B 30, i varje fall icke att bli för liten. Under sådana omständigheter kommer det genom denna av reservanterna föreslagna placering i B 27 att i varje fall bli tillräcklig skillnad i lönehänseende mellan föreståndarna och överassistenterna. De senares verksamhet ligger föreståndarnas så nära i fråga om självständig ledning av de avdelningar, de ha att förestå, att det blir ett fullt rimligt och skäligt avvägande av avlöningen till föreståndarna och överassistenterna genom de senares placering i lönegraden B 27.

Jag yrkar därför också bifall till reservationen.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 10 och 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Om
lönstillägg åt
professorerna
vid lantbruks-
institutet.

Punkten 19.

Inom riksdagen hade väckts följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen nr 142 i första kammaren av herrar *Sederholm* och *Jönsson*, likalydande med nr 193 i andra kammaren av herr *Månsson* i Erlandsbro m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1926—1927 anvisa extra reservationsanslag av 14,000 kronor för beredande av provisoriskt lönstillägg av 1,000 kronor till var och en av professorerna vid de båda lantbruksinstitutet vid Ultuna och Alnarp.

Utskottet hade i den nu ifrågakvarande punkten på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 142 och II: 193 ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hellström*, *Sederholm* och *Lundell*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, slutande med en hemställan, att riksdagen måtte i anledning av de i ämnet väckta motionerna I: 142 och II: 193

a) medgiva, att för tiden 1 juli 1926—30 juni 1927 finge till professorerna vid Ultuna lantbruksinstitut samt Alnarps lantbruks- och mejeriiinstitut utgå ett provisoriskt lönstillägg för år räknat med 1,000 kronor, skolandet av ifrågakvarande provisoriska lönstillägg två tredjedelar anses motsvara lön och en tredjedel tjänstgöringspenningar och i tillämpliga delar gälla de bestämmelser, som kunde komma att utfärdas i fråga om tillfällig löneförbättring för budgetåret 1926—1927 åt viss personal inom den civila statsförvaltningen,

b) för nu angivna ändamål anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 14,000 kronor.

Herr Lundell: I utskottets yttrande i denna fråga heter det, att utskottet icke vill underskatta det behjärtansvärda i motionernas syfte, och däri ligger också ett erkännande av vad motionärerna framhållit beträffande behovet av löneförbättring för professorerna vid våra lantbruksinstitut. Det enda skäl utskottet anfört mot en sådan löneförbättring nu är, att det skulle vara ett föregripande av frågan om den högre lantbruksundervisningens ordnande. I denna del har jag dock en mot utskottets mening avvikande åsikt, därför att den löneförbättring, som föreslås, är avsedd att vara tillfällig eller provisorisk, och det föreslagna beloppet är till sin storlek så avpassat, att ett föregripande av en kommande omorganisation av den högre lantbruksundervisningen ej behöver befarias. Skola professorerna vid lantbruksinstitutet vänta på den ifrågasatta omorganisationen, som kan dröja många år, kan det icke undgås, att det vederfares dem stor orättvisa, och det torde innebära betänkligheter för rekryteringen av dessa professorsplatser. Jag har svårt att förstå, varför just de professorer, som bära ansvaret för den högre lantbruksundervisningen i vårt land, skola betalas mindre för sitt arbete än motsvarande befattningshavare vid andra högskolor.

På grund härav, herr vice talman, tillåter jag mig yrka bifall till reservationen.

Herr andre vice talmannen: Den föregående ärade talaren har redan angivit det skäl, som föranlett Kungl. Maj:t att icke i år komma fram med någon lönereglering för lärarna vid lantbruksinstitutet i Ultuna och Alnarp, och det är samma skäl, som också förmått jordbruksutskottet att icke tillstyrka det provisoriska lönetillägg av 1,000 kronor, varom det har motionerats. Det är den hägrande omorganisationen av den högre lantbruksundervisningen, som föranlett denna betänksamhet. Motionärerna ha emellertid jämfört dessa professorer vid Ultuna och Alnarp med våra professorer vid högskolorna, som ju än i denna stund äro avlönade med samma belopp som universitetsprofessorerna. En sådan jämförelse är givetvis fullkomligt oberättigad. De enda, som dessa lärare vid Ultuna och Alnarp kunna jämföras med, äro dels de lägre avlönade professorerna vid farmaceutiska institutet och Chalmers tekniska institut i Göteborg och dels lektorerna vid våra allmänna läroverk. För närvarande ha dessa lärare vid Ultuna och Alnarp en kontant avlöning av — jag tror icke jag räknar fel — 10,886 kronor, när jag medräknar dyrtidstillägget. Om den kungl. propositionen angående lönereglering för lärarna vid farmaceutiska institutet och Chalmerska institutet går igenom i riksdagen, komma givetvis lärarna där, som för närvarande ha samma avlöning, i något bättre löneställning, men jag tror, att den löneskillnaden utjämnas fullkomligt därav, att lärarna vid Ultuna och Alnarp för mycket billigt pris — 750 kronor — ha förmånen av en utmärkt bostad och även andra förmåner. Jämväl äro de fortfarande avlönade högre än lektorerna, med vilka de för helt få år sedan jämfördes i löneavseende. Att utskottet i sin motivering för avslag varit, som man säger, välvilligt, har naturligtvis berott på att bland anhängarna till utskottets hemställan rått i någon mån skiljaktiga meningar, och då brukar man ju gå till väga på det sättet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Hellström: Herr andre vice talmannen framhöll, att motionärerna här skulle ha gjort en jämförelse mellan här ifrågavarande professorer och professorerna vid högskolorna, och att man därvid kommit till missvisande resultat. En sådan jämförelse har av motionärerna gjorts endast för att visa, dels att det existerat en skillnad i avlöningsförmåner mellan å ena sidan universitetsprofessorerna och de andra högskoleprofessorerna och å andra sidan de ifrå-

*Om
lönetillägg åt
professorerna
vid lantbruks-
institutet.
(Forts.)*

Om
lönstillägg åt
professorerna
vid lantbruks-
institutet.
(Forts.)

gavarande institutens professorer, och dels att även om man lämnar detta provisoriska tillägg, kommer den skillnaden att fortfarande upprätthållas. Där- emot ha motionärerna ej alls påyrkat, att det skulle bli någon ändring med hän- syn till dessa professorers löneställning i allmänhet, utan man har endast ansett, att en liknande åtgärd, som vidtogs härom året, då det lämnades ett provisoriskt lönstillägg åt universitetsprofessorer och med dem jämställda, i väntan på den definitiva löneregleringen, också borde vidtagas i detta fall.

Det skäl, som anförts häremot, är egentligen endast det, att lantbruksinstitu- tens omorganisation eller ordnandet av den högre lantbruksundervisningen för närvarande är föremål för utredning, och att man icke velat föregripa utred- ningen härom genom att nu göra en definitiv lönereglering. Motionärerna lik- som reservanterna ha böjt sig för detta skäl. Men jag anser, att det är hårt, att dessa institutsprofessorer i väntan på denna omorganisation, om vilken man icke vet, när den kommer att genomföras, icke skola få den löneförbättring, som med dem likställda tjänstemannagrupper erhållit. Professorerna vid farma- ceutiska institutet och vid Chalmerska institutet, med vilka dessa förut varit jämställda, ha i år fått sin definitiva lönereglering, och det framgår av en be- räkning, som gjorts i utskottet, att det hädanefter kommer att bli en löneskill- nad mellan dessa och institutsprofessorerna på icke mindre än 1,444 kronor. För att nu utjämna detta förhållande ha motionärerna föreslagit, att det skulle lämnas ett provisoriskt lönstillägg på 1,000 kronor. Dessa institutsprofessorer komma ju ändå avsevärt under den avlöning, som motsvarande tjänstemanna- grupper ha fått efter den definitiva löneregleringen.

Det har inom utskottet framhållits, att man skulle föregripa den definitiva löneregleringen eller omorganisationen av den högre lantbruksundervisningen, därför att det kunde vara möjligt, att en del av lärarbefattningarna vid Alnarp och Ultuna komma att placeras i lägre löneställning än de för närvarande ha. Gentemot detta argument har anförts — och jag ber att få upprepa det även här — att Kungl. Maj:t nu har träffat sådana bestämmelser, att då platser bli lediga vid instituten, få vederbörande styrelser icke lika litet som vid andra statens inrättningar anslå platserna lediga utan tillstånd av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Det är då alldeles givet, att då det gäller en plats, som vid den blivande omorganisationen av den högre lantbruksundervisningen skulle kunna få en annan ställning än nu, kommer icke Kungl. Maj:t att medge, att den platsen tillsättes. Men det finnes emellertid en del platser, som icke kunna läm- nas obesatta, nämligen i huvudämnen, och det är för rekryteringen synnerligen viktigt, att dessa platser icke redan från början ställas i så ogynnsam löneställ- ning, att det skrämmar verkligt framstående sökande.

Det är huvudsakligen dessa synpunkter, som varit bestämmande för mig, då jag anslutit mig till den i ämnet väckta motionen.

Jag skall emellertid, innan jag slutar, be att, eftersom herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är närvarande, till honom få ställa en väd- jan, att därest nu denna motion ej skulle bifallas, vilket ju med hänsyn till ställ- ningen i andra kammaren kan vara ganska sannolikt, han till ett annat år ville upptaga frågan, så att icke dessa professorer under den långa tid, som säker- ligen kommer att förflöta, innan den definitiva lösningen av frågan om den hög- re lantbruksundervisningen kan genomföras, må komma i allt för ogynnsam ställning.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr talman, mina herrar! Utskottet har förklarat sig erkänna det behjärtansvärda i motionernas syfte, och man får an- taga, att utskottet då verkligen menar vad utskottet säger. Detta får man hop- pas, så mycket mer som syftet verkligen är behjärtansvärt. Det, som lägger

hinder i vägen för en lönereglering för lantbruksinstitutens professorer, är ju den svävande frågan om institutens omorganisation. Den frågan är rätt gammal, och det är för närvarande svårt att se vilken ytterligare livstid kan vara den beskärd. Dröjsmålet får emellertid varken tillskrivas institutens styrelser eller lärarråd. Tvärtom ha styrelserna och lärarråden för flera år sedan — jag vill minnas, att det var 1919 — tagit initiativ i detta ämne och utarbetat riktlinjer för den blivande organisationen. Det lider således intet tvivel efter mitt förmenande därom, att syftet är behjärtansvärt och att starka billighetsskäl tala för att det, av institutens styrelser och lärare oberoende, långa dröjsmålet med omorganisationen icke skall ekonomiskt drabba institutens lärare.

Det anföres emellertid, att ett bifall till motionerna skulle föregripa den blivande omorganisationen. Jag kan för min del ej förstå, att ett föregripande skulle äga rum under annan förutsättning, än att den blivande omorganisationen skulle komma att medföra *lägre* avlöning, än avlöningen skulle komma att utgöra med bifall till motionerna. Efter motionerna återstår det ju redan en marginal på över 400 kronor till nackdel för instituten i jämförelse med farmaceutiska institutet och Chalmers tekniska institut enligt propositionen. Förutsättningen för att motivet om ett föregripande skulle vara bärkraftigt, är således den, att man tänker sig, att instituten skulle bli så deklasserade, att de komma avsevärt, till och med mycket avsevärt, under farmaceutiska institutet och Chalmerska institutet i löneavseende, dessa institut, med vilka de hittills varit likställda. Ett uttalande från riksdagens sida, som innebär förutsättningen av en sådan deklassering, är sannerligen icke ägnad att uppmuntra rekryteringen.

Nu är det ju så vid besättandet av lärarplatserna vid lantbruksinstitutet, att man i vanliga fall inte har något överflöd på sökande, utan att det ofta nog är mycket önskvärt, att den ene eller den andre, som lämpar sig för denna verksamhet, i tid söker specialisera och förbereda sig för att göra sig fullt kompetent. Är det då antagligt, att under sådana förhållanden en ung man skall slå in på denna väg och inför en oviss utsikt att bli befördrad vid ett lantbruksinstitut offra tid på att specialisera sig härför, när det till och med är ställt i utsikt, att platserna på detta sätt skola bli deklasserade? Det kan jag för min del icke tro, och därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att

Om
lönstillägg åt
professorerna
vid lantbruks-
institutet.
(Forts.)

Om lönetillägg åt professorerna vid lantbruksinstituten. efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

(Forts.)

Punkterna 20—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 26—29.

Lades till handlingarna.

Ang. understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter.

Punkten 30.

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte i riksstaten för budgetåret 1926—1927 uppföra ordinarie anslaget till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter såsom förslagsanslag med oförändrat belopp, 120,000 kronor.

Herr **Bergqvist**: Herr talman! I statsverkspropositionen upptages ett ordinarie reservationsanslag av 120,000 kronor för understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter.

Nu har utskottet föreslagit, att detta reservationsanslag skulle förändras till förslagsanslag, och motiveringen därför bygger huvudsakligen på en framställning av ecklesiastikministern under åttonde huvudtiteln om att anslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor skall förändras till förslagsanslag. Statsutskottet har emellertid icke ännu behandlat den frågan, och det är väl då icke lämpligt, att kamrarna fatta ett prejudicerande beslut i nu ifrågavarande ärende, innan beslut fattats beträffande det anslag, på vilket motiveringen i förevarande fall huvudsakligen grundar sig.

Jag vill därför hemställa, att denna punkt återremitteras till jordbruksutskottet.

Samma yrkande kommer att framställas i andra kammaren.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende å den nu ifrågavarande punkten annat yrkande ej förekommit, än att punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på återremiss; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 31.

Utskottets hemställan bifölls.

Anslag till försöksverksamhet med köksväxter vid Alnarps trädgårdar.

Punkten 32.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till försöksverksamhet med köksväxter vid Alnarps trädgårdar anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 15,200 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått två inom riksdagen väckta likalydande motioner, nämligen nr 199 i första kammaren av herr *Nilsson, Nils Anton*, och nr 294 i andra kammaren av herr *Weibull*, däri hemstälts, att riksdagen ville till försöksverksamhet med köksväxter vid

Alnarps trädgårdar anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 19,800 kronor.

Anslag till försöksverksamhet med köksväxter vid Alnarps trädgårdar.
(Forts.)

Utskottet hade i den nu föredragna punkten under återopande av vad däri anförts hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt motionerna I: 199 och II: 294 till försöksverksamhet med köksväxter vid Alnarps trädgårdar anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 16,000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herr Nilsson i Kabbarp ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt motionerna I: 199 och II: 294 till försöksverksamhet med köksväxter vid Alnarps trädgårdar anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 17,500 kronor.

Herr andre vice talmannen: Jag kan icke underlåta att uttala ett beklagande över den sparsamhet, som föranlett jordbruksministern att fila och pruta på detta lilla anslag till försöksverksamhet med köksväxter vid Alnarps trädgårdar såväl som på en del andra små och nyttiga anslag. Jag undrar, om denna sparsamhet strängt taget är nödvändig — det gäller ju så ofantligt små belopp, endast några hundratal kronor eller ett tusental kronor. När det är fråga om en lönereglering, där det gäller att föra upp ordinarie befattningshavare till ännu bättre löneställning än de haft förut, fattas det icke pengar, men då det gäller att förse statens tjänstemän med nödigt rörelsekapital, att sätta i deras händer de i detta fall mycket små medel, som behövas, för att de skola kunna verka fullt ut i sina tjänster, då prutas det så ofantligt. Jag undrar, som sagt, om det är nödvändigt att gå så hårt fram mot en del småanslag, som äro både nyttiga och nödiga för vårt näringsliv.

Jag har på denna punkt i utskottsbetänkandet reserverat mig till förmån för en höjning av detta anslag, som av utskottet föreslagits till ett belopp av 16.000 kronor. Jag föreslår i min reservation, att beloppet måtte höjas till 17,500 kronor, och jag har stannat vid den siffran, ehuru det visserligen kunde behövas något mera, därför att detta yrkande refererar sig till en, som jag vågar antaga, felberäkning i vederbörande departement. Av departementet har upptagits för trädgårdsskolan i Alnarp såsom en inkomst 1,500 kronor, en inkomst, som tillkommer skolan från statens centrala frökontrollanstalt för ett arbete, som vid trädgårdarna utföres för denna anstalts räkning. Det är sant, att skolan får denna inkomst, men den har också omkostnader för dess förvärvande, och då är det icke riktigt i varje fall att upptaga hela beloppet såsom ren inkomst. Jag tror emellertid icke, att det tjänar något till att närmare ingå på saken, utan inskränker mig till att nu yrka bifall till min reservation i denna punkt.

Herr Hellström: Den ärade reservanten har lagt sin motivering för reservationen på det sättet, att han ansett, att de anslag, som anvisas för dessa ändamål, i allmänhet äro så obetydliga, att de därför böra något höjas. Utskottet har redan gjort en höjning i det av Kungl. Maj:t begärda anslaget med 1,725 kronor, men reservanten anser, att beloppet borde höjas med ytterligare 1,500 kronor.

Den ärade reservanten har emellertid icke så mycket understrukt den motiveringen, som av motionären anförts för att detta belopp skulle utgå. Då vi i utskottet behandlat frågan, ha vi naturligtvis måst taga hänsyn, icke till den allmänna önskan som kan förefinnas att göra en höjning av de små anslag, på vilka Kungl. Maj:t prutat, utan vi ha naturligtvis fått granska de skäl, som blivit anförda för höjningen. Det skäl, som i detta fall anförts för en höjning, är, att lantbruksstyrelsen bland inkomsterna har beräknat ett belopp av 1,500

*Anslag till
försöksverk-
samhet med
köksväxter vid
Alnarps
trädgårdar.
(Forts.)*

kronor, som skall betalas av den centrala frökontrollanstalten för viss kontrollodling av trädgårdsfrö. Motionärerna ha sagt, att det även måste bli utgifter för detta arbete, särskilt för jordbearbetning och för anskaffning av gödslingsämnen och dylikt. Nu är emellertid förhållandet det, att det vid en sådan kontrollodling icke alls är meningen att det skall utföras några särskilda arbeten eller tillföras någon särskild gödsling, utan meningen är, att de fröprov, som skickas in, skola sås ut på den mark, som på vanligt sätt blivit iordningställd, bearbetad och gödslad. Kontrollen avser sortäktheten, och därvid begagnar man sig icke alls av någon annan arbetskraft än den, som redan finns, nämligen av den speciella sakkunskap, som finns hos vederbörande tjänstemän. Då det icke varit ifrågasatt att göra någon höjning av det arvode, som utgår till den person, som skall göra denna botaniska undersökning, ansågs det, att inkomstposten borde ograverad upptagas bland skolans inkomster. Kostnaden för arbetet i övrigt inräknas i de allmänna omkostnaderna för iordningställande av fälten för de allmänna ändamål, som trädgårdsförsöken ha att tillgodose.

Då det sålunda icke var fråga om någon motsvarande ökning i utgifterna, funno vi i utskottet, att det var en synnerligen svag motivering som anförts för att anstaltens styrelse på detta sätt skulle erhålla 1,500 kronor extra, som den skulle kunna få begagna för diverse oförutsedda utgifter. Jag vill för min del säga, att jag icke tycker, att det kan vara orimligt, att man har en post för oförutsedda utgifter, men då lantbruksstyrelsen och Kungl. Maj:t granskat detta anslagskrav och kommit till det resultatet, att det räcker med det begärda beloppet och då man icke kan anföra andra skäl än dem motionärerna anfört, ha vi i utskottet icke ansett tillräckliga skäl föreligga att medtaga denna post på 1,500 kronor.

Jag ber därför, herr talman, att få hemställa om bifall till vad utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr statsrådet **Linders**: Herr talman! Herr andre vice talmannen framförde ett beklagande över att jag skulle ha prutat och gnidit så starkt på de små anslagen. Jag får då säga, att här icke idkats sparsamhet annat än där man ansett sig vara nödd och tvungen därtill på grund av det ekonomiska läget. Detta får drabba både de stora och de små anslagen, och om man glömmor att spara i det lilla, kommer man väl aldrig att spara i det stora heller.

Vad herr andre vice talmannen anfört i sitt yttrande såsom motiv för sin reservation om ett med 1,500 kronor förhöjt anslag under denna punkt, är en sak, som jag nödgas bemöta med några ord. Det skymtade igenom detta yttrande, det gjordes förresten ett direkt påstående, att det skulle hava begåtts en felräkning från departementets sida. Departementet skulle icke hava haft klart för sig, hur denna inkomst, som det här är fråga om, ifrån statens centrala frökontrollanstalt skulle upptagas. Jag vill då säga, att det icke varit någon felräkning från departementets sida, utan har det varit fel någonstans, har det varit fel redan vid budgetsuppgöringen vid Alnarps trädgårdar. Om det är riktigt vad herr andre vice talmannen sagt, att man icke på utgiftsidan upptagit de ökade kostnaderna för utförandet av detta kontrollarbete, som man har överenskommit med statens centrala frökontrollanstalt att utföra, har man också uraktlåtit att uppföra denna inkomst, 1,500 kronor, i budgetförslaget. Den upptogs däremot i lantbruksstyrelsens förslag, därvid styrelsen säger, att då »denna fältkontroll utfördes med befintlig personal, syntes denna inkomst böra upptagas i försöksverksamhetens stat» utan antydning om ökad kostnad. Jag får för min del beklaga, ifall det är riktigt vad herr andre vice talmannen sagt, att denna inkomst nu tagits upp, medan de ökade kostnaderna, som skulle ifrågakomma på grund av detta arbete, icke hava beräknats. Jag

kan icke helt kontrollera riktigheten av detta herr andre vice talmannens påstående, men hade herr Nilsson i Kabbarp anført detta i sin reservation, så att jag sett det någon dag tidigare, skulle jag otvivelaktigt närmare ha förvissat mig om hur förhållandet är. Under gårdagen fick jag emellertid höra, att uppgiften lär vara riktig. Det är i så fall ledsamt, och jag kan icke annat än beklaga det, men något fel från departementets sida har icke begåtts, och det torde jag ha visat med vad jag nu anført.

Jag vill dock säga, att helt skulle icke detta belopp av 1,500 kronor ha fått inverka på staten, då det otvivelaktigt är riktigt, vad lantbruksstyrelsen sagt, att arbetet utföres med befintlig personal. Dock endast delvis, ty därutöver tycks det framgå, som om det skulle vara förenat med ytterligare kostnader, som icke skulle bliva betäckta med det äskade anslaget. Som saken legat till, har i alla fall från departementets sida intet kunnat åtgöras för att ordna den på ett bättre sätt än vad som nu här föreslagits.

Herr andre vice talmannen: Av herr statsrådets yttrande framgår, att det fel, som här föreligger, icke beror på något misstag i departementet utan torde härröra från någon förberedande myndighet. Jag skall gärna medge, att det möjligen förhåller sig så.

Om herr Hellströms yttrande var riktigt, skall jag gärna medge, att skälet för min reservation är ytterst svagt, men jag har från Alnarp fått mottaga upprepade skriftliga försäkringar om att det här föreligger en felaktig beräkning. Jag har här i min hand en sådan skrivelse med trädgårdsdirektörens underskrift, som kom mig tillhanda för några minuter sedan. Jag kan icke tro, att en ansvarig tjänsteman skulle missleda oss med oriktiga uppgifter. De 1.500 kronorna hava upptagits såsom ren inkomst, och ingenting har balanserats däremot såsom utgift, ehuru det faktiskt uppstått en utgift för de odlingar, som måst utföras.

På den grund måste jag vidhålla, att jag har goda skäl för mitt yrkande, och jag ber, herr talman, att få fasthålla vid detsamma.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder framkomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 33—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 39—43.

Lades till handlingarna.

Punkten 44.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra förslagsanslag av 120,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

nr 75 i andra kammaren av herr *Alströmer* m. fl., vari hemställts, att riksdagen ville dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga erforderliga åtgärder för att kungörelsen den 12 februari 1915

Anslag till bekämpande av tuberkelsjukdomar hos nötkreatur.

Anslag till försöksverksamhet med köksväxter vid Alnarps trädgårdar.
(Forts.)

Anslag till
bekämpande
av tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreatur.
(Forts.)

(nr 26) angående ersättning till veterinär, som på rekvisition av ladugårdsinnehavare verkställer undersökning med tuberkulin av ladugårdsbesättning, med de ändringar, som föranleddes av bestämmelserna i vid 1925 års riksdag antaget resereglemente, ävensom §§ 1 och 2 första stycket i kungörelsen den 25 februari 1919 (nr 133) angående villkor för erhållande på statens bekostnad av undersökning med tuberkulin av nötkreatur, från och med den 1 juli 1926 skulle komma att ånyo äga gällande kraft, med den ändring, att kontrollundersökning endast vart annat år skulle utföras på statens bekostnad; dels ock höja det i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln för budgetåret 1926—1927 upptagna extra förslagsanslaget å 120,000 kronor till förekommande och hämmande av tuberkulosjukdomar hos nötkreaturen till 150,000 kronor, samt

nr 147 i första kammaren av herr *Elisson*, likalydande med nr 199 i andra kammaren av herr *Westman*, däri föreslagits, att riksdagen för budgetåret 1926—1927 ville anvisa ett extra förslagsanslag av 10,000 kronor att av Kungl. Maj:t användas som understöd åt hushållningssällskap, som inom sitt område vidtagit rationella åtgärder emot de smittofarliga (öppna) tuberkulosformer-na bland nötkreatur i huvudsaklig överensstämmelse med s. k. Ostertagska systemet.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionen II: 75 till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra förslagsanslag av 120,000 kronor,

2) att motionerna I: 147 och II: 199, i den mån de icke kunde anses bevarade genom vad utskottet under punkten anfört, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *Elisson*: Herr talman! Under denna rubrik har riksdagen i många år anslagit medel, och även om man icke vunnit de resultat, som man hoppats vinna med dessa anslag, har det ändå uträttats mycket. Om man emellertid icke på den väg, som nu i huvudsak använts, kunnat uppnå de resultat man önskat uppnå, är det också skäl att söka efter andra framkomliga vägar, och man har under de senare åren börjat vid tuberkulinundersökning i stor utsträckning allt mer och mer använda sig av s. k. kliniska undersökningar. Vid detta arbete är det det viktigaste, att man söker i den mån det är möjligt utmönstra och få bort sådana djur, som äro direkt smittoförande, och detta söker man vinna genom den s. k. kliniska undersökningen, genom vilken man kan konstatera, vilka djur som äro smittobärande. Detta arbete kräver också sina orkostnader, och särskilt ha de prov, som nu tagits och som skola undersökas i Stockholm, under de sista åren ökat kostnaderna till nästan det dubbla, och detta gör, att även dessa undersökningar för lantbrukarna ställa sig rätt dyrbara och därför icke vinna den anslutning man skulle kunna önska.

Under de senare åren har av detta anslag, 120,000 kronor, till Malmöhus län lämnats ett visst belopp för sådana s. k. kliniska undersökningar. Det är önskligt, då nu intresset för dessa undersökningar börjat utbreda sig även inom andra län, att även dessa skola komma i tillfälle att erhålla bidrag av detta anslag. Det var med anledning därav som jag och några andra motionärer framställde ett yrkande i den riktningen.

Jordbruksutskottet har nu ställt sig välvilligt till denna fråga och framhållit, att även andra län än Malmöhus län kunna bli delaktiga av understöd av dessa 120,000 kronor för detta ändamål. Det har även framhållits, att Kungl.

Maj:t säkerligen, om inte dessa medel kunde anses tillräckliga, skulle begära en höjning av detta anslag till ett annat år. Det är då att hoppas, att herr jordbruksministern tager vederbörlig hänsyn till dessa uttalanden och, ifall så skulle anses nödigt, begär ett högre anslag till nästa år, ävensom att han ställer sig välvillig till de framställningar om dylikt bidrag, som eventuellt under detta år skulle kunna inkomma till Kungl. Maj:t.

Under uttalande av denna förhoppning har jag, herr talman, intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 45.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 46—50.

Lades till handlingarna.

Punkterna 51—55.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 56.

Under punkten 52 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, utom annat, dels besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med budgetåret 1926—1927 äga tillämpning å länsveterinärer, dels bestämma antalet länsveterinärer på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
26 länsveterinärer	B 20.

Ang.
lönereglering
för läns-
veterinärer.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

nr 144 i första kammaren av herr *Österström* m. fl., likalydande med nr 197 i andra kammaren av herr *Öberg*, vari hemställt, att riksdagen måtte, med ändring i vad Kungl. Maj:t i propositionen rörande lönereglering för länsveterinärerna föresloge, besluta, att länsveterinärerna i de fyra nordligaste länen skulle hänföras till 21:a lönegraden samt fortfarande såsom hittills åtnjuta nu gällande särskilda lönetillägg å 500 kronor; samt nr 198 i första kammaren av herr *Nilsson, Nils Anton*, däri föreslagits, att länsveterinär skulle hänföras till B 21 i avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och motionerna I: 144 och II: 197 samt I: 198, utom annat,

a) besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med budgetåret 1926—1927 äga tillämpning å länsveterinärer;

b) bestämma antalet länsveterinärer på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
5 länsveterinärer (två i Västernorrlands län samt en i varterdera av Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län).....	B 21
21 länsveterinärer (i övriga län).....	B 20.

Anslag till
bekämpande
av tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreatur.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för läns-
veterinärer.
(Forts.)

Reservation hade anmälts av herr *Nilsson* i Kabbarp, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **andre vice talmannen**: I fråga om länsveterinärernas lönereglering har Kungl. Maj:ts förslagit, att allesammans skola placeras i 20:e lönegraden i överensstämmelse med vad gamla löneregleringskommittén på sin tid föreslog. Denna löneplacering i 20:e lönegraden måste också betecknas som mycket förmånlig. Andra tjänstemän jämförliga med dessa länsveterinärer ha icke kommit så högt på löneskalan. Dessutom få vi komma ihåg, att dessa länsveterinärer därutöver ha möjlighet och rättighet att med länsveterinärtjänsten förena tjänst å kommuns stat, vilket de också i allmänhet göra. Därtill komma också inkomster av enskild praktik enligt fastställd taxa.

Utskottet har också ett gott stycke följt Kungl. Maj:ts proposition i detta fall och placerat det stora övervägande flertalet i 20:de lönegraden. Men utskottet har därjämte föreslagit, att de 5 länsveterinärerna i de 4 nordligaste länen skulle komma i 21:a lönegraden. Jag har mycket svårt att se, att det finns några tillräckligt bärande skäl för en så pass egendomlig differentiering av dessa befattningshavare. Det första skälet, som andrages, är det, att de 4 övre länen äro så stora och att därför de distrikt, som dessa tjänstemän skola sköta däruppe, äro större än de i de sydligare och mellersta delarna av landet. Men denna synpunkt finner jag icke hållbar. Västernorrlands län t. ex. har delats i 2 distrikt, och de två länsveterinärerna däruppe ha av utskottet placerats i 21:a lönegraden. I det angränsande Gävleborgs län, där man endast har en länsveterinär, placeras denne i 20:e lönegraden. Icke kan man väl säga, att var och en av de två länsveterinärerna i Västernorrlands län har större distrikt än den ende länsveterinären i Gävleborgs län? Det andra skälet, som framdragits i diskussionen, är det, att länsveterinärerna i övre Norrland ha mindre inkomster av enskild praktik än länsveterinärerna i södra delarna av riket, vare sig nu detta beror därpå att kreaturen däruppe äro färre eller friskare eller bådadera. I höga Norden härjar icke mul- och klövsjuka och andra sådana farligheter, som kunna göra tillvaron lukrativ för befattningshavarna i fråga. Men skall detta förhållande föranleda en högre statslön, då betyder det, att medan andra tjänstemän erhålla större lön för större arbete, skulle dessa få större lön för mindre arbete. Vilket är orimligt. Följaktligen föreligger det icke enligt min mening tillräckligt bärande skäl för en differentiering av dessa befattningshavare.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till min reservation, som innebär bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Herr **Hellström**: Det har sedan långa tider tillbaka funnits en olikhet i avlöningshänseende mellan länsveterinärerna i de norrländska länen och de övriga delarna av landet. Nu innebär Kungl. Maj:ts förslag, att allesammans vid den definitiva löneregleringen skulle placeras i lönegrad B 20. Det har nu väckts en motion, i vilken hemställes, att länsveterinärerna i de nordligaste länen skulle placeras i B 21 och dessutom få en löneförstärkning på 500 kronor.

Då vi behandlade denna fråga i utskottet, framhölls det, hurusom det rådde stor olikhet med hänsyn till de möjligheter, som överhuvud taget förelågo för en veterinär i södra delarna av landet jämfört med en i Norrland att få inkomster av sin praktik. I de sydliga delarna av landet är det ofta så, att veterinärbefattningarna äro mycket goda, medan det däremot har visat sig i de norra delarna av landet på grund av de lokala förhållandena — egendomarnas beskaffenhet, allesammans däruppe äro ju småbrukare och ha mycket små kreatursbesättningar — att veterinärerna i allmänhet haft jämförelsevis små in-

komster. Det finns naturligtvis undantag på detta område som på alla, men då man ser på förhållandena överhuvud taget, visar det sig, att veterinärerna däruppe ha mycket små inkomster. Detta har också gjort, att de norrländska landstingen ha haft stora svårigheter för att få distriktsveterinärbefattningarna besatta, och man har i de norrländska länen måst lämna större bidrag än vad som har behövts i andra delar av landet. Samma är förhållandet även beträffande länsveterinärerna. Man ansåg på grund därav rimligt, att länsveterinärerna i de norra delarna av landet skulle få en något gynnsammare löneställning.

*Ang.
lönereglering
för läns-
veterinärer.
(Forts.)*

Herr andre vice talmannen säger gentemot detta, att man därigenom skulle tillämpa den något egendomliga principen, att den som har mindre arbete skulle få högre lön. Men det är väl icke så alldeles rätt resonerat, ty den norrländske länsveterinären har visserligen mindre arbete på grund av ringa enskild praktik, men icke har han mindre arbete i egenskap av länsveterinär. Såsom länsveterinär är han chef för distriktsveterinärerna och skall i visst avseende kontrollera och övervaka deras verksamhet. Dessutom skall han utföra en del andra förrättningar för statens räkning. Detta arbete är icke mindre än de andra länsveterinärernas. Däremot äro de möjligheter, som han har att genom enskild praktik förbättra sina inkomster, icke så stora som länsveterinärernas i andra delar av landet. Den möjligheten är betydligt mindre. Jag kan för min del icke finna, att det är något orimligt att ge den, som under sådana förhållanden icke har möjlighet att genom enskild praktik få tillräckligt stora inkomster, en något större statsavlönning. Enligt min uppfattning skulle det vara mycket rimligt att helt och hållet bifalla motionärernas framställning och sålunda placera dessa länsveterinärer i lönegrad B 21 samt dessutom giva dem en löneförstärkning av 500 kronor.

Men nu ha vi, som det framgått av denna debatt och för övrigt också är bekant bland kammarens ledamöter, den stora förmånen att i jordbruksutskottet ha en specialist på löneregleringsfrågor, nämligen kammarens andre vice talman. Han har också givit oss många goda anvisningar vid behandlingen av lönefrågor. Då det gällde överlantmätarna hade Kungl. Maj:t föreslagit, att alla skulle placeras i en och samma lönegrad, men den ärade reservanten gav utskottet anvisning på att det var lämpligt att där ha två lönegrader. Den, som har kontor med större arbetsbörda, skulle placeras i en högre lönegrad och den, som har kontor med mindre arbetsbörda, i en lägre. Däremot satte han sig mycket emot, att de skulle få någon arvodesförstärkning. På grund av den lärdom vi då fingo i utskottet och på grund av det beslut, riksdagen sedan fattade och vilket visade, att riksdagen godkände herr andre vice talmannens uppfattning i denna fråga, gingo vi den av honom anvisade vägen, då vi föreslog, att länsveterinärer med mindre inkomst, d. v. s. de i de norra länen, skulle placeras i B 21 och övriga i B 20. Däremot hemställde vi om avslag på motionärernas hemställan om särskild löneförstärkning. Jag åtminstone måste säga, att jag blev överraskad av, att herr andre vice talmannen tog avstånd från sitt eget barn, om jag så får uttrycka mig, och icke ville vara med om att tillämpa denna grundsats på ifrågavarande område. Jag tror, att skälen för tillämpning i det här fallet äro betydligt mycket större än de voro beträffande överlantmätarna. Den uppfattningen stödes också av en fullkomligt enhällig opinion bland representanterna i riksdagen för de nordliga länen.

Jag ber på grund härav, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr andre vice talmannen: Jag kan icke medge, att herr Hellström har skälig anledning att resonera med mig så, som han gör. I fråga om överlant-

Ang.
lönereglering
för läns-
veterinärer.
(Forts.)

mätarna var det mycket rimligt att företaga en differentiering och placera vissa i högre och vissa i lägre lönegrad. Det är påtagligen en ofantlig skillnad i arbete och ansvar mellan överlantmätarna i olika län, såsom i Stockholms län å ena sidan och Blekinge, Gotlands och Uppsala län å andra sidan, och att de placerats i olika lönegrader låter sig rent sakligt väl försvaras. Men hur man kan finna skäl att placera länsveterinären i halva Västernorrlands län i högre lönegrad än länsveterinären i hela Gävleborgs län? Vad finns det för skäl härtill ur statssynpunkt? Icke har den förre i sin egentliga stats-tjänst större eller svårare syssla än länsveterinären i Gävleborgs län? Och dock skulle han få högre lön. Det är mycket möjligt — det vill jag icke bestrida — att länsveterinärerna uppe i övre Norrland ha mindre enskild inkomst, d. v. s. mindre enskild praktik. Men jag kan icke finna, att det är något skäl för att sätta länsveterinärerna i olika lönegrader.

Herr Hellström: Herr andre vice talmannen uttryckte sin förvåning över, att jordbruksutskottet kunde vara med om att föreslå, att två länsveterinärer i Västernorrlands län skulle placeras i lönegrad B 21, medan däremot länsveterinären i det stora Gävleborgs län skulle placeras i B 20. Jag medger, att det kan vara mycket berättigat att framställa en sådan undran, detta måste synas underligt särskilt för personer, som icke närmare känna till förhållandena däruppe i Norrland. Detta förhållande är naturligtvis beroende på jordbrukets olika ställning i de båda länen. Gävleborgs län hänföres till Norrland, men enligt den allmänna uppfattningen bland dem som närmare känna till förhållandena bör Gävleborgs län snarare hänföras till Svealand än till Norrland. Detta på grund därutav att där äro jordbruksförhållandena mera utvecklade och förhållandena på olika områden mera jämförliga med de närmaste delarna av Svealand. Västernorrlands läns jordbruksförhållanden äro däremot mera likartade med dem, som äro rådande i övre Norrland. Det är den omständigheten som gjort, att vederbörande ha ansett, att det borde vara två länsveterinärdistrikt i Västernorrlands län och endast ett distrikt i Gävleborgs län. Det står sålunda icke alls i samband med frågan om löneplaceringen utan i samband med det behov av tjänstemän, som föreligger i de olika fallen. Kungl. Maj:t har i sin proposition gjort en utredning, av vilken det framgår, att i Västernorrlands län behöver man två länsveterinärer och i Gävleborgs län endast en.

Herr Gabrielsson: Utöver vad utskottets vice ordförande framhållit kan jag tillägga, att vi både i Västerbottens och Norrbottens län för närvarande ha två länsveterinärer, men deras verksamhet skall omläggas på så sätt, att i den mån de bliva pensionsberättigade, så få vi nu bara en i vardera länet. I dessa stora län kan länsveterinären knappast hava någon praktik. Han skall vara sekreterare i veterinärenden, och han skall praktiskt taget inspektera alla slakterier och fara omkring för statens räkning och se till, att de äro i behörig ordning. Han skall vidare sköta statistiken och vara chef för samtliga distriktsveterinärer, såsom också omtalats av utskottets vice ordförande. Under sådana förhållanden är det givet, att länsveterinären i de stora vidsträckta länen måste ha något större avlöning än i de övriga, och jag finner det alldeles berättigat på grund av de skäl, som här äro anförda, att han får en större lön. Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan, såvitt

den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifalla denna framställning oförändrad; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

*Ang.
lönereglering
för läns-
veterinärer.
(Forts.)*

Herr *Lindblad* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 56, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan, såvitt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalles denna framställning oförändrad.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 57.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 58.

Lades till handlingarna.

Punkten 59.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 60—69.

Lades till handlingarna.

Punkten 70.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte till täckande av utgifterna för statens lagerhus och fryshus anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra förslagsanslag av 90,000 kronor, att utgå i första hand av inkomster av statens lagerhus och fryshus.

*Anslag
till statens
lagerhus och
fryshus.*

Herr *Lindgren*: Under en interpellationsdebatt här i denna kammare vid 1919 års lagtima riksdag visade jag med utredning och utlåtanden av framstående experter, att fryshuset i Hallsberg och spannsmålslagerhusen knappast kunde komma till avsedd nytta för statsverket och att i varje fall inkomsterna för desamma icke någonsin skulle komma att täcka omkostnaderna för driften. Vid 1922 års riksdag gjorde denna kammare det uttalandet, att lagerhusen och fryshusen snarast möjligt borde uthyras eller försälgas. Under förra året beslöt också denna kammare, att maskinerna i fryshuset i Hallsberg skulle

Anslag
till statens
lagerhus och
fryshus.
(Forts.)

säljas, och de lära också nu vara försålda, ehuru till ett lågt pris. Emellertid har under alla dessa år riksdagen måst bevilja betydande belopp för att täcka vid fryshusen och spannmålslagerhusen uppkomna brist. För innevarande budgetår äro inkomsterna upptagna till 107,000 kronor, men utgifterna till 116,750 kronor. Det blir således också en förlust. För budgetåret $\frac{1}{7}$ 1924— $\frac{30}{100}$ 1925 överstiga utgifterna inkomsterna med 36,593 kronor 19 öre. Det var endast spannmålslagerhuset i Hallsberg, som lämnade en vinst på cirka 500 kronor, och spannmålslagerhuset i Tomelilla, som gav en vinst på cirka 7,000 kronor. Alla de övriga lämnade avsevärd förlust. Nu är det ju så, att det finnes en fryshus- och spannmålslagerhusstyrelse, och omkostnaderna för denna styrelse äro 17,200 kronor om året. Vidare betalar statsverket för elektrisk kraft för fryshuset i Hallsberg alltjämt 9,000 kronor, ehuru maskinerna äro försålda, och ingen kraft kan användas. För min del kan jag icke finna annat, än att det riktigaste är, att statsverket snarast möjligt realiserar såväl fryshus som spannmålslagerhus och även de bostadshus, som eventuellt där finnas. Jag tror det finnes sådana åtminstone i Hallsberg. Kammaren kan vara fullt fövissad, att dessa inrättningar komma aldrig att bära sig, utan riksdagen får år efter år bevilja medel för täckande av förlusterna. Jag frågar då: Är det icke riktigtast att realisera dem fortast möjligt? Jag vet icke, vilka anstalter i detta hänseende redan kunna ha vidtagits av styrelsen, men någon realisation utöver maskinerna i fryshuset i Hallsberg har hittills icke skett.

Jag förstår så väl, att jag här icke kan framställa något yrkande, då det icke finnes någon reservation vid denna punkt i utskottsbetänkandet, men jag kan icke underlåta att vid detta tillfälle göra det uttalandet, att såväl fryshus som spannmålslagerhus böra fortast möjligt försälas, för att statsverket skall kunna begränsa sina förluster. Ja, det är en fördel, även om man icke skulle få något nämnvärt för dem. Det är en större fördel än att oupphörligt år efter år nödgas bevilja betydande belopp till täckande av förlusterna.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 71—79.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 80.

Lades till handlingarna.

Punkten 81.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 82.

Anslag till
Weibullsholms
värtför-
ädlingsanstalt.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till understödjande av den praktiskt-vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 50,000 kronor.

I två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 201 i första kammaren av herr Nilsson, Nils Anton m. fl. och nr 300 i andra kammaren av herr Nilsson i Hörby m. fl. hade hemställts, att riksdagen till understödjande av den praktiskt-vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm måtte anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 75,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande framställning och de i ämnet väckta motionerna I: 201 och II: 300.

Anslag till
Weibullsholms
vårdför-
äddlingsanstalt.
(Forts.)

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Nilsson* i Tånga, *Hellström*, *Norin* och *Sjöblom*, som hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning och med avslag av motionerna I: 201 och II: 300 till understödjande av den praktiskt-vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av kronor 50,000; samt

2) av herrar *Elisson*, *Olsson* i Broberg, *Månsson* i Erlandsro och *Johanson* i Hallagården, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, slutande med en hemställan, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt de i ämnet väckta motionerna I: 201 och II: 300 måtte till understödjande av den praktiskt-vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra anslag av 75,000 kronor.

Herr statsrådet **Linders**: Man kan ju fråga sig, varför jag i statsverkspropositionen i år har stannat för att hemställa om ett anslag till Weibullsholm på 50,000 kronor, då jag däremot i fjol i samma fråga icke föreslog något anslag. Jag får dock påpeka, att motiveringen för mig har legat ungefär lika båda åren. Med fjolårets motivering kunde jag mycket väl ha gått på ett mindre belopp, om man ville betrakta detta som en avskrivning av anslaget, vilket ju endast avsetts som tillfälligt under ogynnsamma konjunkturen. Jag har precis samma betraktelsesätt även i år. Men riksdagen gick i fjol på ett anslag av 75,000 kronor, vilket belopp var högre än vad jag tänkt mig, fastän mindre än året förut. Jag har härigenom ansett, att riksdagen själv lagt upp en linje för avskrivning.

Utskottet har icke i denna punkt följt Kungl. Maj:ts förslag utan gått på rent avslag. Emellertid finns en reservation avgiven av utskottets ordförande m. fl. för Kungl. Maj:ts förslag. En annan reservation förordar bifall till det motionsvis framställda yrkandet om 75,000 kronor. I den senare reservationen ha reservanterna bl. a. förklarat att »de sakkunnigas och departementschefens gemensamma ställningstagande till förevarande fråga innebär ett uppenbart avsteg från riksdagens förlidet år angivna ståndpunkt i ämnet». Det synes mig uppenbart, att detta uttalande är fullkomligt felaktigt. Jag har för min del t. o. m. av lojalitet för riksdagens beslut ansett, att avskrivningen borde ske något långsammare än vad jag hade tänkt mig vid föregående års riksdag. Däremot finner jag det principiellt olämpligt att ge permanent anslag till en privat affärsfirma. Man kan gärna komma ihåg, att firman Weibull i tidigare skrivelser strängt understrukt, att den icke har önskat något statsanslag av mera ständig natur utan endast en tillfällig hjälp. Vid det förhållandet får man också tänka på att anslaget dock måste avskrivas någon gång. Motionärerna vid fjolårets riksdag påpekade också, att det endast var fråga om en nödvändig handräckning under ogynnsamma konjunkturen. Nu ha emellertid de sakkunniga, som varit tillkallade för att yttra sig i frågan och granska firman Weibulls verksamhet — deras uttalande återfinns i vissa viktiga delar i statsverkspropositionen — framvisat, att konjunkturen nu äro förbättrade. Det har betytt avsevärt mycket för Weibullsholm, att räntorna sänkts, och det har även betytt mycket, att de ekonomiska konjunkturen, handelskonjunkturen inom denna verksamhet förbättrats. Men de sakkunniga ha ansett, att det skulle kunna vålla firman Weibull med hänsyn till att den under två budgetår åtnjutit statsbidrag vissa svårigheter,

Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

om man nu alltför plötsligt skulle upphöra med varje anslag. Under dessa förhållanden har jag också ansett det vara väl motiverat att nu gå in för de sakkunnigas förslag om ett anslag på 50,000 kronor. Däremot anser jag det saknas tillräckliga motiv att fortfarande upprätthålla ett så stort anslag som 75,000 kronor. Jag skulle därför för min del helst se, att riksdagen nu följde Kungl. Maj:ts förslag och således ville bifalla den vid betänkandet av herrar Nilsson i Tånga, Hellström, Norin och Sjöblom avgivna reservationen, vilken innebär bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Nilsson, Nils Anton: Herr talman, mina herrar! Jag skall först be att få fästa uppmärksamheten på en omständighet, som jag anser vara synnerligen anmärkningsvärd och nog så betecknande för saken i denna fråga. Jordbruksutskottets majoritet har i ett utlåtande på 5 rader avfärdat såväl Kungl. Maj:ts förslag som motionerna. Utskottets majoritet har vidare i utskottsutlåtandet låtit avtrycka förra årets motivering för sitt avslagsyrkande, men denna motivering underkändes, som vi alla veta, med en betydande majoritet av båda kamrarna förra året. Jag säger, att det är betecknande för de hållpunkter, som utskottsmajoriteten har gjort till sina, att denna majoritet i utskottet icke har kunnat komma med någonting nytt, och allt det gamla har ju riksdagen förra året med stor majoritet avvisat.

Jag skall dock upptaga några eller åtminstone ett yttrande i detta citat ur förra årets utlåtande. I sista stycket på sid. 78, säges det nämligen: »Vidare förbise motionärerna den enligt utskottets mening mycket viktiga omständigheten, att Svalövsanstalten» — konkurrenssynpunkten mellan Svalövsanstalten och Weibullsholm går som en röd tråd genom de sakkunnigas utlåtande, lantbruksstyrelsens yttrande och utskottets utlåtande — »vilken leder sitt ursprung tillbaka till 1880-talet, allt ifrån början inriktat sin verksamhet på den för landet i ekonomiskt avseende mest betydelsefulla stråsädesförädlingen.» Sedan säger man, att firman Weibull »ända tills jämförelsevis sent datum uteslutande bedrivit rotfruktsförädling och i viss utsträckning köksväxtförädling». Var det icke så, att Svalövsanstalten häromdagen firade 35-årsjubileum. Det kan därför knappast sägas, att anstalten kan räkna sin verksamhet från 1880-talet, och om jag är riktigt underrättad, och det tror jag säkert, jag är, eftersom jag med intresse följt dessa spörsmål i många år, så leder stråsädesförädlingen vid Weibullsholm sitt ursprung tillbaka till ungefär 10 år senare än vid Svalövsanstalten eller närmare bestämt till 1901. Då upptogs veteförädlingen vid Weibullsholm, och att man kan kalla detta för ett jämförelsevis sent datum, det kan jag för min del icke fatta. Men även om så skulle vara, att man med fog skulle kunna säga, att det föreligger denna skillnad, att Weibullsholm jämförelsevis senare börjat med stråsädesförädling, kan detta icke berättiga motståndarnas till Weibullsholmsanstalten uppfattning, vilken ju som bekant går ut på att anslag till denna anstalt under inga omständigheter får ifrågakomma, ty även om Weibullsholm, såsom utskottet säger, vid ett jämförelsevis sent datum slagit in på stråsädesförädling, har dock Weibullsholm, särskilt vad brödsädesförädlingen beträffar, i det ekonomiska resultat, som det varit möjligt för det svenska jordbruket att utnyttja, vida överträffat Svalöv. Därför kan denna synpunkt enligt mitt förmenande icke vara något belägg för ett avslagsyrkande, då det gäller ett tillfälligt anslag för Weibullsholm.

Nu hade jag vid förra årets riksdag, när det ärendet behandlades, tillfälle att säga, att man fick, när det gällde dessa saker, se långt framåt, och att man icke kunde döma efter läget för dagen, för året, för nästa år eller ens för 10 år framåt, utan att man fick försöka se åtskilligt längre fram i tiden. En av våra förnämsta auktoriteter på jordbrukets område har också en gång sagt,

att jordbruket icke är en korttidsaffär. Det måste offras lång tid, har han sagt, och mycket stora kostnader för jordbrukets grundläggande faktorer, och växtförädlingen om något är en grundläggande faktor för jordbrukets framtida utveckling.

*Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)*

Det är två stora huvudlinjer, på vilka man kan inställa sig i framtidssträvandet för en alltmer ökad avkastning av jordbruket. Det är växtförädlingen å ena sidan, en högre och förbättrad kultur, en starkare, på vetenskapliga grunder ordnad gödsling för kulturväxterna å andra sidan. Den senare linjen är också i hög grad att rekommendera, och den kommer givetvis också att i största möjliga mån utnyttjas, och man kan ock säga, att i den mån detta sker, äro de kostnader, som äro förenade med denna högre, djupare och bättre kultur och en starkare och mera ändamålsenligt avpassad gödsling, också förenade med större utgifter för odlaren. De äro alltså i avsevärd grad ägnade att öka jordbrukets omkostnader.

Vad beträffar den linje, som jag angivit såsom växtförädlingens, det planmässiga fullföljandet av arbetet för en till kvantitet och kvalitet ökad avkastning av vårt jordbruks alla kulturväxter, så kan man säga, att den medför större utgifter för staten, som understöder denna växtförädling. Det är påtagligt, att denna växtförädlings resultat, d. v. s. det förädlade spannmålsutsädet, står till jordbrukets förfogande till ett pris, avsevärt lägre än det, vartill det skulle komma upp, därest icke växtförädlingen understöddes, eller såsom beträffande Svalövsanstalten helt och hållet upprätthölles av staten. Växtförädlingen måste tillerkännas en mycket, mycket stor betydelse, och man måste tillägga den en ökad betydelse i samma mån, som man så småningom måste komma till insikt om, att det måste vara på tiden att utforska, huru länge världsproduktionen av livsmedel kan hålla jämna steg med världskonsumtionen av dessa. Det är ju bekant, att folkmängden i världen ökas i ett visst tempo, och likaledes är det bekant, att de arealer, som stå mänskligheten till buds för produktion av livsmedel, numera icke i väsentlig grad kunna ökas. Dessa mycket intressanta jordbruksekonomiska spörsmål ha tagits upp i Amerikas förenta stater av en nationalekonom i dess jordbruksdepartement, och han yttrar, att kommande »århundrade kommer troligen att medföra en nedgång i välförstånd och överflöd och innan denna periods slut torde det agrikulturella systemet pressas hårt för att kunna hålla jämvikt med den växande befolkningen». Han säger vidare: Ehuru befolkningen i Förenta staterna »nu trots immigrationslagarna växer med cirka 1,800.000 per år, har ingen utvidgning av skördearealen ägt rum under de senaste åren och ingen eller ringa ökning av genomsnittligt skördeutbyte per acre har inträffat under de senaste 15 åren. Lantbrukarnas och lantbefolkningens antal minskas och efterfrågan av mark synes vara i avtagande». Denne vetenskapsman, som för detta resonemang, har tydligen den uppfattningen, att den tidpunkt kan skönjas, då det är fråga om, huruvida livsmedelsproduktionen i världen skall kunna hålla jämna steg med konsumtionen och, i den mån detta icke kan ske, är det givetvis en fråga, om livsmedelspriserna kunna hållas på den jämförelsevis låga nivå, där de trots allt för närvarande befinna sig. Kanske denna kris fördröjes i många tiotal år, men detta är just beroende på vilka resultat man med växtförädlingen som medel kan uppnå. Man måste säga, att det land i framtiden är att gratulera, som beträffande växtförädlingen är föregångslandet. För vårt lands vidkommande säger man visserligen, att Svalöv räcker till, och vad därutöver är, är av ondo, därför att det då blir dubbelarbete. Ja, det skall en ganska hög grad av bristande framsynthet och sakkunskap på detta område till, för att kunna påstå detta. Men det är så även här, att byråkratismen firar sina triumfer som alltid, och även vårt svenska jordbruk skall vallas i byråkratismens torra ängder. Jag har den uppfattningen, att det icke räcker

Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

till med den s. k. statsanstalten, och i varje fall kan det visas, att under de 35 år, den existerat, har den icke räckt till, ja, d. v. s. den har fått räcka till, men de resultat, som ha framkommit vid statsanstalten, om vi så skola kalla den, ehuru den egentligen icke är någon statsanstalt, och de resultat, som nåtts i Weibullsholm, på ett alldeles utomordentligt sätt komplettera varandra, men var för sig ha de icke räckt till att täcka de behov, som på detta område föreligga. Vi kunna säga, att om vi icke hade haft Svalöv, hade vi icke haft gullkornet och ej heller det nya kornet, segerkornet, som skall efterträda gullkornet, och som nu till ett pris av 48 kronor per 100 kilogram gör sitt segertåg genom de södra delarna av landet. Hade icke Weibullsholm varit till, hade vi icke haft standardvetet, och vi hade säkerligen icke haft dessa förnämliga rotfruktsstammar, som vi nu ha, och någon grönsaksförädling i vårt land hade vi ej heller haft, ty Weibullsholm är praktiskt taget ensam på detta område i vårt land.

Nu säger utskottsmajoriteten i sitt fjolårsgamla utlåtande, att Weibullsholm kan på grund av denna köksväxtförädling någon längre tid tillgodogöra sig resultaten därav, men de sakkunniga säga beträffande köksväxtförädlingen, att den kostar 40,000 kronor om året och inbringar blott 4,500 kronor. Det är detta ståtliga resultat, som utskottsmajoriteten hänvisar till och tagit till intäkt för sitt avslagsyrkande!

Jag tror, att de, som vilja värna om det svenska jordbrukets framtid, och som förstå, att det svenska jordbrukets framtid är det svenska folkets framtid och att detta i möjligaste mån skall vara tryggt för den kris, som man nu i Amerikas förenta stater om icke kan skönja, så dock har blicken öppen för, skola icke kunna annat än ansluta sig till den synpunkt, som funnit sitt uttryck i den av herr Elisson m. fl. vid utskottsbetänkandet fogade reservationen, som i stort sett innebär ett bifall till motionerna.

Jag ber, herr talman, att få hemställa om bifall till denna reservation.

Herr Sederholm: Den siste ärade talaren uttalade sin förvåning över, att utskottet i detta utlåtande icke kunnat frigöra sig från sina fjolårssynpunkter, ehuru riksdagen underkänt dem. Jag håller före, att när utskottet går att behandla en fråga, det då har att taga ståndpunkt till frågan på grund av de skäl, som blivit anförda för och mot, och det har på grund av dessa skäl att fatta sin ståndpunkt. Om riksdagen vid föregående beslut har underkänt denna, kan det givetvis icke för utskottet innebära, att de skäl, som utskottet då anförde, i och för sig ha blivit motbevisade, och innan detta skett, böra de ha sin giltighet vid prövning av frågan, oberoende av huru riksdagen beslutit. Så har utskottet fattat sin ställning vid behandlingen av frågan i fjol och även i år, och som jag anser med full rätt.

Här har herr Nilsson anført, att ett underkännande av motionen och ett tillbakavisande av denna och av propositionen i denna fråga, d. v. s. utskottets förslag om avslag, skulle innebära ett hävdande av den ståndpunkten, att den verksamhet som bedrives vid Weibullsholm vore av ondo. Det är fullkomligt felaktigt. Jag hade tillfälle vid debatten i fjol uttala mitt erkännande av det arbete, som bedrives vid Weibullsholm, och det gör jag även nu. Det har där bedrivits ett gagnande arbete, som är av betydelse för vårt jordbruk. Däremot kan jag icke giva det den betydelsen, att detta anslag på 50,000 kronor eller 75,000 kronor skulle ha något avsevärt inflytande på immigrationsförhållandena i Förenta staterna och vetetillgången för hela världen och för övrigt för hämmande av Förenta staternas jordbruks inflytande på vårt land. Det tror jag är att förlora allt sinne för proportionerna. Men när man går att pröva huruvida ett statsanslag skall lämnas eller icke, skall den första frågan vara: Är statsanslaget behöfligt för att upprätthålla den eller den verksamheten,

här den förädlingsverksamhet, som är av betydelse för landet? Den första frågan här är då, huruvida icke Svalövsinstitutionen kan i nöjaktig grad fylla denna uppgift. Jag tror, att så är förhållandet, men vi hava icke på något vis monopoliserat denna verksamhet, utan man låter tvärtom också andra arbeta fullt fritt, och det har visat sig, att en förädlingsverksamhet har vuxit fram på Weibullsholm vid sidan av Svalöv, därför att den ekonomiskt, antager jag, visat sig vara bärig. Efter vad utskottet inhämtat, har denna verksamhet vid Weibullsholm, där man speciellt inriktat sig på förädling av rotfrukter och köksväxter, visat sig vara en fullt ekonomiskt bärande hantering.

Anslag till
Weibullsholms
värtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

Jag hade tillfälle i föl att göra en jämförelse med djuravel. Även där föresiggår en förädling, särskilt i fråga om nötboskapen. Där är icke fråga om ett anslag från staten till den ena eller andra föreningen, utan de konkurrerande stammarna arbeta sig fram, och det visar sig, att produktionen av förädlade avelsdjur är för de skickligaste och bästa en verkligt lönande hantering. Det pågår en tävling, en av staten ordnad tävling mellan dessa djurförädlare, men märk väl, att belöningen är icke penningpris, utan blott ett erkännande, att en förädlare verkligen har nått en viss höjd i förädlingsarbetet.

Nu motiverades detta anslag tidigare med, att man riskerade, att om detta anslag icke lämnades, skulle denna gagnande och nyttiga verksamhet upphöra. Saken ligger icke så till. Weibullsholm befinner sig icke i något nödläge, utan nu är frågan, om man skall giva anstalten vid Weibullsholm ett understöd, som mera får karaktär av ett erkännande för det gagnande i dess verksamhet. Det erkännandet menar jag, att det redan fått i tillräcklig grad, men nu säga dessa sakkunniga, att om vi nu icke giva, som här är föreslaget, 50,000 kronor av statsmedel, skulle det bereda vederbörande vissa svårigheter. Detta uttalande är icke på något vis motiverat. Det är här den torftigaste motivering för ett statsanslag som jag mött under min riksdagstid, och när dessutom endast dessa ord »vissa svårigheter» ligga såsom grundval för statsverkspropositionen och de sakkunnigas utredning, får jag säga, att man icke kan bli vare sig övertygad eller imponerad av en sådan motivering, som att en indragning av ett anslag på 50,000 kronor kan bereda ett så stort affärsföretag vissa svårigheter. Det kan vara vissa kreditsvårigheter, beroende på, om man kan få upplåna det beloppet i en bank eller ej. Jag föreställer mig emellertid, att ett sådant miljonföretag, som det här är fråga om, icke kan i sådan grad vara beroende av en kreditgivning, att de icke kunna få 50,000 kronor, om de ovillkorligen behöva dem. Det är med andra ord en motivering så svag även från behovssynpunkten, att man icke kan låta den vara bestämmande. Det har sagts, att det skulle vara lämpligt att upprätthålla en konkurrens med statsanstalten för att stimulera intresset vid denna statsanstalt, så att den icke somnar till utan håller sig vaken och driver växtförädlingen så, som den borde drivas. Jag vill först hävda, att erfarenheten från Svalöv vittnar icke om, att en sådan stimulans är erforderlig, men erfarenheten av konkurrensen kan också vara av negativ art, d. v. s. den visar, att konkurrensen är skadlig. Vi hava fått ett alldeles färskt belägg för detta under de sista dagarna. Svalöv behövde en framstående vetenskapsman i sin tjänst. Det har berättats mig, att man där visste vem man ville ha, och man bjöd honom en avlöning i överensstämmelse med den reglering av lönerna, som staten har fastställt för tjänstemännen vid Svalöv. Herr Weibull bjöd honom en avsevärt högre avlöning, och därigenom hindrades han att gå till Svalöv och engagerades vid Weibullsholm. Det är en konkurrens, som knappast kan anses vara så behövlig och lämplig, att den skall belönas med statsunderstöd.

Det har sagts, att riksdagen har tagit ståndpunkt till förmån för, att detta statsanslag skulle utgå under en femårsperiod. Här har statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet på det bestämdaste tagit avstånd från ett sådant

Anslag till
Weibullsholms
värdför-
äldlinganstalt.
(Forts.)

uttalande, och jag ber att härvid fullt få ansluta mig till vad han sagt. Det har alltid varit fråga om ett tillfälligt understöd, som skulle undanröja de svårigheter, som voro av så omfattande och vittgående art, att man riskerade, att Weibullsholm skulle bli nödsakat att nedlägga sin verksamhet. Det skulle naturligtvis här hava påvisats, för att anslaget skulle beviljas, att dessa omständigheter fortfarande föreligga. Detta har icke ens påståtts inom utskottet eller av de sakkunniga, ej heller av de föregående talarna, och under sådana förhållanden bortfaller skälet, att här skulle föreligga ett nödläge. Det återstår då endast den motiveringen, att här vore fråga om ett slags nationalbelöning för en framgångsrik verksamhet. Jag kan icke inse, att riksdagens motivering och uttalande i föl på något vis giva stöd för, att vi här skola giva ett anslag för 5 år, oberoende av huruvida ett behov eller ett nödläge föreligger eller icke.

Här har herr Nilsson sagt, att Weibullsholmsanstaltens arbete vida överträffar Svalövs. Jag tror, att detta är en betydande överdrift. Ehuru jag överhuvud taget icke vill neka mitt erkännande åt Weibullsholmsanstaltens arbete utan gärna ger ett sådant, vill jag däremot bestrida lämpligheten av, att staten skall träda in såsom understödsgivare, när understödet icke är nödvändigt och när organisationen med dessa två anstalter såsom konkurrerande överhuvud taget icke är lämpligt. Det kan för övrigt medföra ganska betänkliga konsekvenser, om man nu ger sig in på att understödja dessa två anstalter. Det är naturligtvis icke alls uteslutet, att andra anstalter kunna uppstå, som till sig knyta vetenskapsmän och som på samma sätt som Weibullsholmsanstalten åstadkomma vissa värdefulla sorter och sedermera komma in och begära statsanslag. Värde av deras arbete kanske icke kan bestridas. Då är det mycket svårt att tillbakavisa även *deras* krav på anslag, helst som man nu genom beviljande av anslag skulle övergiva den principen, att det skall vara ett verkligt tvingande nödläge, som skulle kunna framtvinga ett anslag.

Jag skall icke längre uppehålla kammaren utan ber endast, herr talman, att på grund av vad jag nu anfört få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Elisson**: Denna fråga har ju uttömmande diskuterats under flera föregående år. Under diskussionen här i dag har jag särskilt fäst mig vid den siste ärade talarens yttrande, då han sade, att i år kan åtminstone icke föreligga något behov av anslag, därför att det visat sig, att något särskilt nödläge icke kan åberopas. Jag vet icke, vilka pretentioner den siste ärade talaren har på att ett företag skall anses vara bärigt eller ej. Det har emellertid upplysts, att detta företag icke kan ge ränta på det i företaget nedlagda kapitalet samt att direktörerna i företaget icke kunnat få ut någon avlöning, då inkomsten icke har räckt till för detta ändamål. Anser den siste ärade talaren, att ett företag är bärigt och solitt, om det icke kan ge ränta på det nedlagda kapitalet eller utbetala lönerna till de personer, som leda företaget? Då är det icke några stora pretentioner, som denne talare har på vad näringslivet kräver.

Vidare har det framhållits, att denna fråga nu har kommit i ett helt annat läge och att den konkurrens, som nu förefinnes mellan detta företag och Svalövsanstalten, icke skulle vara behövt. Jag ser icke alls denna fråga så, att man särskilt bör draga fram den konkurrens, som råder emellan detta företag och Svalövsanstalten, utan jag anser, att bägge anstalterna, var och en på sitt håll, ha en stor uppgift att fylla och att de kunna komplettera varandra. Då man sätter sig in i, huru det förhåller sig med utsädesfrågan i det praktiska livet, tror jag, att var och en vid en närmare undersökning skall komma till det resultatet, att både Svalövsanstalten och Weibullsanstalten liksom kanske ännu flera företag behöva driva ett energiskt arbete på detta område, för att lantmännen i allmänhet skola få lära sig använda ett gott utsäde och även inse vikten därav.

Herr Sederholms bekymmer för att vi, om Weibullsholmsanstalten finge anslag, skulle riskera, att det skulle växa upp andra företag, som även skulle komma att begära statsanslag, dessa bekymmer anser jag att vi kunna spara, tills den dagen kommer, och det skälet anser jag sålunda icke vara bärande. Riksdagen har ju två år å rad visat, att den uppskattat det arbete, som utföres vid Weibullsholm. Jag tvivlar på, att man, såsom herr Sederholm sade, skall betrakta detta såsom ett understöd, utan det är väl så, att vi böra visa, att vi förstå det stora värde, som detta företag haft för det svenska jordbruket och för landet i dess helhet, så att vi vilja hjälpa denna anstalt även i fortsättningen och anse det vara väl utlagda pengar. Jag anser, att det är ur denna synpunkt, som vi böra se denna fråga och icke jämt tala om, att anstalten får understöd, utan det gäller ett bidrag för att anstalten i fortsättningen skall kunna uppehålla sitt betydelsefulla arbete på ett för allmänheten och landet i dess helhet förtjänstfullt sätt, så att företaget gagnar ej blott jordbruket utan även landet i dess helhet. Detta har förut från så många olika håll framhållits, att jag anser det nu icke vara behövt att draga fram några ytterligare skäl utan anser tillräckliga skäl redan föreligga för att yrka bifall till motionerna.

På grund av det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Nilsson, Nils Anton: Herr talman! När herr Sederholm sade, att Weibullsholmsanstalten redan har fått erkännande i tillräcklig grad, så vill väl ändå icke herr Sederholm tillgodoräkna sig äran av att detta erkännande lämnats anstalten. — Då herr Sederholm vidare i slutet av sitt anförande talade om konkurrensen mellan Svalövs- och Weibullsholmsanstalterna, om en filosofie licentiat, som för närvarande är anställd vid Weibullsholm, ber jag att få tacka herr Sederholm för att han givit mig möjlighet att gå in på detta spörsmål och i någon mån belysa, vilka kampmetoder, som man även här i riksdagen man och man emellan begagnat sig av för att tjäna Svalöv och motarbeta Weibullsholm.

Vid Weibullsholmsanstalten är först och främst anställd professor Nils Heribert-Nilsson. Inom parentes kan jag säga att, då han nyss blivit professor, förväxling någon gång ägt rum med professor Nilsson-Ehle samt att någon sagt, att man vid Weibullsholmsanstalten tagit sin föreståndare från Svalöv. Professor Nils Heribert-Nilsson anställdes år 1911. Vidare anställdes vid Weibullsholmsanstalten år 1913 docenten Carl Hallqvist och år 1917 docenten Carl Hammarlund. Samtliga dessa tre personer anställdes på Weibullsholmsanstalten såsom filosofie kandidater och hava under sin anställning där förvärvat sin filosofie doktorsgrad på avhandlingar, baserade på undersökningar, som äro utförda vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

Från och med den 1 januari i detta år anställdes jämväl filosofie licentiaten K. B. Kristoffersson. Fastän det från ett håll uppgivits ett namn och från ett annat håll ett annat, och man inte riktigt visste, vilketdera det var, är det väl tydligt, att det gäller Kristoffersson. Han var för några år sedan anställd hos Svalövsanstalten vid dess grönsaksförädling, men då denna gren av verksamheten nedlades, blev han ledig, och sedan var han lärare vid läroverket i Linköping i fyra år. År 1925 genomgick han provårskurs i Lund med högsta betyg. Här-efter anställdes han vid Weibullsholm, därför att en plats blivit ledig efter Kajanus, vilken ju som bekant nu är verksam på annat håll och förädlar bomullsbusken eller vad det nu är. Det är mig bekant, att han anställdes på förord av professor Nils Heribert-Nilsson. Om man vid Svalöv hade tänkt förvärva Kristoffersson, vet inte jag, men man har i varje fall aldrig sagt det till honom — i varje fall icke före hans anställning vid Weibullsholm.

De vid Weibullsholmsanstalten utbetalda lektorslönerna äro beräknade med hänsyn därtill, att där icke förefinnes någon rätt till pension och kanske även i

*Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)*

Anslag till
Weibullsholms
växsför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

någon mån därtill, att bostadskostnaderna för tjänstemännen vid Weibullsholm i jämförelse med Svalöv äro dyrare. Vid Svalöv bo de nämligen i bolagets villor för 500 kronor om året, och man förstår i varje fall, att åtminstone de gifta tjänstemännen ej kunna få bostad för en sådan hyra i en stad, där det är så dyrt att hyra bostäder. Därtill kommer, att i Landskrona skatterna äro väsentligt högre — jag tror ungefär dubbelt så höga som i Svalöv. Detta förhållande inverkar givetvis också på att man, om man vid Weibullsholmsanstalten vill ha vissa personer i sin tjänst, kanske får även av den anledningen betala dem något större löner.

Emellertid har man vid Weibullsholm icke haft någon vetskap om att Svalövsanstalten reflekterade på denne man, licentiaten Kristoffersson, och när det uppgivits för mig, att det var en så kolossalt stor skillnad mellan den lön, som Weibullsholmsanstalten ville ge, och den, som Svalövsanstalten kunde ge, var ju detta felaktigt, därför att man till grundlönen vid Svalövsanstalten får lägga dyrtidstillägg och värdet av den fördel, som vederbörande tjänsteman har, därigenom att han är berättigad till pension, vilka förhållanden icke äro rådande vid Weibullsholm. Jag har tagit upp detta spörsmål dels därför att herr Sederholm fört det på tal, och dels därför att det är betecknande för de metoder, som man på det hållet försöker använda sig av.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Bärge: Herr talman! När jag föregående år undertecknat de motioner i denna fråga, som riksdagen då biföll, erkänner jag att jag hyst en viss tvekan, därför att principen att understödja privata anstalter nog icke vore så alldeles riktig. Jag har dock ansett, att det ändamål, som Weibullsholmsanstalten fyller, är av den samhällsgagnande beskaffenhet, att man inte får alltför starkt bita sig fast vid principerna.

När nu Kungl. Maj:t i år för första gången gått in för ett understöd av Weibullsholmsanstalten och sålunda genom att själv fränse denna princip mildrat de farhågor, som jag ursprungligen hyste, har jag detta år ansett mig ännu mindre förhindrad att biträda ett förslag till understöd åt denna anstalt. Det finnes sålunda icke mellan Kungl. Maj:ts ståndpunkt och den, som jag företräder, någon principiell skillnad, utan det är endast fråga om, i vilken utsträckning man vill lämna denna hjälp. Jag får medgiva, att om den saken kan man ju kivas öndligt, ty att siffermässigt räkna sig fram härvidlag lär vara svårt. Jag tror dock, att om de sakkunniga personer, som här anlitats, hade ansett sig hava skäl att litet mera fördjupa sig i det ekonomiska spörsmålet än vad som skett, skulle de kanske kunnat finna starkare skäl för att tillstyrka Kungl. Maj:t att höja det anslag, som nu begärts. Men denna sak kan man ingenting göra åt nu. Det förefaller mig i varje fall, liksom det uttryckes i motionen, att om riksdagen i fortsättningen anser, att denna anstalt har den stora uppgift att fylla, som riksdagen förut genom sina beviljade anslag givit tillkänna, att den har, så borde man knappast vedervåga företagets bestånd genom att vara alltför njugg. Det råder, synes det mig, en verklig villervalla i denna fråga, och det är ju, glädjande nog, icke någon partifråga, Gud ske lov.

Då det i övrigt gällt att främja jordbruksnäringen och dess intressen genom tullförhöjningar och dylikt, såsom jag mången gång förut påpekat, då har jag i utskottets ärade talesman på sörmlandsbänken alltid funnit en varm försvare av jordbruket, men när man på denna väg försöker till jordbruksnäringens fromma vidtaga en åtgärd, som icke för någon kan lända till skada, då skiljas våra vägar åt liksom förut också i fråga om tullar. Syftet att främja jordbruksnäringen på detta sätt har gjort, att jag för min del inte känt mig bunden av vare sig principer eller belopp och därför icke heller hesiterat

för de 25,000 kronors förhöjning av det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet, som det nu gäller. Ty då det i övrigt gäller att indirekt av skattedragarna taga ut medel för att stödja jordbruket, huttlar man icke med 25,000 kronor, såsom här är fallet. Jag vill därmed icke hava sagt något ont om Kungl. Maj:ts åtgärder och tankegång, men jag anser, att det på mig verkar, som om man i viss mån silade mygg, när man är så sparsam i det här fallet. Fråga kan ju vara, om icke Weibullsholmsanstalten, sådant läget nu är, reder sig även utan detta anslag eller med det anslag, som Kungl. Maj:t föreslagit. Ja, det är väl en trossak, men jag har det bestämda intrycket, att så pass stora svårigheter har detta företag att dragas med, att risk i varje fall föreligger, för att företaget icke skall kunna fortsätta med sin vetenskapliga verksamhet, såvida icke ännu något år ett något så när rimligt statsbidrag lämnas detsamma. Det borde väl knappast kunna förnekas, att denna anstalts uppgifter äro så pass riksviktiga, att de äro värda detta offer.

*Anslag till
Weibullsholms
västför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)*

Jag hörde ju visserligen på herr Sederholm, att han i denna fråga intager en helt annan ståndpunkt. Han anser förmodligen, att det icke alls vore till skada för den svenska jordbruksnäringen, om Weibullsholmsanstalten nedlades. samt att Svalövsanstalten till fullo fyller de uppgifter, som krävas för att tillgodose jordbruket i fråga om spannmålsförädling och dylikt. Det är klart, att om man har en sådan uppfattning, vill man icke alls göra något offer, därför att man anser, att risken är ingen. Det är litet förmätet av mig att kivas med en jordbrukare om dessa saker, men jag anser mig i åtskilligt hava märkt en viss argumentering, som icke alls har övertygat mig om, att man ständigt resonerar sakligt i denna fråga utan att man är benägen att låta influera sig av skäl av en något annorlunda beskaffenhet.

Med dessa ord har jag, herr talman, velat lämna en liten smula försvar för att jag även i år vill vara med och synda och ge min röst för bifall till det förslag, som innefattas i den av herr Elisson m. fl. avgivna reservationen, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr Rune: Då man försöker bilda sig en uppfattning om denna sak, får man naturligtvis, när man i likhet med mig icke har till yrke att vara lantbrukare, försöka att fråga kloka karlar inom lantbrukarkretsar, huru det förhåller sig med densamma. Jag vill då säga, att jag både här i riksdagen och ute i landet frågat framstående och duktiga lantbrukare om saken. Jag har gjort detta, därför att jag — liksom den siste ärade talaren — i fjol djärvdes motionera om ett anslag på 75,000 kronor till denna anstalt, vilket anslagskrav då, såsom herrarna minnas, väckte en stark opposition. Men motionärerna försökte ehuru frågan kom fram först i riksdagens sista dagar driva sin sak med det resultatet, att riksdagen med överväldigande majoritet beviljade anslaget. Jag har som sagt, överallt, där jag fått tillfälle, tillfrågat olika lantbrukare i saken, och därvid från alla håll fått den upplysningen, att det är för lantbruket ytterst värdefullt, att den konkurrens och tävlan, som förefinnes mellan Svalövs- och Weibullsholmsanstalterna, får fortfa, samt att Weibullsholmsanstalten har gjort det svenska lantbruket mycket avsevärda och värdefulla tjänster. Men det är verkligen några lantbrukare, som hava sagt motsatsen eller dragit på saken och varit tveksamma. Då har det väckt min stora förvåning att detta i flera fall varit sådana personer, som stå Svalövsanstalten nära eller sitta i dess styrelse eller på annat sätt äro intresserade av densamma, som motsatt sig anslag till Weibullsholmsanstalten. Detta förhållande har verkligen förvånat mig. Jag vill inte förneka, att dessa personer hava, därigenom att de arbetet fram Svalövsanstalten och de syften, som med denna anstalt äro avsedda, på ett lyckligt sätt gjort sig förtjänta om det svenska jordbruket, men det plågar mig att finna, att

Anslag till
Weibullsholms
rättför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

de icke kunna inse att det kunde vara till nytta att även genom en annan sådan här institution, försöka gagna det svenska lantbruket. Liksom den siste talaren måste jag säga, att detta förefaller mig synnerligen misstänkt, och jag beklagar, att det skall vara på det viset. Och motståndet i detta fall håller på riksdag efter riksdag. Man står nu upp och säger, att de skäl, som i fjol anfördes emot detta anslag, icke äro motbevisade, från den andra sidan säges: Nej det är möjligt, att de icke äro det, men de *underkändes* i fjol och jag hoppas, att de skola bli underkända även i år. Om man, säger jag, år efter år finner dessa skäl, som jag nästan skulle vilja kalla de obotfärdigas förhinder från Svalövsanstaltens representanters sida, då är jag rädd för att, om riksdagen icke har i sin makt att bryta detta motstånd, får man vädja till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet som i alla fall till min stora glädje i betydlig mån ändrat sin uppfattning eller åtminstone gått in för en annan sakständpunkt i år än i fjol, att han måtte se till, att mera vidsynta män insättas i ledningen för Svalövsanstalten. För mig står det klart, att det är av mycket stor vikt både för Svalöv och Weibullsholm, att dessa båda anstalter tävla inbördes. Jag tror icke, att vetenskapsmännen äro annorlunda beskaffade än andra, utan att de behöva tävla för att kunna ligga i ordentligt och arbeta var på sitt håll. Vanligt förstånd säger mig sålunda, att det är nyttigt, att Weibullsholmsanstalten finnes, och detta både från vetenskaplig synpunkt och ur prisbildningssynpunkt.

Nu säger jag som den siste ärade talaren, att det är många gånger som jag ansett mig tvungen motsätta mig anslag eller åtgärder, av vilka Sveriges lantmän äro intresserade, såsom tullförhöjningar och andra historier, som jag av principiella skäl icke ansett mig kunna vara med om att bifalla. Det är därför jag så gärna skulle se att i detta fall 75,000 kronor beviljades. Jag får verkligen säga, att jag tycker det är tråkigt, att man i detta fall knusslar och inte vill bevilja mer än 50,000 kronor.

Jag har, herr vice talman, känt ett behov av att stå upp och säga detta, och jag ber verkligen, att kammaren i detta fall icke måtte knussla på detta anslag till lantbruksnärings fördel utan att den måtte bifalla den av herr Elisson m. fl. avgivna reservationen.

Herr Boberg: Herr Anton Nilsson framkastade den tanken, att de, som motsatte sig fortsatt anslag till Weibullsholmsanstalten, gjorde detta av bevekelsegrunder, som icke kunde anses rekommendabla eller egentligen tåla ljuset. Jag tror, att detta var en överdrift av honom, ty de, som från början motsatt sig ett anslag till Weibullsholmsanstalten, hava gjort detta av den anledningen, att de fruktade och förutsågo, att om man sade A, finge man också lov att säga B och C. Förhandlingarna här i riksdagen år efter år ha också visat, att de hade rätt.

Vidare sade herr Anton Nilsson, att detta skulle vara ett »tillfälligt anslag». Ja, men när skall detta tillfälliga anslag upphöra, om motionärer inom riksdagen år efter år framkomma med motioner, som försöka hålla anslaget uppe så högt som möjligt? När man talar om motståndarna till Weibullsholmsanstalten, då det gäller anslag — något annat motstånd finns nämligen icke, då ju alla för övrigt erkänna anstaltens stora värde och förtjänster — bör man komma ihåg, att firman Weibull själv drivit en agitation, som åstadkommit, att Svalövsanstalten fått en viss skugga över sig. Detta har den i sanning icke förtjänat. Det finns väl icke många av landets tidningar, där man icke under årens lopp kunnat läsa artiklar, som berömt Weibullsholmsanstalten, dess vetenskapliga framsteg och de olika frösörterna och sädesslagen därifrån, under det att intet ord sagts om arbetet vid Svalöv och vad som därvid framkommit.

Man har gjort beräkningar angående vad landet skulle vinna i skördeinkom-

ster på grund av de förädlade frösorterna och sädessorterna från Weibullsholm. Det har stigit till miljoner och åter miljoner kronor. Den, som icke har annat än sitt lilla bondförnuft att resonera med, kan ju i alla fall begripa, att detta närmar sig bluff. Det slår icke in i verkligheten, som är mera anspråkslös. Man måste taga hänsyn till de verkliga förhållandena, som oftast korrigera teorierna.

Nu yppar jag väl ingen hemlighet, då jag säger, att inom jordbruksutskottet funnits nog så många ledamöter, som skulle hava velat gå med på Kungl. Maj:ts förslag för att få enighet i denna fråga, att detta förslag skulle haft utsikt att gå igenom, därest motionärerna, som ville hava 25,000 kronor mera, velat vara med på denna kompromiss. Men detta ville de icke vara med om. Kungl. Maj:t, som genom sakkunniga låtit undersöka förhållandena, har föreslagit en sänkning av anslaget till 50,000 kronor, naturligtvis i tanke på att det så småningom skulle kunna sänkas ytterligare och sålunda visa sig vara ett tillfälligt understöd, men motionärerna hava icke velat gå med på den vägen. Då så icke skedde, kommo vi att ställa oss på rent avslag.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag.

Herr Hellström: Herr talman! Man borde kanske icke upptaga tiden med ett bemötande av vissa här gjorda uttalanden, men jag kan icke underlåta att, innan jag går in på själva saken, påpeka en liten egendomlighet.

Jag är den ende av kammarens ledamöter, som är med i styrelsen för Svalövsanstalten, och jag har vid föregående riksdagar vågat uttala den uppfattningen att, om man skulle lämna anslag till Weibullsholm och Svalöv, borde man se till, att det bleve ett så gott samarbete dem emellan som möjligt, men, förrän man visat, att man kunde vinna ett sådant resultat, borde något anslag enligt min mening icke lämnas. Detta har givit herr Rune anledning att göra en direkt hänvändelse till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att se till, att mera vidsynta män insattes i styrelsen för Sveriges utsädesförening. Jag ber endast att få påpeka detta förhållande, utan att vidare ingå på det samma.

Det är ganska många egendomligheter, som inträffat under denna debatt i kammaren vid behandlingen av denna fråga. Jag må säga, att jag har varit med i riksdagen — visserligen icke sammanhängande men i alla fall sedan år 1903 — varför jag sålunda hör till de gamla i gåle, men jag har aldrig varit med om en sådan behandling av en fråga, som frågan om anslaget till Weibullsholmsanstalten fått. Det är märkvärdigt, att en sådan anslagsfråga till en praktisk vetenskaplig anstalt verkligen synes hava förmåga att på ett visst sätt rent av uppväcka lidelserna inom riksdagen. Jag tycker för min del, att man bör se på frågan helt klart och kallt, på samma sätt som man ser på andra anslagsfrågor. Hur ligger saken till här i riksdagen. Jo, den ligger till på det sättet, att Kungl. Maj:t tillkallat sakkunniga och givit dem i uppdrag att dels kontrollera och inspektera Weibullsholmsanstalten, dels och göra undersökningar om huruvida Weibullsholmsanstalten för upprätthållandet av sin praktiskt vetenskapliga verksamhet behöver anslag för nästa år. Därvid har bestämts, att firman Weibull skulle ha att ställa till de sakkunnigas förfogande firmans räkenskaper, priskalkyler och övriga handlingar, ävensom för inspektion upplåta laboratorier, försöksfält och dylikt, och skulle räkenskaperna tillhandahållas i sådant skick, att utgifterna för växtförädlingsverksamheten utan svårighet kunde särskiljas från firmans övriga utgifter. Sedan Kungl. Maj:t tillsatt sakkunniga med denna ganska vidsträckta fullmakt och firman Weibull visat allt tillmötesgående med tillhandahållande av undersökningsmaterial, avge de sakkunniga ett yttrande. Jag håller de sakkunniga räkning för att de icke gjort detta yttrande mera detaljerat och

*Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)*

Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

gått in på firman Weibulls ekonomiska ställning. Det tycker jag skulle ha varit ogrannlaga, och jag anser det alldeles riktigt att de endast meddelat den allmänna slutsats, till vilken de kommit. Herr Sederholm säger, att den motivering, de kommit med, måste betraktas såsom synnerligen torftig, och det är den kanske från formell synpunkt. Men ser man på vad saken verkligen gäller, måste jag säga, att det är just på det sättet en sådan undersökning skall ske. De skola bilda sig en uppfattning på grund av det material, som ställes till deras förfogande, och framlägga den för Kungl. Maj:t för vidare prövning. Vill sedan någon annan myndighet, såsom lantbruksstyrelsen, ha närmare detaljer, skola de tillhandahålla dessa, men inte komma och skriva om firmans affärsställning i detalj. Nå, nu ha de sakkunniga avgivit ett yttrande, och detta har blivit remitterat till lantbruksstyrelsen, och lantbruksstyrelsen har varit i tillfälle att konferera med de sakkunniga, som ha sagt, att firmans ställning inte ännu är så konsoliderad, att den kan upprätthålla sin verksamhet, om den inte även i fortsättningen får understöd, och detta understöd har man ansett böra sättas till 50.000 kronor. Lantbruksstyrelsen, som varit i tillfälle att få höra dessa sakkunniga mera personligt, har också kommit till den uppfattningen, att den, fastän den har den principiella åsikten, att man icke bör understödja en enskild firma, dock anser sig på grund av de förebragta upplysningarna böra tillstyrka det anslaget. Kungl. Maj:t framlägger så förslaget för riksdagen. Då borde det väl vara mycket naturligt, att riksdagen, utan att vidare rota i firmans affärer, tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Men vad inträffar? Jo, då är det några motionärer, som väcka en motion, och säga, att det är alldeles för litet; 50,000 kronor räcker inte, utan det skall vara 75,000 kronor.

Nu brukar det väl här i riksdagen i allmänhet vara så, att om man väcker ett förslag om höjande av ett anslag, som Kungl. Maj:t begärt, skall man ange några skäl till att det skall höjas. Jag har tittat efter i motionärernas förslag, vilka skäl de haft, och jag finner då, att deras skäl är helt enkelt det, att firman Weibull har förklarat, att den önskar att få 75,000 kronor, och på grund därav anse motionärerna och framhålla, att firman Weibulls uppgifter ge vid handen, att behovet av statens medverkan till upprätthållande av den vetenskapliga växtförädlingsverksamheten oförändrat kvarstår. Under sådana förhållanden sätter jag dessa båda påståenden, å ena sidan firmans eget påstående, som är part i saken, och å andra sidan de sakkunnigas, de av Kungl. Maj:t utsedda opartiska personernas och den statsmyndighets, som granskat deras yttrande, emot varandra; och jag måste då säga mig, att jag under sådana förhållanden icke kan godkänna det anförda skälet för en höjning av anslaget.

Men det är inte det enda skäl, som motionärerna anföra, utan de åberopa även det förhållandet, att den tidsperiod, under vilken anslaget utgår, och det belopp, till vilket det bör sättas, i de under förra året bifallna motionernas motivering satts till 75,000 kronor under fem år. Det är verkligen ett ganska egendomligt skäl. Därför att en motion, som blivit bifallen, haft en del uttalanden och motiveringar, som icke på något sätt kunnat bevisas, skall denna motivering utgöra skäl för att höja ett anslag ifrån av Kungl. Maj:t föreslagna 50,000 till 75,000 kronor.

Så komma till sist de reservanter, som gå på detta förslag, och anföra ett nytt skäl, som också kraftigt understrukits av herr Rune m. fl., nämligen att riksdagens värdighet fordrar, att då riksdagen förra året underkände de skäl, som blivit anförda av jordbruksutskottet, så bör samma anslag utgå i år som i fjol. Den uppfattningen om riksdagens värdighet och innebörden av dess beslut har jag inte heller kunnat förstå. Det är för övrigt alldeles oriktigt, ty riksdagens beslut var inte alls det, att anslaget skulle utgå under fem år

med 75,000 kronor, utan den motivering, som godkändes av riksdagen, avslutades med följande ord: »Kungl. Maj:t torde ock till nästa riksdag kunna framlägga utredning ej mindre huruvida ytterligare fortsatt anslag för ändamålet erfordras än även vilka villkor — utöver de förenämnda — må anses påkallade för åtnjutande av sådant anslag.» Det är någonting helt annat, det. Riksdagen sade inte förra året, att Weibullsholm skulle ha 75,000 kronor under fem år, utan riksdagen sade, att för innevarande år anvisas det 75,000 kronor, men för nästa år hoppas man, att Kungl. Maj:t skall utreda ej mindre *huruvida* ytterligare anslag behöver utgå, *än även* de villkor, under vilka ett eventuellt anslag bör utgå.

Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

Nu är jag ju en bland de sista, som begärt ordet i denna fråga, och jag har med avsikt dröjt därmed för att få höra, huruvida någon av de herrar, som uppträtt här i denna debatt kunnat anföra några skäl, varför Kungl. Maj:ts på de sakkunnigas utredning grundade förslag skulle anses oriktigt. Men jag har inte funnit något skäl. Det är de gamla skälen, som blivit anförda förra året, att det är en utomordentligt god verksamhet, som utföres, och för att den skall upprätthållas, bör firman få så mycket som den begärt. Eftersom firman inte begärt mera än 75,000 kronor, får man väl anse, att det beloppet skall kunna räcka. Men något bevis för att inte även de 50,000 kronorna räcka att upprätthålla verksamheten, har icke blivit anført. Skola vi behandla denna fråga som vi behandla andra anslagsfrågor och icke låta känslorna driva bort med förståndet, tycker jag vi kunna behandla den så som vi alltid i dylika fall bruka. Då Kungl. Maj:t efter verkställd utredning kommit till ett visst resultat och varken motionärerna eller reservanterna eller de, som uppträtt i debatten, kunnat jäva riktigheten av det Kungl. Maj:ts föreslagit, ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts hemställan i denna punkt, vilket förslag herr Nilsson i Tånga och jag m. fl. upptagit i form av reservation.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Winberg: Herr talman, jag föranleddes närmast att begära ordet av herr Runes uttalande.

Jag måste också i likhet med den föregående talaren säga, att det är just inte vidare trevliga debatter, som förekommit i denna fråga vare sig förra året eller i år. Man får nästan ett intryck av att det sprider sig ett slags Filadelfiastämning över riksdagens kamrar, så fort vi komma in på denna fråga. Här har sannerligen fällts en del uttalanden i dag, som jag tror skulle vara ganska vanskliga för en del talare att hålla på, ifall man skulle ha tid att ingå på en närmare granskning av dem. Men eftersom herr Rune speciellt poängterade nödvändigheten av att upprätthålla konkurrensen mellan dessa företag, må det tillåtas mig också att yttra ett par ord med anledning därav.

Det är verkligen någonting — jag höll på att säga rent av groteskt, då man ser, hur herrarna uppträda som de mest ivriga förespråkare för ett enskilt företags och samtidigt på detta sätt åtminstone indirekt motarbeta och nedsätta statens företag. Detta uttalande av herr Rune var verkligen av den beskaffenheten, då han ansåg, att här måste åtgärder vidtagas, om det visar sig, att de, som nu närmast ha att svara för Svalöv, inte gå till väga framdeles på ett mjukare sätt. Det är verkligen en syn för gudar, måste man säga, när staten skall år efter år bevilja anslag för att ett med staten konkurrerande företag skall i längden kunna upprätthålla konkurrensen med staten. Det är en slags nationalekonomi, som sannerligen inte tillämpas på andra områden, det får jag

Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

lov att säga, och det skall vara på det politiska området, någonting sådant skall gå för sig.

Om det nu är så, att statens anstalt i Svalöv inte fullt kan fylla vad som kräves på detta område för det svenska jordbruket, men det visar sig, att Weibullsholm på grund av omständigheter, som framkommit vid förra riksdagen, därför att det slagit på alldeles för stort, icke kan uppehålla sin drift längre, då kan det bli fråga — ifall vi alltfört skola anse oss representera det allmänna och inte enskilda företag — om en undersökning: är det icke nödvändigt, att staten på vissa villkor övertar detta andra företag också, om det fyller en uppgift, som statens anstalt vid Svalöv icke kan fylla? Den saken kan diskuteras, men det är verkligen att driva en något egendomlig politik, om man gör gällande att staten i all framtid skulle vara skyldig att lämna anslag för att upprätthålla detta enskilda företag, som kommit på obestånd, jag upprepar det än en gång, mest på grund av att det slagit på för stort och under och efter kristiden börjat en del företag, som dess ekonomi sedermera visat sig icke ha tillräcklig styrka att bära.

Det skulle vara ofantligt mycket att säga i denna fråga, som t. ex. då herr Bärge underkände de sakkunniga och tyckte, att det skulle vara anledning att titta litet närmare på om inte dessa sakkunniga bort komma till det eller det resultatet. Det är verkligen litet rörande att höra, att man anser sig mera sakkunnig än dem, som haft till uppgift att undersöka detta. Men det tjänar ingenting till att gå in i debatt härom, därför att det är någonting oförklarligt, som kommit över en del av riksdagens ledamöter. Jag bestrider emellertid på det bestämdaste, att det är till statens och samhällets verkliga nytta som man vill driva igenom anslaget. Jag vill icke lägga några till last, att de vilja gynna ett enskilt företag, men jag vill lägga dessa personer till last, att de se skevt, absolut skevt på denna fråga. Jag skulle inte under några förhållanden kunna gå med på detta anslag, ty jag anser mig skyldig att i första hand se på det allmänna och först i andra hand på enskilda intressen, och jag kan inte finna, att det är någonting för det svenska jordbruket så fullkomligt ödesdigert, ifall ett enskilt företag inte längre kan hålla sig uppe, men väl kan man ta under övervägande, om företaget fyller en uppgift och i fortsättningen bör existera, men då bör det existera som ett *statens* företag och inte som ett enskilt, konkurrerande med staten.

Jag anser mig ha all anledning att vidhålla min uppfattning från förra året och ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pålsson: Herr Winberg tyckte, att det rädde en pingströrelsestämming i kammaren. Det är då föga att undra över att han kände sig kallad att vittna. Det måste ju göra ett dåligt intryck på de andra näringarnas representanter i kammaren, att jordbruksrepresentanterna vid ett tillfälle som detta, då vi skulle kunna göra jordbruket stor nytta ställa till en animerad debatt om nyttan eller icke-nyttan av detta anslag. Det måste verka ganska underligt, då man ser, att alla de övriga näringarnas representanter i sina frågor hålla rätt så gott samman, att här finna idel söndring bland jordbrukarna själva. Herr Sederholm strider ju i spetsen för utskottets majoritet en för tvivlad kamp mot att riksdagen skulle bevilja Weibullsholm ett anslag, förslagsvis nedsatt till 50,000 kronor, men enligt vissas önskningsar uppgående till 75,000 kronor. Jag tycker det är ganska konstigt, att när socialistregeringen äskar 50,000 kronor till ett ändamål, som icke kan skada någon annan men faktiskt är jordbruket till stor nytta herr Sederholm och en falang med honom skall uppträda och göra allt vad de kunna för att få detta förslag omintetgjort. Det är klart, att eftersom herr Sederholm är stor godsägare och högt ansedd på jordbrukets område och även ledamot av lantbruks-

akademien, kan i hans skugga och med honom som auktoritet i jordbruksutskottet lätt framställas en majoritet mot detta för jordbruket viktiga anslag. Jag tycker det är beklagligt, att, då ett sådant anslag vinkar så nära, herr Sederholm skulle vilja omintetgöra detta med tillhjälp av det stora personliga anseende han besitter.

*Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)*

Utskottsmajoriteten börjar med ett erkännande av en sak, som man under diskussionen föregående år icke ville vara med om. Herr Sederholm har flera gånger nämnt, att fjolårets anslag skulle anses som en nationalbelöning, och man förstår, att hans hand varit närvarande, då detta skrivits i utskottsutlåtandet, ty i detta står precis samma ord. Det erkännandet har man i alla fall velat ge Weibullsholm, att vad det fått skall anses som en nationalbelöning, men därutöver vill man inte gå. Utskottsmajoriteten säger, att den inte ingått på något bedömande av de olika vetenskapliga metoder, vilka förekomma vid växtförädlingsanstalterna vid Svalöv och Weibullsholm eller av de möjligheter i vetenskapligt avseende, som där erbjuda sig. Men borde inte utskottsmajoriteten gått in på just ett närmare bedömande av detta? I detta uttalande säges ju nästan uttryckligen, att om jordbruksutskottets majoritet ingått på ett sådant bedömande, kunde det mycket väl ha hänt, att den ändrat ståndpunkt, därför att ett sådant bedömande skulle, om det försiggått, tvivelsutan givit vid handen, att dessa 50,000 eller 75,000 kronor borde utgå.

Man har undersökt, säger man, möjligheten av en sammanslagning med växtförädlingsanstalten i Svalöv, men denna väg var oframkomlig. Alltså var det meningen, att man skulle sammanslå dessa två institutioner. Då kan man sluta sig till att arbetet vid Weibullsholm måste på något sätt varit obekvämt för Svalöv. Skulle det verkligen vara så, att Svalövs intressenter ligga bakom denna energiska kamp mot att Weibullsholm, tills det kan reda sig på egen hand, fortfarande skall få statsanslag, då är det verkligen ett högt spel, som Svalövs intressenter driva, ty det är ju klart, att en statsinstitution som denna inte får lov att ställa sig emot en verksamhet som Weibullsholms, som visat sig vara Svalövs överlägsen.

Man har även invänt, att Svalöv var så gammalt och hade börjat med stråsädesförädling och sysslat därmed så länge, att Weibullsholm av denna anledning icke borde gå in på stråsädesförädling. Emellertid har det under dessa år som Weibullsholm verkat visat sig, att även vad stråsädesförädlingen beträffar, har Weibullsholm överträffat Svalöv i flera sorter.

Jag kan således icke finna annat än att det är nödvändigt att alltjämt ge ett anslag åt Weibullsholm, och då man här talar om att man vill komma ifrån detta anslag en gång, så bör detta väl i alla fall anstå till den tid, då det vetenskapliga bedömande av dessa två olika anstalter, som utskottsmajoriteten icke velat vara med om, kommer att äga rum. Visar det sig då att Svalöv överträffar Weibullsholm och att Weibullsholm således icke längre kan göra någon nytta för sitt anslag, då är det tydligen tid att indraga anslaget till Weibullsholm.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Elissons reservation.

Herr statsrådet **Linders**: Herr talman! Då jag började denna debatt, hade jag inte tänkt mig, att den skulle svälla ut till sådana dimensioner, som den gjort. Jag hade inte tänkt, att man nu skulle draga upp samma stora debatt som under fjolåret. Det går igen från den ena till den andra detta tal om att jämföra Svalöv och Weibullsholm. Jag har uraktlåtit att göra sådana jämförelser, därför att jag ansett, att de ha ganska litet med saken att göra. Man har också från ett visst håll sökt urgera, att Weibullsholm prompt skall ha det anslag det begär. Men statsmakterna få väl lov att pröva varje anslagskrav för sig, om det är befogat i hela sin vidd eller om man får pruta.

Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

Till mer än en lika god sak som Weibullsholm har för nästa budgetår begärts anslag, som statsmakterna måst pruta på, och det är inte mer än skäligt, att även Weibullsholm får finna sig i att man prövar, huruvida ett anslag av den omfattning man begärt är behövt eller om det kan nedsättas. Från min sida har nu, som sagt, inte tvistats, om man skulle ge detta anslag eller ej, vare sig i statsverkspropositionen eller här.

Det har fällts ett par yttranden under denna debatt, som ha föranlett mig att nu åter begära ordet. Det ena var herr Runes yttrande. Jag får verkligen säga, att jag ett ögonblick började tänka: är jag på rätt sida?, då jag hörde herr Rune propagera för anslaget. Han driver saken så långt, att han ovillkorligen vill uppställa en jämförelse med Svalöv. Jag vill emellertid fråga: är det verkligen så ställt, att anslaget till Weibullsholm skall behandlas på det sättet, att man skall försöka nedsätta Svalövs arbete? Jag tror, att man då från den sidan är inne på fullständigt fel bog.

Herr Rune manade mig också att se till att få mera vidsynt folk i Svalövs styrelse. Vad behöver herr Rune mer vittnesbörd om den saken än att herr Hellström har yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag om anslag till Weibullsholm för nästa budgetår, och han är den ende representanten för Svalövs styrelse som sitter i kammaren. Dessutom har Kungl. Maj:t i år satt in två nya styrelseledamöter i Svalövs styrelse. Men jag tror, att vi få lov att komma ifrån dessa försök att nedsätta det ena för att få det andra. Man kan misstänka, att inte den ena saken är fullt frisk, om den andra skall nedsvärtas och nedsättas, såsom man här gjort försök till.

Sedan ber jag att få vända mig till herr Bärge i Katrineholm. Jag förvånar mig verkligen över hans anförande. Jag är van vid att i ytterst hög grad beakta vad herr Bärge med sin klara hjärna har att anföra i debatterna, men jag förvånar mig på det högsta, då han talar om att Kungl. Maj:t silat mygg i fråga om detta anslag och säger, att de sakkunniga, i fall de hade mera fördjupat sig i det ekonomiska spörsmål, som det här är fråga om, kanske stått på herr Bärge sida.

Riksdagen har i fjol begärt, att Weibullsholms affärer skulle undersökas. Den undersökningen är gjord, och jag kan icke se annat än att de tre personer som haft det uppdraget ha varit fullt opartiska, fullt vederhäftiga och fullt sakkunniga. Om de då komma till det resultatet, att de tillstyrka Kungl. Maj:t att framlägga förslag om att bevilja Weibullsholm 50,000 kronor för nästa budgetår, då trotsar jag vem som helst att kunna komma med större sakkunskap än dessa ha kommit med. Man får väl ändå låta rätt vara rätt, och här har den största sakkunskap, som kunnat anskaffas, den, som trängt djupast in i spörsmålet, ställt sig på Kungl. Maj:ts sida. Då är det inte riktigt att komma med sådana påståenden som herr Bärge i Katrineholm gjorde.

Jag slutar med vad jag från början velat framföra och som jag också framfört i statsverkspropositionen, att jag har velat se försonande och utjämnande på saken, och jag tror, att jag också har sett sakligt på den och haft den bästa sakkunskap, som kunnat anskaffas, till hjälp vid bedömandet av detta spörsmål, då jag framlagt förslag om ett anslag till nästkommande år av 50,000 kronor.

Herr **Elisson**: Jag begärde ordet, när herr Boberg ville göra gällande, att det var motionärerna, som inom jordbruksutskottet hade åstadkommit, att det icke blev enighet om Kungl. Maj:ts förslag. Herr Boberg yttrade, att det var nog inte utan att det var majoritet inom utskottet för detta förslag, men det var motionärerna, som ointetgjorde detta. Jag tror herr Boberg minnes fel, ty såvitt jag kan minnas var det inte motionärerna som satte sig emot och förhindrade kompromissen, utan det var de, som både i utskottet och

här i kammaren envist sätta sig emot varje anslag, vilka omintetgjorde den; annars hade det nog blivit enighet.

Vad frågan i sig själv beträffar, tycker jag det är märkvärdigt, att den kan drivas upp till sådana dimensioner som här skett. Nu sist hörde vi jordbruksministern framhålla, att han har stöd i den allra bästa sakkunskap som kan finnas för att Kungl. Maj:ts förslag är det rätta. Ja, om nu detta är det rätta och det ligger all möjlig sakkunskap bakom det, är det ju bara en princip sak, om man skall bevilja 50,000 eller 75,000 kronor. Men jag kan inte förstå, att man från motsatta sidan, där man motsätter sig varje anslag, kan försvara detta och ge frågan sådana dimensioner, då vi från regering och högsta sakkunskap fått det beskedet, att man bör lämna ett anslag på 50,000 kronor.

Vad sedan den saken beträffar, att man skulle nedsvärta Svalöv och det skulle vara en sådan konkurrens, så har jag inte egentligen hört det inom jordbruksutskottet, och jag förstår inte, varför man skall lägga frågan så, att om Weibull får anslag, det skulle nedsätta Svalöv på något sätt. Jag har inte hört någon i denna kammare, som sagt något nedsättande om Svalöv, utan alla ha sagt, att båda dessa anstalter, var på sitt område ha gjort landet stora tjänster. Men det kan väl därför inte behöva göra någon skada, om Weibullsholm får sitt anslag. Resultatet blir bara det, att var och en på sitt område får göra ytterligare ansträngningar att göra sitt bästa på det stora fält, de ha att arbeta på. Av den anledningen tycker jag dessa överdrifter äro onödiga.

Herr **Rune**: Ja, herr vice talman, jag skall först be att få säga herr Winberg, att han verkligen tagit fel, när han — och han drog visst för övrigt med sig en del andra talare också — påstår, att jag försökt nedsvärta Svalöv. Vad sade jag, mina herrar, om Svalöv? Jag sade, att den anstalten haft mycket stor betydelse för Sveriges lantbruk. Den har gjort mycket stora insatser för att förbättra utsädet, och den har skötts på ett utmärkt vis. Men sade jag, under sådana förhållanden fann jag det förvånande och ledsamt, att representanterna för Svalöv voro så känsliga och rädda för konkurrens. Är det att nedsätta Svalöv, att i sak ge det sitt fulla erkännande? Jag förvånade mig också över att herr jordbruksministern följde med mitt anförande så dåligt, att han icke fattade, att jag gav Svalöv detta erkännande. Men jag vände mig emot, att Svalövs representanter äro alltför känsliga för konkurrens. Nu säger herr Winberg, att detta mitt yttrande är oförklarligt, och att det måste ligga någon särskild hund begraven under det förhållande, att jag och många med mig vilja gynna ett enskilt företag, som Weibullsholm är, på bekostnad av statsanstalten i Svalöv. Men, herr Winberg, det är icke så underligt! Herr Winberg vänder sig genast emot, att jag ansett det nyttigt med konkurrens. Nu veta ju herrarna allihopa, antager jag, att herr Winberg och jag hava en helt olika principiell uppfattning i den delen. Jag anser, att näringslivet bör vara fritt, och att konkurrensen bör få utveckla sig, och att, då företagen konkurrera med varandra, får man fram det bästa resultatet. Herr Winberg har sina förebilder i Ryssland, där det är statsdrift i allt. Jag frågar kammaren: har erfarenheten visat, att näringslivet blomstrar mera i enlighet med de principer, som herr Winberg håller på, än i enlighet med de principer, som vi andra här hålla på? För att riktigt eklatera vad det var, som herr Winberg tänkte i denna sak sade han, att han drog ut konsekvenserna helt naturligt från hans synpunkt och yttrade därvid, att om inte Weibullsholm bär sig, så får väl staten lösa in Weibullsholmsanstalten. Ja, det är ju klart, att så måste ske om staten nödvändigt måste lösa in allt och driva rörelse precis som i herr Winbergs föregångsland. Det är således icke så underligt, om vi alltså hava

*Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)*

Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

olika uppfattning i förevarande fråga. Herr Winberg behöver inte tro, att det skall ligga någon hund begravnen under detta, ty saken är ju ganska enkel att förstå. I detta sammanhang vill jag även taga upp en annan sak. Herr Hellström reagerade så hårt, då jag påstod, att jag hade den bestämda uppfattningen, att man från Svalövsintressenternas och dess representanters sida var rädd för konkurrens, och både han och herr jordbruksministern påpekade, att herr Hellström, som vore enda härvarande ledamoten i Svalövs styrelse, ju talar här för ett anslag på 50,000 kronor, så vill jag säga, att det är nog bra, att han gör det, men jag vill erinra om, hur det var i fjol, mina herrar! Då kämpade herr Hellström och statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet med näbbar och klor för att icke Weibullsholm skulle få något anslag alls. Det må förlätas mig, om jag anser mig i min fulla rätt nu, när jag därför yttrade mig så. Och vad var det för skäl, som användes då, och som användes nu ifrån herr Sederholms sida och andras? Det är konkurrensen, de inte tycka om, konkurrensen från Weibullsholms sida. Det är blott detta jag sagt, mina herrar, att på mig gör det ett tråkigt intryck detta, och jag får den uppfattningen, att i detta fall de, som äro intresserade av Svalöv och stå denna anstalt och dess rörelse nära — det finns ju som bekant både en *anstalt* där och ett *ut-sädesbolag* — motarbeta anslaget till Weibullsholm. Det var ingenting annat, jag yttrade. Jag gör blott mina reflexioner. Jag anser, att i detta fall liksom i andra är det nyttigt med konkurrens. Jag vill i alla händelser, eftersom herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet vände sig i år liksom i fjol rätt häftigt mot mig, erinra om, att han sade, att han trodde det icke skulle bli någon lång och ingående debatt i denna fråga. Ja, i fjol började herr statsrådet med att säga, att herr statsrådet hoppades, att det inte skulle behövas någon lång debatt. Han höll dock då ett långt anförande för egen del och rev upp en vidlyftig debatt i saken. Nu uppträdde herr statsrådet på samma sätt och gjorde liksom i fjol ett utfall mot mig och påstod, att jag hade nedsvärtat Svalöv. Detta skall jag då be att få kvittera med att säga, att det på mig gör ett egendomligt intryck, att herr statsrådet i fjol med näbbar och klor kämpade emot ett anslag, som nästan alla lantbrukare med en mun påstodo skulle komma att bereda lantbruket fördel. Och i år kämpar herr statsrådet häftigt för att detta anslag skall sättas till 50,000 kronor i stället för till 75,000 kronor. Skulle det vara någon riksolycka, herr statsråd, om detta anslag, som jordbrukarna anse vara nyttigt för dem, komme att uppgå till 75,000 kronor i stället för 50,000 kronor? Jag vågar påstå, att det är bra underligt, och det är säkert flera än jag som förvåna sig över, att jordbruksministern intager den position i denna fråga, som han gjort. Ja, detta hade jag icke yttrat, herr jordbruksminister, om det icke varit så, att herr jordbruksministern uppkallat mig, men det är så med mig, att jag i fråga om dessa förhållanden icke har bättre vett än att jag säger sanningen rent ut.

Sedan taltes det här om, att det icke hade anförts några skäl för att detta anslag sattes till 75,000 i stället för 50,000, ty de sakkunniga hade yttrat sig i frågan med förordande av sistnämnda belopp, och som det var de bästa sakkunniga man kan få, kunde man vara säker på, att det inte behöves mera än 50,000. Ja, det sades här förut, och jag ber att få understryka det, att dessa sakkunniga ha icke lättare knappast än någon av oss att räkna ut. vilket belopp som behöves i detta fall. Det är i alla händelser så, att firman Weibulls affärsställning enligt räkenskaperna förra året icke är bättre i år än i fjol, och det är väl i alla fall den synpunkten, som här skall gälla. Jag vill blott inlägga min gensaga mot, att man säger, att blott dessa sakkunniga skola kunna bedöma saken. Det är en smakfråga detta, det har jag sagt förut, och det vidhåller jag. Vill man vara med om, att för en så ringa skärv som detta är, för jordbruket verkligen säkerställa den verksamhet, som av lant-

brukarna anses högeligen önskvärd, då bör man icke tveka att giva det högre anslaget, 75,000 kronor.

Sedan yttrade herr Hellström, att intet skäl förelåg att höja anslaget. Men anslaget var ju 75,000 kronor i fjol. Här är således icke fråga om att höja det, utan frågan är, om man skall bibehålla det anslag, som riksdagen bestämde i fjol eller minska det. Och jag påstår, att det är ingen, som här kunnat anföra något verkligt skäl, varför anslaget icke skulle vara lika högt i år som i fjol.

Jag har inte på minsta sätt känt mig övertygad av de inlägg, som från motsidan gjorts här, utan jag känner mig alltmer övertygad om, att man är på rätt väg, då man vill till förmån för lantbruket bevilja detta anslag på 75,000 kronor i stället för 50,000 kronor.

Herr statsrådet **Linders**: Jag nödgas taga kammarens tid något i anspråk i anledning av herr Runes senaste yttrande, då han bland annat förnekar, att han på något vis skulle ha kalfatrat Svalöv. Jag förutsätter naturligtvis, att herr Rune menade något med sitt förra anförande, och då skulle jag vilja fråga: vad menar då herr Rune med att uppmana Kungl. Maj:t att utse mera vid-synta ledamöter i styrelsen för Svalöv?

Sedan förfasade sig herr Rune över, att jag i år i viss mån intager en annan ställning till saken än den, jag intog i fjol. Jag sökte klara upp den saken redan i mitt första anförande, då jag hänvisade på, att det icke varit meningen, att Weibullsholm skulle erhålla ett permanent anslag, och det menar antagligen inte herr Rune heller. Åtminstone har inte firman Weibull själv menat det, om man får döma av firmans skrivelse, och så vitt man kan sluta av fjolårets motionärers bestämda uttalanden, tänkte sig inte motionärerna det heller.

Av min motivering i ärendet i fjol framgick ju tydligt, att jag mycket väl kan tänka mig, att man går på ett mindre anslag för att markera en långsamare avskrivning, och vad jag här åsyftat i år, är det, att det icke får eller bör bli något permanent anslag. Om man går på den reservation, som herr Rune här förordat, så är fara å färde, att riksdagen går in för en så långsam avskrivning av anslaget, att man i själva verket icke kan se att detta är åsyftat, då man ju bibehåller anslaget uppe vid 75,000 kronor. I fråga slutligen om motiven, måste man väl dock säga, att då här gjorts en undersökning om huru långt och huru mycket man skall bidra till företaget ifrån statens sida, och då denna kommission, som haft allt tillgängligt material att se på, har kommit till det resultat, som här nämnts, bör därmed väl vara avgjort, att här föreliggande de starkare motiven, och att de mindre starka äro firmans egna yrkanden.

Jag kan alltså inte finna annat än att jag haft mycket goda skäl för min ståndpunkt.

Herr **Björnsson**: Herr talman! Jag kände mig uppkallad av herr Hellström, då han frågade motionärerna efter motiven för deras yrkande om det högre anslaget, och detta så mycket mera, som jag icke här gjort något annat yrkande eller uttalande än ett instämmande i motionens kläm.

Jag vill då säga, att det var först efter en viss tvekan som jag instämde i detta yrkande, därför att jag hade hoppats, att man skulle vara färdig för en avveckling av anslaget redan i år. Det kan ju inte bestridas, att fjolårets skörd var mycket god, och att denna goda skörd gjort sin verkan gällande på många områden av det ekonomiska livet. Men när jag ser noga efter, huru de sakkunniga hava utvecklat något, som jag tyckte stod i överensstämmelse med denna min synpunkt, fann jag, att de sakkunniga erinrat om, att räntan fallit, varigenom firman Weibulls ekonomi skulle ha väsentligen förbättrats. Såvitt

Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

jag förstår, kan detta skäl icke ha så värst stor betydelse — något betyder det naturligtvis — helt enkelt därför, att om firman Weibull får betala lägre ränta, så få firman Weibulls konkurrenter också betala samma låga ränta. Räntan ingår i kostnaden för framställningen av produkterna, och sålunda betyder detta icke ökade vinstmöjligheter för en merkantil firma. Det betyder däremot större möjlighet att tillhandahålla produkterna till ett lägre pris, och om då jordbrukarnas köpkraft på grund av god skörd också blivit ökad kommer givetvis denna ökade köpkraft att mötas på halva vägen av lägre pris på firman Weibulls utsädesvaror, och följaktligen kan man få se en ökad omsättning som resultat av dessa förhållanden. Men jag måste säga mig, att de sakkunniga ha litet för tidigt diskonterat dessa förhoppningar, då de föreslagit en nedsättning av anslaget från 75,000 till 50,000 kronor, och detta var för mig motivet att yrka på det högre anslaget under ännu ett år. Därmed är ett för mig bärande motiv framlagt i all sin enkelhet, och kammaren må värdera det till vad den vill.

Men dessutom känner jag mig av den diskussion, som förts här mellan herrar Winberg och Rune angående konkurrensen, uppkallad att säga ett par ord om den saken. Jag vill då säga herr Winberg, att om det skulle bli tal om att med statsmedel understödja, låta oss antaga, en tobaksaffär, som konkurrerar med tobaksmonopolet, eller ett lokalt postverk, som konkurrerar med statens postverk, skulle jag inte ett ögonblick falla på den idén att giva min röst för ett sådant statsanslag. Men det är inte den saken det gäller här. Här gäller det statsunderstöd för uppehållande av en forskningsverksamhet med praktisk inriktning. Jag skulle vilja säga, att den konkurrens, det är fråga om här, är en konkurrens, som i viss mån är jämställd med konkurrensen, låt oss säga mellan Uppsala universitet och Stockholms högskola. Analogien är naturligtvis inte fullkomlig, därför att resultaten av den praktisk-biologiska forskningsverksamheten få köpas via fröodlarna efter agitation av agenter och resande o. s. v. Men analogien är dock icke så ofullkomlig som den förefaller vid första påseendet, ty det dröjer en märkvärdigt kort tid, tills de resultat, som uppnåtts på dessa praktiska anstalter, hinna bliva det allmännas egendom. Man behöver inte ha något stort besvär för att socialisera dem. Detta går till och med mycket fortare eller snabbare än exempelvis resultaten av uppfinnarverksamhet, vilkas utnyttjande förbehållas enskilda under så och så lång skyddstid. Jag tror, att om man ser konkurrensen på detta sätt, bör det inte finnas någon anledning utom möjligen för finansministern att vara förtörnad på motionärerna, som här vilja rösta för ett högre anslag än det av Kungl. Maj:t föreslagna. Och kammaren får väl riskera att taga finansministerns missnöje. Det blir ju riksdagens sak att mot slutet se till, om den kan anskaffa medel för täckande av den brist, som uppstår genom anslagets ökning med 25,000 kronor, därest den ökningen inte kan kompenseras med någon motsvarande avprutning.

Herr talman! Jag anhåller på de skäl jag anfört, att få instämma i motionärernas yrkande och jag ber att få tala om, att jag kommer att rösta för den reservation, som går ut på bifall till denna motion.

I detta anförande instämde herr *Luterkort*.

Herr **Rosén**: Herr talman! På grund av firman Weibulls förtjänstfulla verksamhet och trots firmans kampmetoder, då det gäller denna anslagsfråga, kommer jag att rösta för Kungl. Maj:ts förslag. Skulle emellertid det slutliga avgörandet komma att stå emellan rent avslag och ett anslag på 75,000 kronor, kommer jag att rösta för avslag.

Häri instämde herrar *Pers, Bergqvist, von Sneidern, Vrang, August Johansson* och *Asplund*.

Herr Örne: Herr förste vice talman! Det berättas om en av förgrundsmännen i frihetstidens unga svenska industri, att han icke kunde sköta sina anläggningar på ett fullt tillfredsställande sätt, och i varje fall, att han icke kunde grunda dem så fast, att de efter hans död blevo bestående, därför att det mesta av hans tid gick åt för att han skulle kunna ligga i Stockholm och söka påverka riksdagen att ge anslag till verksamheten. Jag har kommit att tänka på den saken, då jag ser åtskilligt av den propaganda, som i denna fråga bedrivits från intressenternas sida. Principiellt har jag för min del ingenting emot att ge anslag till den vetenskapliga verksamhet, som bedrivs vid Weibullsholm, av skäl, som herr Björnsson nyss anförde, och jag har också förut röstat för sådant anslag. Men det förefaller mig, som om den propaganda, som bedrivs, skulle vara så tidskrävande och så dyrbar — med alla de trycksaker, varmed man överhopas — att tiden och pengarna bättre kunde användas till att få anstaltens produkter spridda och kända bland lantmännen. Jag tror sålunda, att det icke är orimligt på något sätt, om man skulle nedsätta detta anslag, och jag har begärt ordet för att giva tillkänna, att jag i den nuvarande situationen kommer att i första hand rösta för Kungl. Maj:ts förslag. Skulle detta falla bort i voteringen om kontrapositionen, kommer jag i likhet med herr Rosén att rösta för utskottets förslag.

*Anslag till
Weibullsholms
värtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)*

I herr Örnes yttrande instämde herr *Nilsson, Gustaf*, och herr *Lindblad*.

Herr Winberg: Ja, herr talman, jag nödgas säga ett par ord till. Jag vet inte, om det är någon idé att debattera med herr Rune, ty han blir mer och mer obegriplig. Jag skulle emellertid först vilja säga som en första anmärkning, att han tillämpade sitt juridiska vetande på ett något egenomligt sätt. Han sade nämligen, att här borde beviljas det högre anslaget, därför att de, som talat emot detta, icke hade på något sätt visat, att det högre beloppet icke var lämpligt. Men är det inte i vanliga rättsfall så, att den som kräver något, skall bevisa, att detta är lämpligt, och sedan har motparten att säga sin mening.

Sedan skulle jag vilja säga herr Rune, att jag aldrig i dag talat emot lämpligheten eller ej av enskild verksamhet i allmänhet. Jag har inte bestritt, att sådan verksamhet för närvarande är nödvändig, men jag har tillåtit mig bestrida, att det är lämpligt ur allmän synpunkt, att staten skall år efter år bevilja anslag till ett enskilt företag, som är med staten direkt konkurrerande. Jag dristar mig vidhålla den meningen. Exemplet med Ryssland var ju skäligen långsökt, det kunna vi komma till vid ett annat tillfälle. I stället skall jag taga mig friheten att konkretisera ett exempel visavi herr Rune. Jag vet, att herr Rune är medlem, tror jag, i en enskild järnvägs styrelse. Men hur skulle det ställa sig, om en annan järnväg, som är med herr Runes järnväg konkurrerande, komme och begärde att herr Runes järnväg skulle lämna subvention för att denna andra järnväg skulle kunna konkurrera med herr Runes järnväg? Situationen blir något mera adekvat i det fallet. Jag undrar, om herr Rune även i den situationen skulle vilja vara med?

Jag skall förbigå herr Björnssons uttalande rörande exemplet mellan Stockholms högskola och Uppsala universitet. Det var nog rätt långsökt, men kanske låg det nära till hands för honom att taga det. Jag måste verkligen ifrågasätta, om en verksamhet, sådan som denna, är lämpad över huvud att vara i händerna på ett enskilt företag. Detta har också blivit erkänt, därför att staten har ju även den börjat med en dylik anläggning. Om det varit så, att detta företag, varom vi nu strida, varit det första och banbrytande,

Anslag till
Weibullsholms
värför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

och att staten kommit sedan med sin anstalt, då kunde man anse det som en viss honnör för denna banbrytande verksamhet, att staten skulle ikläda sig vissa förpliktelser. Men nu ligger det hela fullkomligt omvänt.

Och till sist vill jag säga i anslutning till vad som här uttalats om agitationens bedrivande: jag hade förra året tillfälle att säga, att man dagligen såg resultaten av Weibullsholms skrivmaskinsverksamhet, och den verksamheten har ingalunda blivit mindre och sannerligen inte heller smakligare.

Herr Rune: Herr förste vice talman, mina herrar! Jag vill bara tala om för herr Winberg när han återopade den gamla satsen att bevisningsskyldigheten åligger den, som påstår något, att här är det så, att riksdagen i fjol bestämde anslaget till 75,000 kronor, och vad som nu påstås är, att detta anslag lämpligen bör nedsättas. Då är det väl ändå de personer, som påstå, att anslaget bör sättas ner, som bevisningsskyldigheten åvilar.

Vidare skall det kanske roa herrarna att höra, att jag kan slå herr Winberg på fingrarna även i fråga om hans exempel med järnvägarna. Han ifrågasatte om jag skulle tycka om att min järnväg finge betala för att andra banor skulle kunna konkurrera med den. Ja, vet herr Winberg, min järnväg — om jag så skall kalla den, där jag är ordförande i styrelsen — får i verkligheten göra detta. Den järnvägen är nämligen skattdragande och på senare tiden en ganska stor skattdragande. Den får sålunda skatta för att täcka det stora underskott, som statens järnvägar visa. Varför? Jo, därför att statens järnvägar skola kunna hålla lägre taxor än de järnvägar, som själva måste betala sina räntor och sina kostnader. Sålunda får den järnväg jag representerar betala direkt skatt för att statens järnvägar skola kunna ha låga taxor och konkurrera med den.

Men det är icke därför, herr förste vice talman, jag begärt ordet. Jag tänkte inte besvara med vidare anföranden i denna sak, men jag blev ju direkt uppfordrad från statsrådsbanken. Herr statsrådet ville fortfarande bestämt påstå, att jag hade uttalat mig förklenande och ringaktande om Svalöv och dess verksamhet, och som bevis därför sade han, att jag ifrågasatt, att det möjligen skulle kunna behöva göras någon ändring i ledningen av Svalöv. Ja, mina herrar, jag skall nu tala om från början till slut vad jag sade, så få herrarna själva döma mellan mig och statsrådet. Jag gav först Svalöv allt erkännande. Det är tredje gången jag säger det. Jag påpekade den stora nytta anstalten gjort och gör jordbruket, men sedan vågade jag komma med ett *men*. Jag sade, att jag fått den bestämda uppfattningen, att det var för att Svalöv inte tyckte om konkurrensen som anstalten närstående så häftigt motsatte sig detta anslag till Weibullsholm, och vad jag vågade klandra Svalövbolagets styrelse för var således, att den var rädd för konkurrens. Jag har talat med många kammarledamöter och andra, och jag tror, att det är många med mig, som ha den uppfattningen, att man med fog kan göra denna anmärkning mot Svalöv. Men om jag gör den anmärkningen mot Svalöv, och jag tycker det är olämpligt, att ledningen försöker i konkurrenssyfte blåsa under ett motstånd mot Weibullsholm, och därför anser, att det vore lämpligare, om ledningen lade om sin politik liksom statsrådet och herr Hellström gjort från i fjol och till i år, så har jag väl i alla fall därmed inte sagt något klandrande om Svalövs anstalt och dess gagneliga verksamhet. Det är åtminstone min uppfattning, att jag har skäl till att göra denna anmärkning mot Svalöv, sedan jag givit anstalten allt erkännande den förtjänar.

Herr Bärge: Herr talman! Jag anser mig skyldig att avge en kort förklaring till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet med anledning av den hårda knytnäve, som han riktade mot mig i sitt svar.

Jag vill betyga, att jag på intet sätt underkänner de sakkunnigas goda vilja eller det arbete de nedlagt på utredningen, och jag har inte heller dömt illa om Kungl. Maj:t, som följde de sakkunniga. Jag tillät mig endast säga, att om de fördjupat sig mer i firman Weibulls ekonomiska läge, så hade det kanske hänt, att de givit Kungl. Maj:t ett annat råd. Herr statsrådet vet likaväl som jag, att de sakkunniga sagt, att de icke fördjupat sig i den saken, och herr Hellström har nyss givit dem betyget att de varit hänsynsfulla för att de icke gjort det. Hade de sysslat mera därmed, så hade det enligt hans mening inte varit klokt och taktfullt. Firman Weibull klagar själv över, att de sakkunniga inte mera fördjupat sig i detaljerna. Jag vet faktiskt, att de skulle ha kunnat tränga djupare in, och ett sådant förfarande skulle möjligen ha kunnat medföra det, som jag ställde i utsikt. Jag tycker knappast, att jag varit förtjänt av en knäpp på näsan för att jag sagt det, särskilt som jag sade det mycket beskedligt.

*Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)*

Mitt uttalande, att jag tyckte man silade mygg, fällde jag med tanke på och under erinran om de många miljoner, som rulla fram från konsumenterna för jordbruksnäringens stödjande genom tullar, och att det här gällde ett anslag, som jag tyckte genom sin storlek och som utginge som direkt skatt egentligen inte betydde så mycket för skattedragarna. Naturligtvis är det en skattefråga och måste så bedömas och har ju även sin betydelse som en sådan, men i jämförelse med de stora offer, som göras på den indirekta skattevägen är den ju synnerligen ringa.

Medan jag har ordet, nödgas jag i alla fall, herr talman, med en smula förvåning konstatera, att herr Winberg så kraftigt sluter upp vid Svalövs sida. Detta är säkerligen inte därför att herr Winberg är så särdeles intresserad av Svalövsbolagets samhällsgärning, utan därför att det är en statsinstitution. Det skulle väl ligga något principiellt socialistiskt eller kommunistiskt erkännande i detta resonemang, när herr Winberg talar om, att konkurrensen här är så skadligt svår. Jag förstår, att det inte allenast är konkurrensen mellan de vetenskapliga avdelningarna i Svalöv och Weibullsholm han menar vara av ondo, utan naturligtvis hela den *kommersiella* konkurrensen, och så finner han i Svalövs utsädesbolag, som sköter om distributionen och ser till att förädlingsresultaten komma ut till folket, en så idealisk statsinstitution, att det är den han vill släsa för och befria från all konkurrens. Men enär Svalövsbolaget — icke att förväxla med förädlingsanstalten — är ett privatkapitalistiskt företag i vanlig mening gå verkligen våra uppfattningar om lämplig statssocialism mycket isär.

Sedan ett ord till herr Boberg. Han förargar sig över en mängd erinringar i tidningarna om vilken ofantligt stor nationalekonomisk betydelse denna förädlingsverksamhet skulle ha. Detta är, säger herr Boberg, naturligtvis bluff. Jag har, herr talman, inte sett så mycket i tidningarna om denna sak, men jag hade nöjet att övervara en föreläsning i första kammarens plenisal för ett par år sedan, där det genom tabeller demonstrerades vilket oerhört nationellt värde, som ligger i de utvunna resultaten av brödsädesförädlingen, speciellt vete- förädlingen, och det påvisades också med siffror hur mycket ungefärligen detta betydde, men denna av herr Boberg så kallade bluff utfördes här i kammaren av nuvarande föreståndaren för Svalövsanstalten, professor Nilsson-Ehle, och jag betraktade detta föredrag såsom synnerligen värdefullt, vetenskapligt sett. Nu fick jag veta att sådant endast är ren bluff.

Herr Sederholm: Endast ett par ord till replik på ett par inlägg, som gjorts med anledning av mitt första anförande.

Herr Nils Anton Nilsson redogjorde närmare för den konkurrens, som skulle ha ägt rum med avseende på en tjänsteman, anställd vid Weibullsholm. Jag

Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

känner inte närmare till detaljerna, men om jag bara stannar vid det i våra uppgifter, som är överensstämmande i herr Nilssons och min relation, så kvarstår i alla fall, att Weibullsholm har förvärvat en värdefull kraft, som det eventuellt hade varit behövt till Svalöv att få. När Svalöv genom sitt statsunderstöd och genom sina statsreglerade löner icke är i tillfälle att driva, om jag så får säga, priskonkurrens om lämpliga personer med herr Weibull, som kan betala mer därför att han är fri och får sin fria ställning ytterligare underhjälp av det statsunderstöd han har, så blir det med andra ord en statsunderstödd konkurrens med en statsanstalt sådan som Svalöv i själva verket är. Herr Winbergs liknelse i det fallet synes mig vara ganska träffande, herr Runes replik däremot tämligen obegriplig.

Herr Pålsson menade, att det var märkvärdigt att jag såsom jordbrukare kunde och ville opponera mot ett anslag, som skulle vara gagneligt för jordbruket. Jag ser min uppgift här såsom riksdagsman så, att jag har att pröva vad som från statens synpunkt kan vara lämpligt och riktigt. Att jag dessutom har ett specialintresse för jordbruket och kanske också mera sakkunskap att bedöma jordbruksfrågor än en del andra frågor, kan ju vara rätt naturligt, men jag anser, att jag handlar oriktigt, om jag låter mitt intresse för jordbruket leda mig till att icke bedöma anslags behövlighet och riktighet från den allmänna statssynpunkten. Det är så jag vill se på denna fråga, och då måste jag fråga mig: är detta anslag behövt för det ändamål, som vi alla här äro ense om att det är viktigt och värt framgång, nämligen växtförädlingen. Jag står fortfarande på den ståndpunkten, att det inte är behövt eller lämpligt att understödja två anstalter på det sätt, som här är föreslaget.

Herr Hellström menade, att de sakkunniga hade på ett synnerligen taktfullt sätt fullgjort sitt uppdrag genom att i sin utredning endast anföra, att det skulle uppstå vissa svårigheter om anslaget ej beviljades. Skulle de ha gått in på detaljer, skulle de ha kunnat blotta vissa affärshemligheter eller lämna vissa affärssupplysningar, som skulle skadat Weibullsholm. Det finns emellertid någonting emellan dessa linjer som de sakkunniga skulle kunnat gå in på. Detta uttryck »vissa svårigheter» är så pass tänkbart och så pass oklart, att man utan att blotta firmans hemligheter eller skada densamma kunnat ge vederbörande mycket klarare och bättre ledning att bedöma, hurvida det finns verkligt allvarligt behov av detta anslag eller icke. Så har icke skett. Herr Hellström menar, att det står vederbörande öppet att muntligen under hand lämna kompletterande upplysningar. Jag har sökt få sådana men har kommit till det resultatet, att motiveringen hos de sakkunniga icke är klarare eller djupare tänkt, än den kommit till uttryck i utlåtandet. Det synes mig då alldeles påtagligt, att utredningen icke klarlägger, att här föreligger ett verkligt behov av anslag.

Jag ber fortfarande, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr andre vice talmannen: Vi känna ju väl till, hurudan den parlamentariska ställningen i denna fråga är. Andra kammaren är som hypnotiserad av Weibullsholmsintresset, den är nära nog enhällig vid en votering om att ge det största möjliga anslag och för så många år som möjligt. Här i denna kammare ha vi intagit en mera försiktig ståndpunkt, ett flertal har varit för avslag, ett mindretal för bifall till ett anslag. Men det har inte varit så stor skillnad i röstetal.

Jag har begärt ordet egentligen för att som min mening betona den synnerliga vikten av att första kammaren fortfarande intar denna reserverade hållning. Om denna kammare skulle, liksom förmodligen andra kammaren gör,

bifalla det högsta anslaget med den motivering, som är knuten till de 75,000 kronorna, så slås därigenom den uppfattningen fast, att det inte gäller ett engångsanslag utan att det är ett anslag, som skall komma tillbaka år efter år. Vi ha ju hört herr Rune och andra på den sidan urgera, att vårt beslut i fjol skulle vara så fixerat även för framtiden, att vi, när vi vilja yrka en nedprutning i detsamma, skulle ha bevisskyldigheten i frågan, *varför* vi vilja göra en sådan nedprutning. Det anslag, som lämnats, har ju inte tillkommit på annat sätt än genom gemensam votering, där motiveringen fallit bort, det har endast blivit ett engångsanslag, och kommer frågan fram igen, prövas den på nytt för varje gång.

*Anslag till
Weibullsholms
värdför-
ädlingsanstalt
(Forts.)*

Jag kommer för min del att i första hand rösta för avslag och i andra hand för bifall till Kungl. Maj:ts förslag och vill understryka vikten av, att vi icke bifalla reservationen om 75,000-kronorsanslaget.

Herr Nilsson, Nils Anton: Herr talman! Jag skall endast i största korthet vända mig mot utskottets högt ärade vice ordförande, då han framhöll, att motionärerna icke haft tillräckligt skäl för detta högre anslag. Herr Hellström fann det underligt, att det skulle tagas så stor hänsyn till vad som sades i en motion. Men det ha vi icke gjort, vi ha icke tagit hänsyn till vad som sades i motionerna utan vi ha tagit hänsyn till vad riksdagen i sin skrivelse i fjol sade, och till en riksdagens skrivelse måste man ju ha rätt att taga någon hänsyn.

Herr Boberg sade, att vi motionerat om högsta möjliga anslag. Nej, det ha vi icke gjort. Vi ha motionerat om det anslag, som riksdagens båda kamrar i fjol beviljade, och vi ha icke kunnat fästa tillbörligt avseende vid de sak-kunnigas uttalande till Kungl. Maj:t om att den föreliggande räntesänkningen vore tillräcklig anledning att minska anslaget, ty ingen vet, om denna räntesänkning sträcker sig in ens på det budgetår, som nu detta anslag avser. Jag har för min del såsom motionär kunskap om, att firman Weibulls affärsställning icke ger anledning till någon minskning av anslaget.

Detta är, herr talman, anledningen till att vi begärt detta större anslag och icke att vi velat ha det största möjliga. Vi ha begärt det, som vi anse vara det nödvändiga.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen yttrade, att i avseende å den under behandling varande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; samt 3:o) att det förslag skulle godkännas, som innehölls i herr Elissons m. fl. vid punkten anförda reservation.

Sedermåra gjorde herr förste vice talmannen propositioner jämlikt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Nils Anton, begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående voteringen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse de härå afgivna svaren hava utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Herr Nilsson, Nils Anton, äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Anslag till
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten 82 i jordbruksutskottets utlåtande nr 1 antager bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehålles i herr Elissons m. fl. vid punkten anförda reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd härav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 82, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, företogs omröstningen, jämlikt beslut av herr förste vice talmannen, medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 32;

Nej — 93.

Herr förste vice talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr andre vice talmannen.

Anslag till
svenska betes-
och vall-
föreningen.

Punkten 83.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för uppehållande av svenska betes- och vallföreningens verksamhet anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 49,400 kronor.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 146 i första kammaren av herr *von Sneidern* m. fl. och nr 198 i andra kammaren av herrar *Brännström* och *Hedström* hade hemställts, att riksdagen för uppehållande av svenska betes- och vallföreningens verksamhet, i överensstämmelse med lantbruksstyrelsens förslag, ville anvisa för budgetåret 1926—1927 ett, i förhållande till det under punkt 79 i nionde huvudtiteln upptagna, med 3,600 kronor eller till 53,000 kronor förhöjt anslag.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten under återopande av det däri anförda hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts föreva-

rande framställning samt med avslag å motionerna I: 146 och II: 198, för uppehållande av svenska betes- och vallföreningens verksamhet anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 49,400 kronor.

Anslag till svenska betes- och vallföreningen.
(Forts.)

Reservation hade anförts av herr *Gabrielsson*, som yrkat bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 146 och II: 198.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Det är här frågan om anslag till svenska betes- och vallföreningens verksamhet. Kungl. Maj:t har föreslagit ett anslag på 49,400 kronor, och sedan har det motionerats om höjning av detta anslag med 3,600 kronor till 53,000 kronor. Detta är samma belopp, som lantbruksstyrelsen föreslagit och som lantbruksstyrelsen ansett vara nödvändigt, om föreningen skulle kunna utöva sin verksamhet. Det är nämligen så, att svenska betes- och vallföreningen numera organiserats efter samma grunder som Sveriges utsädesförening och svenska mosskulturföreningen. Bland annat skall därvid en tjänsteman, som förut helt avlönats av staten, nu avlönas av föreningen. Det är dess ledare, som i sin egenskap av statskonsulent förut på förordnande av lantbruksstyrelsen har fullgjort detta uppdrag, men nu, som jag sagt, skall avlönas av det anslag, som föreningen har till sitt förfogande. Under innevarande budgetår har till föreningen utgått statsbidrag med 46,800 kronor och dessutom har föreningen från annat håll erhållit ett anslag på 1,600 kronor. Därtill kommer i år ett ålderstillägg till en av tjänstemännen på 1,000 kronor, vilket allt gör tillsammans det belopp, som Kungl. Maj:t begärt. Då nu denna verksamhet skall bedrivas av föreningen, som även skall bekosta resorna, så har jag ansett, att det skulle behövas ett högre belopp för att konsulenten, det vill säga ledaren för verksamheten, skall ha några medel till sitt förfogande för sina resor. Det är därför, som motionärerna föreslagit, att anslaget skulle höjas till det belopp, som lantbruksstyrelsen föreslagit. Föreningen själv hade begärt 59,000 kronor, men detta har lantbruksstyrelsen nedprutat till 53,000 och sedan har Kungl. Maj:t, som jag nyss sagt, i sin tur satt ned det ytterligare, eller till 49,400. Här säges i motionen, att om de övriga utgiftsposterna, som äro upptagna i staten, skola täckas, skulle till resor återstå 5,325 kronor. Vidare heter det: »Detta skall räcka till föreningens omfattande upplysningsverksamhet, innefattande tryckningskostnaden för årsskriften och anskaffandet av undervisningsmaterial, anordnandet av undervisningskurser ute i landet, föredrag, exkursioner, förrättningar, demonstrationsfält, varav 96 under 1925 anordnats, försöksverksamhet och avkastningskontroll, hyror, bränsle, lyse och övriga byråkostnader samt post och telefon m. m. Att under sådana förhållanden även föreståndarens resor skulle kunna ersättas av dessa medel, är givetvis icke tänkbart.» Detta är anledningen till, att jag, när frågan behandlades i jordbruksutskottet, ansåg, att jag borde föra fram denna sak till riksdagen. Då nu föreningen har omorganiserats till en statlig eller åtminstone halvstatlig organisation, har jag ansett det vara lämpligt, att man skulle höja anslaget, så att de av dess föreståndare tillämnade resorna skulle få företagas. Jag vill också vitsorda, att statskonsulenten i fröodling, som numera är ledare för betes- och vallföreningen, brukat göra resor i Norrland och hålla föredrag, som äro mycket efterfrågade och omtyckta. Det skulle, såvitt jag förstår, vara till skada för verksamheten, om han inte kunde fullgöra detta.

Nu förstår jag, att utskottets ärade vice ordförande kommer att säga, att det finns andra poster, bland annat demonstrationsverksamheten, som skulle kunna dragas in på, men jag tror, att det åtminstone för detta år är svårt att lägga om verksamheten och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som jag fogat till utskottets utlåtande.

Anslag till
svenska betes-
och vall-
föreningen.
(Forts.)

Herr **Hellström**: Svenska betes- och vallföreningen är en mycket livskraftig organisation, och att den haft så stor framgång är till mycket stor del att tillskriva den utmärkta ledning, som den haft i statskonsulenten Elofson. Den har också utvecklat sig hastigt och fått sina anslag ökade under den sista tiden. Från 1919 har den haft statsanslag, som först utgick av allmänna anslaget för befrämjande av jordbruk i allmänhet med 20.000 kronor. Detta anslag höjdes sedan till 30.000 kronor, och förra året gick statsanslaget upp till icke mindre än 46.800 kronor, i samband med omläggningen av föreningens verksamhet till full analogi med den som äger rum beträffande utsädesföreningen och mosskulturföreningen. Den av föreningens styrelse uppgjorda inkomst- och utgiftsstaten granskas av lantbruksstyrelsen och sedan föreningens från annat håll erhållna inkomster frändragits utgifterna, tackas dessa, i den mån de visat sig vara nödvändiga och skäliga, med statsmedel. Det är givet, att vid den ifrågavarande granskningen måste föreningen räkna med att få en del utgiftsposter minskade. Detta är emellertid icke något, som träffar endast den här föreningen, utan även mosskulturföreningen och utsädesföreningen få finna sig i liknande nedprutningar. Vid denna granskning ville nu Kungl. Maj:t icke gå med på större anslagshöjning än från 46.800 till 49.400 kronor och motiveringen härför var, att föreningens anslag så nyligen höjts, och att det dessutom fanns möjlighet att göra en del jämkningar i fråga om de olika utgiftsposterna. Föreningens föreståndare, förre statskonsulenten Elofson, har rest omkring mycket här i landet, och drivit en mycket livlig propagandaverksamhet. Vid sidan härav har han emellertid även ordnat med en del försöksverksamhet, som delvis sammanfaller med den försöksverksamhet, som bedrivs vid centralanstalten för försök på jordbruksområdet. Och det är givet, att man icke har någon anledning att uppmuntra dubbelarbete på detta område. Därför har i statsrådsprotokollet uttalats och av utskottet understrukits önskvärdheten av att en undersökning göres om möjligheten av en begränsning av verksamhetsområdet, så att man icke toge upp sådana försöksuppgifter, som fullföljdes vid centralanstalten för jordbruksförsök. Man ansåg att, om en sådan omläggning av verksamheten gjordes, skulle det bli tillräckliga medel över på den inkomstsumma man hade, för att föreståndaren fortfarande skulle kunna bedriva sin förenämnda upplysningsverksamhet. Då anslaget så nyligen som förra året höjdes från 30.000 till 46.800 och då man icke har någon erfarenhet om, vad som skulle kunna vinnas genom den omläggning, som Kungl. Maj:t och jordbruksutskottet nu föreslagit, anser jag för min del, att det icke finns någon anledning att nu frångå Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få hemställa om bifall.

Herr **von Sneidern**: Herr talman! Det förefaller mig, som utskottets ärade vice ordförande förbigick själva kärnpunkten i denna fråga, nämligen anledningen till den motionsvis framförda begäran om ökning av anslaget, d. v. s. ökningen i anslaget på papperet, men icke i verkligheten, ty det anslag som anvisades förra året under denna huvudtitel bibehålles med sitt belopp enligt Kungl. Maj:ts framställning, men på en annan huvudtitel har ett anslag, som utgått till samma ändamål, försvunnit. Det är nämligen så, att föreståndaren för denna föreningsverksamhet ända tills i år haft möjlighet att som statskonsulent få sina resor ersatta av statsverket från anslaget för sådana ändamål. Han har då beordrats till dessa resor av lantbruksstyrelsen.

Nu erkännes det allmänt, att denna förening är av synnerligen stor betydelse och att den verksamhet som den utövar är av synnerligt gagn. Jag skulle t. o. m. vilja ifrågasätta och fråga utskottets ärade vice ordförande, om han icke för sin del anser, att kanske denna verksamhet för jordbrukets del är den för närvarande vid sidan av växtodlingen mest betydelsefulla. Kammaren har ny-

ligen visat en synnerligen stor generositet mot växtodlingen, och att den behöver uppmuntras och stödjas, därom äro alla här eniga. Men just den nya verksamheten på betesområdet för att få fram våra beten och utnyttja dem på bästa sätt är, tror jag, en verksamhet, som för närvarande är ägnad att giva det bästa och snabbaste ekonomiska resultatet. Det är från den synpunkten jag sett frågan, då jag beslöt framlägga denna motion, och jag har icke framlagt den utan att först höra mig för hos lantbruksstyrelsen, huru lantbruksstyrelsen ser saken. Och lantbruksstyrelsen har för sin del förklarat, att vad här begäres är ingenting annat, än att de medel som i år stått till föreningens förfogande icke skola sänkas.

Det lämnades även ett erkännande från utskottets vice ordförande rörande ledaren för denna verksamhet. Han är den som fört verksamheten framåt, och som fortfarande bör få föra den framåt genom sina resor ute i landet. Även jag har liksom reservanterna erfarenhet av, att statskonsulenten Elofson på ett synnerligen lyckligt sätt fört fram saken på landsbygden. Han är en utmärkt föredragshållare, som förmår väcka intresse för den sak, som han propagerar för. Ur den synpunkten också finner jag det synnerligen beklagligt, om just hans resor skulle behöva i viss utsträckning inställas under det år som kommer.

Vad här sagts rörande årsanslagens storlek framgår icke med full tydlighet i propositionen och lantbruksstyrelsens yttrande, som ingår i propositionen. Det framgår endast av den motion jag framfört, och det händer ofta, att motioner icke bliva lästa. Anledningen till att det icke framgår av propositionen är den, att den ökning av anslaget, som varit nödvändig för att ersätta föreståndarens av andra statsmedel utgående resekostnader icke blivit upptagen i en särskild punkt i budgeten, utan blivit fördelad på, tror jag, tre punkter: försöksverksamhet, resekostnader och något annat. Härigenom har den verkliga innebörden av lantbruksstyrelsens tillstyrkan av ökningen av anslaget till föreningen blivit missuppfattad. Utskottet har nu hänvisat föreningen att finna medel till föreståndarens resor genom att inskränka föreningens verksamhet, vad försöksverksamheten beträffar, och naturligtvis kan man inskränka den, men vad blir resultatet därav? Jag vill påpeka, att i föreningens eget budgetsförslag, som inlämnades till lantbruksstyrelsen, gjordes av lantbruksstyrelsen en icke oväsentlig sänkning med hänsyn till möjligheten att överflytta en del försöksverksamhet till centralanstalten för jordbruksförsök. Sedan kommer Kungl. Maj:t och vidtager en sänkning med samma motivering, och så kommer utskottet och påyrkar ytterligare en sänkning. Det borde dock vara uppenbart att det icke går omedelbart eller i vilken omfattning som helst utan verklig skada för föreningens gagnande verksamhet att företaga alla dessa inskränkningar.

Alltså, om reservationen skulle bifallas, så betyder det icke ökning av statens utgifter, utan det innebär endast ett bibehållande av vad staten offrat för denna synnerligen gagneliga verksamhet under nu löpande år. Jag anhåller därför att få yrka bifall till reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 84 och 85.

Lades till handlingarna.

Punkten 86.

Utskottets hemställan bifölls.

*Anslag till svenska betes- och vallföreningen.
(Forts.)*

Anslag till
svenska betes-
och vall-
föreningen.
(Forts.)

Punkterna 87 och 88.

Lades till handlingarna.

Punkten 89.

Utskottets hemställan bifölls.

Om åter-
upprättande
av en
lantbruks-
konsulent-
befattning i
Berlin.

Punkten 90.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till uppehållande av en mejeri- och lantbrukskonsulentbefattning i London samt en konsulentbefattning i Riga för tillvaratagande av det svenska lantbrukets och fiskets samt därmed sammanhängande intressen i Estland, Lettland, Littauen och Polen anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 37,000 kronor.

I två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 64 i första kammaren av herr *Gustafsson, Karl*, m. fl. och nr 224 i andra kammaren av herr *Weibull* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte till uppehållande av en mejeri- och lantbrukskonsulentbefattning i London samt en konsulentbefattning i Berlin och en i Riga för tillvaratagande av det svenska lantbrukets och fiskets och därmed sammanhängande intressen i Tyskland, respektive Estland, Lettland, Littauen och Polen anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 54,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionerna I: 64 och II: 224 till uppehållande av en mejeri- och lantbrukskonsulentbefattning i London samt en konsulentbefattning i Riga för tillvaratagande av det svenska lantbrukets och fiskets samt därmed sammanhängande intressen i Estland, Lettland, Littauen och Polen anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 37,000 kronor.

Herr Gustafsson, Karl: Herr talman! I den motion jag vågat framlägga för kammaren, har jag med några medintressenter endast yrkat, att det måtte tagas i övervägande, huruvida man icke ånyo borde upptaga konsulentfrågan beträffande Tyskland. Herrarna torde erinra sig, att under lång tid har om-sättningen av lantmännens produkter, som gått till det landet, varit i förhål-lande till hela vår export bra nära jämfäst med den engelska; den engelska har varit den största. Förhållandena ändrades under krigsåren. Och det an-sågs därför, att man kunde indraga den förutvarande konsulentbefattningen i Berlin. Nu får jag säga, att det är ju litet vågat av en enskild motionär att komma fram med en hemställan, som icke passerat myndigheterna, och jag ser att utskottet har, sin vana troget, då det vill avslå en motion, hänvisat till att den skulle ha passerat såväl Kungl. Maj:t som lantbruksstyrelsen, och vidare skulle det varit utrett, huruvida den var av behovet påkallad. Men jag får säga, att, med den kännedom jag har om det tryckande läge, vari våra lantbru-kare för närvarande befinna sig, när det gäller att avsätta sina lantbrukspro-dukter, hade jag hoppats, att kammaren här liksom medkammaren skulle möj-ligen ha kunnat taga i övervägande, huruvida icke tiden snart skulle kunna vara lämplig för att ånyo inrätta denna konsulentbefattning, som säga vad man vill i alla fall bör underlätta möjligheten för avsättningen av de exportvaror av lantbrukets produkter, som vi för närvarande verkligen behöva avsättning för, och som under de senaste åren blivit utökade i väsentlig grad, och som icke be-hövas för konsumtionen inom landet. Då nu emellertid utskottet har avvisat denna motion, visserligen med en icke alltför snäv motivering, men ändå sagt,

att Kungl. Maj:t nog kommer att hava sin uppmärksamhet fästad på detta förhållande, och då vi vid detta tillfälle ha herr chefen för jordbruksdepartementet närvarande i kammaren, vill jag uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t så fort som möjligt är, må komma fram med en utredning, om möjligt till kommande riksdag, för att något upphjälpa lantbruksförhållandena, som äro så väl i behov av all den hjälp de kunna erhålla.

Då nu saken ligger såsom den ligger, skall jag, herr talman, icke göra något yrkande, utan endast göra detta uttalande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkten 91.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 92—94.

Lades till handlingarna.

Punkterna 95 och 96.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 97.

Lades till handlingarna.

Punkterna 98—100.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 101—103.

Lades till handlingarna.

Punkterna 104—108.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 109.

Lades till handlingarna.

Punkterna 110—117.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 118.

Lades till handlingarna.

Punkterna 119—122.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Första kammarens protokoll 1926. Nr 19.

*Om åter-
upprättande
av en
lantbruks-
konsulent-
befattning i
Berlin.
(Forts.)*

Anslag till
skogsvård å
enskildas
skogar i lapp-
markerna
m. m.

Punkten 123.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till främjande av skogsvård å enskildas skogar i lappmarkerna samt Särna och Idre socknar med flera områden anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 20,000 kronor.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 96 i första kammaren av herrar *Bergqvist* och *Asplund* samt nr 196 i andra kammaren av herr *Hedström* m. fl., hade hemställts, att till främjande av skogsvård å enskildas skogar i lappmarkerna samt Särna och Idre socknar med flera områden riksdagen måtte anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionerna I: 96 och II: 196 till främjande av skogsvård å enskildas skogar i lappmarkerna samt Särna och Idre socknar med flera områden anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 20,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Hellström* och *Gabrielsson*, som på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 96 och II: 196 till befrämjande av skogsvård i enskilda skogar i lappmarkerna samt Särna och Idre socknar med flera områden anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

Herr Hellström: Herr talman! Vid denna punkt har jag och herr Gabrielson avlämnat en reservation och hemställt, att riksdagen måtte bifalla en i ämnet väckt motion. Det gäller ett anslag till främjande av skogsvården å de enskilda skogarna i lappmarkerna samt i Särna och Idre socknar m. fl. områden. För detta ändamål har för innevarande budgetår upptagits ett belopp av 20,000 kronor. Intresset för skogsodlingen är mycket stort inom de ifrågavarande områdena, och områdena äro av den beskaffenhet, att det verkligen behöver göras något för skogsvårdens befrämjande, då stora arealer ha karaktären av skydds-skogar. Vederbörande jägmästare och överjägmästare, som närmare undersökt saken, ha beräknat, att det skulle behövas ett belopp av 112,500 kronor om året för att tillmötesgå det behov av skogsvårdsåtgärder som förefinnes. Domänstyrelsen har förklart sig inte ha något att erinra mot beräkningen, men av sparsamhetskäl har den icke ansett sig böra tillstyrka högre belopp än 75,000 kronor. Herr statsrådet har däremot icke upptagit detta yrkande från domänstyrelsen, utan föreslagit, att anslaget skulle utgå med samma belopp som för innevarande budgetår eller med 20,000 kronor. Och motiveringen härför är, att det pågår en undersökning om ändring av den skogsvårdslag, som gäller för dessa områden, varigenom man skulle kunna räkna med att man även här skulle komma att upptaga skogsvårdsavgifter. Och sedan ett eventuellt beslut i denna riktning blivit fattat, kunde man beräkna, att det icke skulle behöva anvisas några särskilda statsmedel för skogsvårdens befrämjande inom dessa områden. Detta förefaller oss reservanter vara mycket svaga skäl för att underlåta att anvisa medel för vidtagande av kraftigare skogsvårdsåtgärder inom områdena. Den utredning som pågår har redan ådagalagt, att meningarna äro mycket delade beträffande lämpligheten av att ändra den lagstiftning som finnes på detta område. Och även om så skulle vara, att Kungl. Maj:t skulle till nästa år kunna framlägga förslag om skogsvårdsavgifter och detta komme att av riksdagen bifallas, så kan man icke beräkna, att man skulle få in några skogsvårdsavgifter förrän tidigast 1928. Och under tiden skulle man vara förhindrad att tillmötesgå det skogsvårdsintresse, som förefinnes hos befolkningen.

Jag skulle för min personliga del inte ha kommit att fästa mig så mycket vid

denna fråga, om jag ej känt till den svåra arbetslösheten i dessa trakter. Jag resonerar som så, att det står inte så för livet, ifall man vidtager dessa skogsvårdsåtgärder något år tidigare eller senare. Men vad som föranlett mig att försöka få utskottet att gå med på att bifalla motionen och som nu föranlett mig att även i kammaren uppträda i denna fråga, är kännedomen om de ytterst tråkiga arbetsförhållanden, som råda däruppe på grund av flera samverkande omständigheter. Arbetslösheten är mycket bekymmersam även i lappmarkerna. Ifall man nu finge det anslag, som motionärerna hemställt om, eller en höjning av skogsvårdsanslaget från 20,000 till 50,000 kronor, så skulle detta bereda en viss möjlighet att kunna företaga en del skogsarbeten, varigenom de små fastighetsägarna däruppe skulle kunna få en mycket välbehövlig arbetsförtjänst. Det är huvudsakligen det skälet, som varit bestämmande för mig, och det tyckes, att det skälet, såsom förhållandena nu äro på arbetsmarknaden och med hänsyn till den arbetslöshet, som råder där uppe, borde vara tillräckligt talande för att förmå riksdagen att medgiva den ifrågasatta, mycket skäliga anslagsförhöjningen. Vederbörande ha ansett, att det i själva verket skulle för detta ändamål behövas över 100,000 kronor, och här har man begränsat sig till den blygsamma siffran av 50,000 kronor. Med denna motivering ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till den av mig och herr Gabrielsson avgivna reservationen.

*Anslag till
skogsvård å
enskildas
skogar i lapp-
markerna
m. m.
(Forts.)*

Herr Boberg: Herr talman! Det skulle naturligtvis för jordbruksutskottets medlemmar vara kärt att kunna förorda bifall till alla de framställningar som inkomma och som avse jordbruk, skogsvård och i allmänhet värden om lantbefolkningens trevnad. Men vi böra också tänka något på hushållningen och hur svårt det kan vara att få statsverkets kassa att räcka till för alla de olika behoven. De stora skogsområdena där uppe omfatta en areal av 1,800,000 hektar. Det är således ett ganska stort område. Nu har, såsom utskottets ärade vice ordförande sade, överjägmästaren anhållit om ett anslag på 112,500 kronor för befrämjande av skogsvården å enskildas skogar där uppe. Lantbruksstyrelsen fann dock icke lämpligt att bifalla detta överjägmästarens förslag, utan säger, att »till dess större erfarenhet vunnits i fråga om behovet av ifrågavarande anslag», föreslår lantbruksstyrelsen ett belopp av 75,000 kronor. Kungl. Maj:t har föreslagit detsamma som i fjol och som riksdagen då biföll.

Även om det är sant, såom herr Hellström sade, att ett litet högre anslag skulle kunna befrämja skogsodlingen och även i någon mån bidraga till att inskränka den arbetslöshet, som kan förefinnas där uppe, är det ju dock en annan omständighet härvidlag, som vi böra beakta, och det är den, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framhållit, nämligen att ett lagförslag håller på att utarbetas, som avser dessa skogsområdens läggande under skogsvårdsstyrelsen. Då komma skogsvårdsavgifter att uttagas och det ställes i utsikt, att redan 1928 medel därifrån kunna erhållas. Under sådant förhållande kan det väl icke vara så stor fara, om riksdagen låter sig nöja med att anslå de nu av Kungl. Maj:t begärda 20,000 kronor, vilket som sagt är detsamma som riksdagen beslöt i fjol. Jag tror, — utan att känna förhållandena där uppe, såsom man naturligtvis behövde göra, för att kunna uttala sig på ett mera sakkunnigt sätt — att man kan våga det påståendet, att det icke är någon fara för skogshushållningen och skogens utveckling där uppe, om icke motionärernas framställning bifalles. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergqvist: Herr talman! I de nationaltillgångar, som vårt land äger, ingå våra skogar såsom en avsevärd del, och det är nog nationalekonomiskt klokt, att man söker vårda detta kapital. Om det vårdas väl, avkastar

Anslag till
skogsvård å
enskildas
skogar i lapp-
markerna
m. m.
(Forts.)

det goda räntor. När man reser genom våra vidsträckta lappmarksbygder och ser de blånande skogbevuxna bergen, har man icke blott det intrycket, att naturen ter sig härlig, utan även att vårt land trots sin fattigdom har icke så liten rikedom i sina vidsträckta skogar. Men skogen behöver vårdas. Understundom kommer man att resa förbi stora områden, som äro härjade av elden, och de se nakna och dystra ut. Jag minns att, då jag för en 30 år sedan började resa förbi dylika avbrända fält i Norrland, det gjorde ett beklämmande intryck på mig att de år efter år lågo där likadana. Så har man börjat plantera och så även på sådana fält, och när jag nu 30 år senare reser förbi samma fält, ser jag huru unga plantor börja sticka upp, hur det börjar på att grönska, och det ligger en förhoppningarnas prägel över det hela. Jag tror att, när man betänker detta, det bidrag, som staten giver till skogsförnygring och skogsvård i våra vidsträckta skogar, är mycket väl använda pengar. Jag är också glad och tacksam för att utskottet uttalat sig så välvilligt som det gjort, ty utskottet har sagt, att det inser behovet av ökat anslag till ifrågavarande ändamål. En höjning av anslaget kan anses befogad säger utskottet. Men då synes mig också, att man borde taga steget redan nu och höja detta anslag för att främja det behjärtansvärda ändamålet. Att problemet sedermera kan komma att lösas genom skogsvårdsavgifterna, är ju glädjande, men förberedelserna till förbättrad skogsvård och skogsförnygring behöva börja redan nu. Jag skulle väl icke vara den närmaste att frambära en motion på detta område, men orsaken till att jag gjort detta är, att jag vid riksdagens början fick mottaga ett brev från vederbörande överjägmästare, där han uttalar sina stora bekymmer över att anslaget skulle bli så litet. Han ställde en trängande begäran till mig, att jag skulle frambära denna motion, vilket jag gjort. Jag skulle nu på det varmaste vilja hemställa, att kammaren ville behjätta denna motion och giva det anslag som däri är begärt, och som är mycket begränsat i förhållande till det behov som föreligger. När bonden däruppe går genom sina skogsparker och hör det vemodiga suset i trädens kronor, så kanske han frågar sig: »Vi suckar det så tungt uti skogen?» Då hoppas jag, att han icke får det svaret, att det beror därpå, att man från statsmakternas sida inte velat verksamt stödja arbetet för skogsvården.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Herr Boberg erinrade om att frågan var under utredning, och att man snart kunde vänta ett förslag till sådan ändring, att det bleve skogsvårdsavgifter även i lappmarkerna. Jag vill nu icke uttala mig så bestämt i den saken. Det är så omtvistat, huruvida ändring bör göras i den nu gällande Lapplandslagen, varigenom han hoppades få skogsvårdsavgifter från detta område. Det råder så pass delade meningar om den saken, att det kan dröja åtskilliga år, innan det kan bli ett beslut i den frågan. Då det nu emellertid är nödvändigt att göra något för skogsvården i dessa trakter, har jag jämte herr Hellström ansett, att man kunde gå med på förslaget att anvisa 50,000 kronor i år, så att man skulle kunna få verksamheten något mera i gång. Jag hoppas, att kammaren går med på förslaget. Men för den händelse kammaren skulle avslå detsamma, ber jag, då jag ser herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet här närvarande, att till herr statsrådet få hemställa, att han nästa år vill göra framställning om anslagets höjning, ty det är väl knappt troligt, att man under de närmaste åren kan vänta några nämnvärda inkomster av skogsvårdsavgifter i lappmarken.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr Boberg: Herr talman! Eftersom kammaren är så glest besatt, ber jag att få göra de närvarande uppmärksamma på, att av utskottets medlemmar

hava 14 ställt sig på utskottets sida och att det endast är 2 norrlandsrepresentanter som haft en avvikande mening. Jag kallar nu utskottets ärade vice ordförande även för norrlandsrepresentant, därför att han, även om han bor i Stockholm, har politisk hemortsrätt i Norrland och alltid varmt förfäktar Norrlands intresse, vilket ju hedrar honom; men vi hava också intressen från andra landskap, där det suckar lika tungt i skogen, och vi få se till, att skogen i Norrland icke kommer att sucka över oss för den lätthet vi ha att bevilja anslag dit, bara de där ha goda representanter, som i riksdagen tala för Norrland.

*Anslag till
skogsvård å
enskildas
skogar i lapp-
markerna
m. m.
(Forts.)*

Herr **Pers**: Jag är varken norrlänning eller norrlandsrepresentant, men kan ändå fatta, att det är goda skäl, som tala för bifall till den här föreliggande reservationen. Jag kan icke heller tala så poetiskt som herr Bergqvist, men jag vill erinra om, att de trakter, där dessa skogar ligga, äro ytterst klenst ställda trakter. De äro bland de allra fattigaste trakterna; befolkningen har att kämpa med en mycket karg natur, man har långt till kommunikationerna och är mycket beroende av att något arbete kan erhållas i skogarna. Det gäller ett skogsområde på 180 kvadratmil, som ligger upp emot fjällgränsen. Jag vågar för min del tro, att kammaren skulle hedra sig genom att bifalla reservationen.

Med herr Pers förenade sig herrar *Lindhagen* och *von Stockenström*.

Herr statsrådet **Linders**: Jag ber att få säga ett par ord i anledning av den debatt som förekommit.

Det är givet, att ur vissa synpunkter det kan sägas mycket vackra ord till förmån för den begärda förhöjningen av detta anslag, till förmån för de trakter, som här äro i fråga, och det är alldeles riktigt, såsom herr Pers sade, att det här rör sig om mycket fattiga trakter. Men dessa fattiga traktors rikedom äro deras skogar, de utgöra en möjlighet för folket att där bygga och bo, och därför får man lov att taga saken med en viss varsamhet. Jag har icke ansett det nödvändigt att begära ett högre anslag i avvaktan på den nya lagstiftningen. För närvarande är någon reproduktionsskyldighet icke föreskriven i avseende å dessa områden men den var avsedd att införas i det förslag, som är under utarbetande. Det är nog icke så mycket ändringen överhuvud i den lagstiftning, som gäller för dessa områden, som tvisten gäller, som icke mera hur långt man skall gå. Det är fråga om att få in den allmänna skogsvårdslagstiftningens bestämmelser om reproduktionsskyldigheten för dessa landsändar, och att genom skogsvårdsavgifter för alla inom detta område, varigenom rikligare medel för skogsvårdande åtgärder skulle erhållas, tror jag icke det är värt att genom vissa anslagsåtgärder pressa allt för hårt på, så att man allt för mycket ruckar på skogsbeståndet. Jag tror, att Kungl. Maj:t har haft goda skäl för att, med hänsyn till en blivande lagstiftning, iakttaga en viss försiktighet i fråga om detta anslags storlek.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 124 och 125.

Lades till handlingarna.

Punkterna 126—128.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 129—131.

Lades till handlingarna.

Punkterna 132—147.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 148.

Lades till handlingarna.

Punkten 149.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 150.

Lades till handlingarna.

Punkten 151.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 209, med förslag till lag om åläggande av skyldighet för ägare av fastighet i stad att utgiva ersättning för anläggning av gata och kloakledning så ock att i visst fall upplåta mark till gata;

nr 210, med förslag till lag om villkor i vissa fall för ägostyckning och jordavsöndring m. m.;

nr 212, angående anslag till offentliga arbetsförmedlingen i riket m. m.; samt

nr 213, angående anslag för bekämpande av arbetslösheten.

Föredrogos änyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare i vad rör jordbruksärenden;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden; samt

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av villkoren för lån från Norrbottens nybyggeslånefond m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 211, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag, m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner angående expropriationslagstiftning för främjande av kolonisationen dels i Norrland och Dalarna, dels ock i södra och mellersta delarna av riket.

Om expropriationslagstiftning för främjande av kolonisationen.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft till lagutskott hänvisade motionerna nr 176 och 177 i andra kammaren av herr Herou m. fl.

I motionen nr 176 hade hemställts, att riksdagen ville hos regeringen an hålla, att det av norrlandskommittén framlagda kravet på en expropriationslagstiftning såsom stöd för angelägenheten att i Norrland och Dalarna på bolags och enskilda spekulanter mark bilda nya jordbruk måtte snarast upptagas till behandling och föranleda en proposition till riksdagen.

I motionen nr 177 hade hemställts, att riksdagen ville hos regeringen an hålla, att jordundersökningens och jordkommissionens framställningar om en expropriationslag även för mellersta och södra delarna av riket, såsom stöd för strävandet att därstädes å bolags, enskilda spekulanter och större enskilda jordägares mark bilda nya jordbruk, måtte upptagas till behandling och föranleda en proposition till riksdagen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på grund av vad däri an förts hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av, utom annan, herr *Lindhagen*, som på anförda skäl hemställt om bifall

A) till motionen nr 176;

B) till motionen nr 177;

Herr Lindhagen: Ifrågavarande motioner ha samma lydelse som av mig förra året framförda motioner i förevarande ämnen. Nu har utskottet ansett att det för handen förevarande läget icke ägnade sig för att upptaga saken till behandling. För min del har jag, såsom jag ofta får tillfälle att betona, en motsatt uppfattning om läget, nämligen att detsamma innefattar en ofantlig uppfordran att rida spärr mot den motsatta uppfattningen så mycket som möjligt. Meningarna äro ju olika, men det här, det är min mening.

Jag fäster uppmärksamheten på att det gäller den gamla frågan om skapande av nya jordbruk på enskild mark. Kronans mark är redan långt tagen i anspråk och prästgårdsjordarna äro sparsamma, men däremot ligga stora komplexer av odlingsmark på enskilt område oåtkomliga, praktiskt taget, därför att jordägaren håller sin hand över dem, så att man icke kan komma åt desamma. Nu är saken avförd från dagordningen på många sätt, men utskottet har i alla fall uttalat något om själva saken, och jag måste på två huvudpunkter upprepa min ständiga gensaga mot ett åskådningssätt, som är ägnat att föra dessa frågor alldeles på villovägar.

Först upprepar jag mitt påstående, att det ingalunda huvudsakligen gäller att nu giva anvisning på »vissa trakter» där förutsättningarna för en framgångsrik kolonisation föreligga. Man kan icke precis om Norrland säga, att det kan utnyttjas såsom prärierna i Nordamerika, där man på vissa trakter kan anlägga stora, sammanhängande kolonier. Det är icke så i vårt land, och varför skall man icke taga vårt land så som det är: nämligen en liten teg här och en där, en bergbacke här och en där samt en liten mosse här och en där. Man må gärna också skaffa plats för många kolonat i ett sammanhang, där det finnes tillräcklig odlingsbar mark och i övrigt lämpliga för-

*Om ex-
propriations-
lagstiftning
för främjande
av kolonisa-
tionen.
(Forts.)*

hållanden, men huvudpunkten är dock att tillvarata de små lägenheterna, var de befinna sig. Det ser nästan ut, som om utskottet med sin framställning blott åsyftade att få en förevändning att komma ifrån en expropriationslag såsom den yttersta bakgrunden för det hela. Det är karakteristiskt, att när norrlandskommitténs tre s. k. bolagsrepresentanter skulle anföra skäl mot kommitténs förslag till expropriationslag, sade de: det är väl icke oundgängligen nödvändigt, att den jordbehövande erhåller sin odlingsjord just i den socken eller by, där han är boende; om man icke uppställer sådana anspråk skulle det nog ej, sade de, visa sig omöjligt att på frivillighetens väg erhålla jord. Med andra ord: Där större arealer finnas tillgängliga, dit skall man flytta de jordsökande från de avlägsnaste trakter. Men det går icke i verkligheten. När det koloniserar i ett land som vårt, måste det göras efter gammal svensk ordning och lägenhet; man utgår från den bygd, där man bor helst från föräldrahemmet och bryter bygd i närheten med stöd av sina relationer. Det är det billigaste för det allmänna liksom även det billigaste och lättast överkomliga för den enskilde. Man skall icke konstruera fram en möjlighet för folket, att lyfta på vingarna och flyga bort till avlägsna trakter för att där sätta sig i besittning av mycken mark.

Men skall man kunna tillgodogöra sig den enskilda marktillgången på de olika orterna, så är en expropriationslag nödvändig att ha i bakgrunden. Det är bedröfligt, att man icke vill erkänna detta och göra slag i saken och att man icke kan få regeringen att sätta upp detta såsom en oundgänglig betingelse för att få till stånd rimliga frivilliga uppgörelser.

Den andra erinran är den där berömda »frivilligheten». Man kan icke begära, att de stora godsägarna, de stora bolagen skola vara filantroper, så att de frivilligt avstå tillräckligt med mark och tillräckligt välbelägen mark samt göra det på sådana villkor, som äro behöfliga, utan att de bli tvungna till det på ett eller annat sätt; de böra veta att om de icke göra det rimliga — något annat begäres ej — frivilligt, tar expropriationslagen vid. Men under hela denna tiden har man icke någon lag, som säger ifrån, huru och under vilka villkor den frivilliga jordupplåtelsen skall ske. Så länge sådan lag icke finnes, är frivilligheten väsentligen icke annat än en förevändning att komma undan densamma. Därtill bereder frivilligheten uppskov för jordägaren att hinna ordna så, att utbrytningarna bli för honom fördelaktiga, men från allmän och social synpunkt ofördelaktiga.

Vad jag särskilt vill fästa uppmärksamheten på är, att mera ingående förslag framlagts av norrlandskommittén, av värmlandsundersökningen och av jordkommissionen samt att efter långvarigt arbete och med kostnader för staten. Då skall väl regeringen taga position till dessa förslag och säga från: så vill vi ha det och så vill vi icke ha det, samt framlägga ett regeringens förslag. — Man kan ju var och en ha sin mening och behöver icke på grund av olika åsikter bli förargade på varandra, och så tycker jag dessutom att justitieministern kunde vara snäll och höra på vad jag säger i stället för att fördjupa sig i samtal med herr v. Stockenström, eftersom det egentligen äro vi två, statsrådet och jag, som samspråka. (Statsrådet uppstod nu och tog plats på statsrådsbänken.)

Nu har det inrättats en jordkommitté med uppdrag att bearbeta förslagen på något sätt. De ursprungliga förslagsställarna bli aldrig tillfrågade om något, och de kunna därför ej heller försvara sina förslag: de anses kanske farliga, de driva möjligen för vitt gående påståenden m. m. Men den kunskap, som till äventyrs förvärvats under lång tid, kommer till ingen nytta. Det gäller här i stället att kompromissa hop någonting. Den nu tillsatta jordberedningen tycks hava till uppgift att försämma den jordkommissions förslag så långt det behövs för att få något, som även de konservativa äro

nöjda med. Då är man så förfärligt rädd för rådplägnings med ledamöterna i jordkommissionens majoritet, och då får man stå i stället på detta sätt och framföra sina erinringar.

Det är nu tre beklagansvärda människor som skola undersöka, om det finns möjlighet för frivillig utbrytning, och detta skall omfatta utbrytning av arrendejordbruk samt av jord för bildande av nya jordbruk. Om jag håller mig till arrendejordbruken, frågade jag en av dessa personer, byråchefen Hamrin, om det fanns några instruktioner gående ut på att sätta upp vissa sociala villkor för utbrytning, såsom att betalning ej skall behöva givas för arrendatorernas odlingar eller att den arrendator, som sitter på jordbruket, har företrädesrätt och icke får kastas ut för en främmande köpare, samt att arrendatorn skall kunna välja sin tid, då han kan gå i land med att övertaga lantbruket. Nej, svarade han, det hade de icke, och det syntes honom oriktigt att uppställa sådana villkor. Förmodligen föreligger här ett förbi-seende. Det verkar emellertid som om statsmakterna skulle gå ikring och uppmana jordägarna att påskynda upplåtelse, innan det kommer en lagstiftning om sådana villkor, som göra utbrytningarna även socialt rättvisa.

Jag hade icke tänkt att väcka denna motion i år, men så framkom den i andra kammaren. Regeringens jordpolitik sitter nu i högsätet och vid sådant förhållande kunde man knappast räkna på understöd ens av socialdemokraterna. På andra håll är man nöjd med vad som sker. Hade jag väckt en motion, hade ett sammanbrott inträffat och en allmän uppslutning kring det nuvarande läget ägt rum.

Emellertid yrkar jag nu bifall först till motionen 176 och sedan till motionen 177 och anhåller om särskilda propositioner på vardera av dessa. I övrigt återoppar jag bilagan till min reservation, som innefattar den reservation, vilken vi avgåvo i fjol. Då var jag icke så ensam. I år är det utom mig blott herr Hage, som avgivit en blank reservation. Man vet icke, vad den innebär, jag har aldrig skrivit en blank reservation annat än en gång, tror jag, när jag icke hunnit med att utveckla min ståndpunkt. Förra året var det utom mig herrar Linder, Åkerberg, Hagman, Hage, Svensson i Skönsberg och Pettersson i Hällbacken som reserverade sig. En fylligare representation således för vad dock är oundgängligt och förr eller senare måste komma.

I detta anförande instämde herr *Luterkort*.

Herr statsrådet **Nothin**: Jag är av den meningen, att man från regeringsbänken såsom regel icke bör deltaga i omröstningarna eller debatterna rörande yrkanden om skrivelser till Kungl. Maj:t, som framställts i enskilda motioner. Då jag nu tagit till orda, är det ej för att yttra mig i sakfrågan utan för att bemöta den förebräelse, herr Lindhagen riktat mot mig för att det icke framlagts förslag om en expropriationslag.

I den till utskottsutlåtandet fogade reservationen säger herr Lindhagen: »Beträffande utbrytningen av arrendejordbruk skall nu även den i strid mot alla naturlagar främjas genom frivilliga erbjudanden utan stöd av expropriationslag.» Jag vill då erinra därom, att denna fråga var före för två år sedan i riksdagen och då skrevs det i en motion på följande sätt: »I fråga om enskild jord läser i främsta rummet böra försökas att genom frivilliga avtal — vare sig dessa ingås av organ för det allmänna eller direkt av enskilda jordbrukare, med eller utan det allmännas bemedling, såsom köpare anskaffa erforderlig jord. För närvarande torde mångenstädes på detta sätt kunna beredas tillgång till behöfvlig jord.» Denna motion, som pekar på frivilliga avtal såsom den väg man först har att söka komma fram på, är un-

Om expropriationslagstiftning för främjande av kolonisationen.
(Forts.)

Om expropriationslagstiftning för främjande av kolonisationen.
(Forts.)

dertecknad av bland andra — Carl Lindhagen. Enligt de tankar, som äro anvisade i motionen, har regeringen nu på hemställan av jordbruksministern igångsatt ifrågavarande undersökningar om frivillig upplåtelse av jord.

Herr Westman: Herr talman! Jag skall be att endast med några ord få förklara den ståndpunkt, utskottet intagit i denna fråga. Utskottets förslag innebär endast, att utskottet har ansett, att det icke finnes något skäl för riksdagen att nu i år skriva till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t skulle framlägga något förslag till expropriationslagstiftning för att främja den kolonisationsfråga, som motionerna avse att föra framåt.

Anledningen till att utskottet har ställt sig på denna ståndpunkt är, att riksdagen i fjol avlät två skrivelser till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i den fråga, som nu är före. I dessa skrivelser angav riksdagen en viss arbetsordning, som riksdagen ansåg böra följas vid utredningsarbetet. När sedermera statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i somras tillkallade de sakkunniga och gav dem instruktioner, följde statsrådet därvid de anvisningar, som riksdagen hade lämnat i sina skrivelser. Den arbetsordning, som på detta sätt kommit till stånd, är, att man först vill utreda, vilka möjligheter som finnas att utan tvångslagstiftning få fram jord för det ändamål, varom här är fråga. Man vill då vid den pågående undersökningen till en början utreda, i vilken utsträckning det finns möjligheter att förvärva jord i den öppna marknaden. Herr Lindhagen hyste ju stora farhågor för att den utredning, som sålunda har igångsatts i detta avseende, skulle komma att gå efter riktlinjer, som han ansåg vara mera amerikanska än svenska. Han trodde, att det här skulle bli fråga om att verkställa en utredning av samma slag, som om det vore fråga om att få till stånd en amerikansk kolonisation på prärierna. Men om herr Lindhagen verkligen läser de anvisningar för utredningen, som statsrådet lämnat och som återfinnas på sid. 11 i utskottets utlåtande, finner herr Lindhagen nog, att meningen är, att de nybyggen, varom här är fråga, skulle anläggas i mera bebyggda trakter av vårt land. Det står där, att man skall utöver de rena jordbrukssynpunkterna ägna uppmärksamhet jämväl åt frågan om möjlighet för vederbörande kolonister att erhålla biförtjänster. Sådana erhåller man naturligtvis icke i ödemarkerna. Jag tror alltså icke, att de farhågor, som herr Lindhagen uttalade i detta avseende och som för honom voro en anledning att framställa sitt yrkande, äro grundade.

Den undersökning, som nu pågår, skall vidare avse att utfinna lämpliga former och medel för statens understödjande verksamhet med avseende på kolonisation på frivillighetens väg. Statsrådet har, när han angav dessa direktiv för de sakkunniga, uttalat, att han önskade så snart som möjligt föra denna fråga fram till en praktisk lösning. Jag tror verkligen, att man kan våga hysa den förhoppningen, att när denna utredning inom kort föreligger, det skall visa sig, att den för frågan framåt och att den ingalunda är, såsom herr Lindhagen uttryckte sig, en förevändning för att förhåla frågan och hålla den undan.

Emellertid ingår det i den arbetsordning, som nu följes, att medan de utredningar, varom jag förut talat, pågå, skall man icke upptaga till behandling frågan om en expropriationslagstiftning. När statsrådet ställt sig på denna ståndpunkt, har han därvid följt riksdagens uttalande. Jag måste säga, att, såvitt jag kan förstå, är denna ståndpunkt både teoretiskt och praktiskt riktig. Ty man måste väl först ha klart för sig, i vilken utsträckning och under vilka förutsättningar en expropriationslagstiftning bör tillgripas, innan man ger sig till att utforma reglerna för densamma.

Då nu ett bifall till herr Lindhagens yrkande skulle innebära, att man skulle bryta sönder den arbetsordning, som riksdagen i fjol angav och som Kungl.

Maj:t har följt, och då detta enligt min uppfattning skulle vara ägnat att skada den fråga, som herr Lindhagen så varmt intresserar sig för, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Om er-
propriations-
lagstiftning
för främjande
av kolonisa-
tionen.
(Forts.)*

Herr von Stockenström: Herr talman! Den utredning av kolonisationsfrågan, som nu är igångsatt, har ju egentligen tillkommit på initiativ av herr Lindhagen, som förra året väckte en motion, syftande till åtgärder i sådan riktning. Riksdagen avlät en skrivelse till regeringen, och särskilda sakkunniga blevo tillkallade. Nu ser det ut, som om herr Lindhagen icke vore vidare glad åt hela den utveckling, frågan härmed tagit. Herr Lindhagen miss-tänker, att detta skall leda till ett sammanstörtande i stället för ett framsteg. Han yttrar, att det tillsättes nya jordberedningar med instruktion i själva verket att söka åstadkomma försämring i de förslag, som tidigare från ett par håll framkommit. Denna anklagelse riktar sig väl närmast mot regeringen. Jag har ingen anledning att gå närmare in på den saken. Men det är ju icke roligt att höra så ovänliga ord om regeringen uttalas från herr Lindhagens sida. Som jag har kommit att deltaga i de sakkunnigas arbete, vill jag emellertid säga, att inte ha vi uppfattat instruktionen på det sättet, att meningen skulle vara att åstadkomma försämringar i tidigare framställda förslag, så att de skulle kunna accepteras av de olika partierna i riksdagen. Vi ha inte gått till vårt arbete med sådana partipolitiska och taktiska synpunkter för ögonen — det kan jag försäkra herr Lindhagen — utan vi vilja försöka komma fram till praktiska resultat och bedöma alla frågor rent sakligt.

1925 års kolonisations-sakkunniga hava redan hunnit med en hel del arbete — om resultatet varken kan eller vill jag nu uttala mig närmare. Men jag kan måhända i alla fall redan nu vid detta tillfälle säga ett par ord om hur arbetet lagts.

På grund av den instruktion, som lämnats, hava de sakkunniga till en början inriktat sig på att få till stånd en undersökning rörande frågan, hur mycket odlingsbar jord det finnes och var den finnes. Man har med ledning av tidigare verkställda undersökningar och även genom hänvändelser till hushållningssällskap, egnahemsnämnder, konsulenter m. fl. tjänstemän och myndigheter försökt komma fram till en så noggrann inventering av den odlingsbara jorden som möjligt. Jag vill härvid betona, att man inte bara strävar efter att få reda på stora sammanhängande odlingsområden — det var väl sådana, tänker jag, som herr Lindhagen syftade på, när han talade om prärier — utan även smärre odlingsområden ute i bygderna. Jag är överens med herr Lindhagen om vikten och önskvärdheten av att man får reda på odlingsbar jord på så många ställen som möjligt, och jag är ense med honom om att det för den jordsökande är av utomordentlig vikt, att han kan komma åt jord, som icke är alltför avlägsen, utan helst belägen inom hans egen hemtrakt.

Detta om den ena sidan av de sakkunnigas arbete. Den andra sidan avser att söka åstadkomma effektiva organ, som kunna hava hand om hela kolonisationsverksamheten. Det är ju så, att egnahemsrörelsen huvudsakligen haft till uppgift att förmedla egnahemslån — däremot i mindre grad att bedriva verklig jordförmedling och jordanskaffning. Men det är just på detta område, som jag tror, att en hel del åtgärder behöva vidtagas. Utan att närmare gå in på denna sak vill jag säga, att kommitterade redan nu hava grundligt genomdiskuterat hela denna organisationsfråga, hur man skall kunna uti bygderna till-skrapa effektiva organ för att uppbringa jord och handhava hela kolonisationsarbetet. Vi hava även haft under övervägande frågan, hur dessa lokala organ eventuellt skulle kunna sammanknytas. Det är saker, som jag inte nu skall gå in på.

Om expropriationslagstiftning för främjande av kolonisationen.
(Forts.)

Jag har med dessa ord bara velat antyda, att man har angripit hela kolonisationsproblemet från flera olika sidor. Jag vill uttala den förhoppningen, att man snart skall komma till några resultat och lägga fram dem till vidare prövning. Om vi kunna lyckas tillfredsställa herr Lindhagen i detta avseende, vågar jag icke uttala mig om. Det vill förefalla mig, som om herr Lindhagen tyvärr lede av vissa föreställningar — jag skulle nästan kunna säga tvångsföreställningar — om de av regeringen tillsätta jordberedningarna. Men det kan också hända, att om man kan anvisa åtgärder, som föra frågan framåt, komma även dessa föreställningar att så småningom vika.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Gentemot justitieministern vill jag erinra om att jag har aldrig någon enda gång fallit tillbaka på endast frivilliga underhandlingar. Vi hava alltid sagt, såsom även Norrlandskommittén framhöll, att man skall företaga frivilliga underhandlingar, men bakom dessa skall stå en expropriationslag. Det var ju också detta, som framhölls mycket utförligt i en vidlyftig reservation till utskottsbetänkandet i fjol, för att inte tala om min motion, som helt och hållet gick ut på denna sak. År 1904, då Norrlandskommittén framlade sitt förslag — alltså för 22 år sedan, herr justitieminister — voro fyra konservativa och fyra liberala ledamöter av kommittén fullkomligt eniga om att det vore inte värt att tala om dylika frivilliga uppgörelser, om det skulle bli några rationella åtgärder, så framt man icke hade en expropriationslag bakom. Nu ha 22 år förflutit, och nu har Sisufusstenen rullat totalt ned. De dåtida konservativa äro helt och hållet bortspolade, och det har kommit även i övrigt ett annat släkte i stället. Detsamma är numera förhållandet även med de liberala, såsom vi just hörde av den föregående talaren, vilken alltid kämpat emot en expropriationslag, som man på de håll, som man kallar de borgerliga, absolut inte skulle kunna vara med om. Det var en tid, då detta icke var en borgerlig fråga eller en socialdemokratisk fråga, utan en mänsklig fråga. Det gällde då människors rätt till jord, om de icke hade någon jord, och att de, som hade jord men icke kunde bruka den, utan lade en död hand över jorden, icke skulle ha rättighet att hålla på den, utan få avstå jorden mot betalning; då skulle de också kunna använda kapitalet bättre i sin egen rörelse än om man läte odlingsbar jord ligga död.

Den fråga, som jag egentligen framför allt ville ha svar på, det är, vilka instruktioner de tre underhandlarna ha, som skola hos bolagen undersöka, om dessa äro villiga att avstå någon jord. Är det icke några betingelser, som de skola fästa vid ett dylikt avstående av jord? Eller skola de bara gå omkring och säga: Ni kunna gärna sälja eder jord, annars blir det kanske en expropriationslag. Och så skynda sig bolagen att sälja jord på ett ofördelaktigt sätt: ofördelaktigt för de nya jordbruket, ofördelaktigt för den sociala rättvisan.

Denna fråga får man aldrig något svar på. Det är förmodligen en sjuk sak. Jag skulle vilja fråga, om justitieministern ville meddela, om dessa underhandlare fått någon instruktion, exempelvis om att arrendatorerna icke skola behöva betala för sina egna odlingar eller sina förfäders odlingar — en fråga, som för arrendatorerna i alla tider har haft den största betydelse — om att den arrendator, som sitter i arrendet skall ha företrädesrätt att förvärva jorden och göra det på den tid, som passar honom, med mera dylikt.

Ja, herr talman, justitieministern svarar ingenting; den som tiger han samtycker.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr andre vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas

särskilt angående utskottets hemställan, i vad den rörde motionen II: 176, och särskilt beträffande samma hemställan, såvitt anginge motionen II: 177.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt, i vad rörde motionen II: 176, samt vidare på bifall till nämnda motion; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid härefter gjorda propositioner, dels på bifall till utskottets hemställan, såvitt anginge motionen II: 177, dels på bifall till denna motion, bifölls utskottets hemställan.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning om förbättring av ofullständiga jordbruk.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft till lagutskott hänvisade motionen nr 135 i första kammaren av herr *Lindhagen* och motionen nr 178 i andra kammaren av herr *Herou* m. fl.

I motionerna hade yrkats, att riksdagen ville anhålla hos Kungl. Maj:t att, på sätt norrlandskommittén och jordkommissionen ansett nödigt, måtte övervägas och för riksdagen framläggas förslag till lagstiftning om förbättring av ofullständiga jordbruk.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Lindhagen*, som på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte bifalla motionerna.

Herr Lindhagen: Nu gäller det en under jordfrågans behandling länge förbisedd angelägenhet, som vi i alla fall icke komma förbi och vilken Norrlandskommittén även ägnat sin uppmärksamhet. Det är frågan om komplettering av ofullständiga jordbruk. Närmast har man därvid syftat på alla de arrendejordbruk, som bolagen i Norrland och Dalarna i äldre tider utskiftat på ett otillfredsställande sätt, såsom även Norrlandskommittén har fästat uppmärksamheten på. Sedan ha under årens lopp ytterligare dylika utbrytning ärt rum vid olika tillfällen. Under debatten i denna fråga i år i andra lagutskottet var det en representant för Södermanland — den talare, som nyss hade ordet — ävensom en representant för Västergötland, som har sin plats i andra kammaren, som vitsordade, att de hade kännedom om att utbrytningar av arrendejordbruk i stor utsträckning påginge. Vi se ock nu, hur bolagen uppsökas av representanter för statsmakterna, som vilja förmå dem att frivilligt utbryta jordbruk. När man då icke har något annat hot bakom denna uppmaning än att, om icke utbrytning frivilligt kommer till stånd, blir det en expropriationslag, så skynda de sig säkerligen att bryta ut ytterligare jordbruk på ett ofördelaktigt sätt — på ett socialt orättvist och nationalekonomiskt ofullständigt sätt. Vi få alltså här ytterligare en mängd jordbruk, som måste kompletteras, för att de skola rimligen kunna föda sin man — allt detta på grund av statsmakternas brist på kraft att ordna dessa förhållanden i tid på ett lämpligt sätt. Det bör vara givet, att det inte finns någon möjlighet att åstadkomma någonting sådant utan en expropriationslag såsom yttersta medel. Man må gärna börja kompletteringen med norrländska utbrytningar, ty där ha statsmakterna en ännu större befogenhet, eftersom

Om expropriationslagstiftning för främjande av kolonisationen.
(Forts.)

Ang. lagstiftning om förbättring av ofullständiga jordbruk.

Ang.
lagstiftning om
förbättring av
ofullständiga
jordbruk.
(Forts.)

staten där genom avvittringen skänkt marken till bondeklassen för hemmanens upprätthållande och utökning.

När nu mot dessa tydligt angivna avsikter kronans gåva har gått bort från jordbruken, så att de små tegarna, som utbrutits, egentligen bara äro fattiga torpägor med ingen eller obetydlig skog till, är det väl icke mer än en riktig statshandling att åtminstone söka återbörda så mycket som här ifrågasättes av denna gyllena skog, som kronan skänkte på ett ofullkomligt sätt, utan att tänka sig närmare för, till en samhällsklass, från vilken den sedan gått ur händerna. Men för det ändamålet behövs det också en expropriationslag. Norrlandskommitténs majoritet av konservativa och liberala ledamöter arbetade ganska länge just på en sådan expropriationslag, men så ansågo de fyra konservativa ledamöterna slutligen, att de icke rådde med så mycket på en gång, och de fruktade väl också för den dåvarande första kammaren. Det skrevs därför i motiven, att man fick taga upp denna sak vid ett senare tillfälle, och de nöjde sig tills vidare med expropriation av odlingsmark för nya jordbruk. De sade alltså, att de överlämnade åt dem som kommo efter att taga upp den andra frågan.

Nu ha vi hunnit så pass långt fram, att tiden kan vara inne att taga upp denna fråga efter norrlandskommitténs anvisning, och det är därför den väckts vid ett par, tre riksdagar och återkommer nu. I år har även jag för min del utom motionärer i andra kammaren upptagit den, ty jag trodde — d. v. s. jag trodde det inte, herr talman — men principiellt ansåg jag, att den borde ligga bra till vid denna riksdag. Ty nu skola vi ordna skifteslagstiftningen, och då bör det väl finnas mentalitet, som det kallas, över hela riksdagen för en sådan sak som att även de jordbruk, vilka blivit ofullkomligt utbrutna, genom statsmakternas åtgöranden skola kunna sättas i ett passabelt skick. Jag visste mycket väl, att det icke skulle intressera kamrarna, ty allt är nu i jordfrågan »frivillighet» samt uppskov och hat mot alla slags expropriationslagar, som dock ensamma kunna utgöra ångan för en framfärd. Dessa saker behandlas, som om man ville föra statsskeppet fram på området genom att paddla med åror i stället för att lägga kraft vid rodet och fart i ångmaskinen.

Jag yrkar alltså bifall till motionerna.

Herr Westman: Om man läser motionen, sådan den föreligger väckt av herr Lindhagen, finner man, att den i mycket stor utsträckning rör frågor, som nu ligga under prövning av det särskilda utskott, vilket har att behandla Kungl. Maj:ts proposition om jorddelning. Redan av det skälet är det icke lämpligt att bifalla herr Lindhagens motion med det yrkande, som däri framställts.

Jag vill för övrigt erinra därom, att man endast behöver helt flyktigt bläddra i Kungl. Maj:ts proposition om jorddelning och dess bipropositioner för att finna, att det är alldeles omöjligt att bilda sig en föreställning om den utsträckning och det innehåll, som borde givas åt en expropriationslagstiftning för att nå herr Lindhagens syfte att komplettera ofullständiga jordbruk, förrän man fått se vilket öde, som Kungl. Maj:ts proposition nr 38 får vid innevarande riksdag.

Härtill komma nu dessutom de skäl, som jag förut anfört vid behandlingen av det föregående betänkandet, för att riksdagen i år ej heller bör avlåta någon skrivelse i det ärende, som nu skall avgöras. Saken är nämligen den, att frågan om komplettering av ofullständiga jordbruk är under utredning av sakkunniga i samband med de frågor, som behandlades i utskottets föregående betänkande, och det är ju givet, att samma arbetsordning bör följas i båda dessa fall.

Med stöd av vad jag sålunda anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang.
lagstiftning om
förhållning av
ofullständiga
jordbruk.
(Forts.)

Herr **Lindhagen** erhöll på begäran ordet och anförde: Jag vill bara säga, att jag i alla fall har gjort, vad jag kunnat.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner angående ändring i gällande bestämmelser om förlust av rösträtt på grund av uraktlåten skattebetalning m. m.

Ang. de
s. k. utskylds-
strecken.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft dels de likalydande motionerna i första kammaren nr 158 av herr *Alexander Nilsson* m. fl. och i andra kammaren nr 208 av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp och *Johansson* i Kälkebo, dels de likalydande motionerna i första kammaren nr 159 av herr *Alexander Nilsson* m. fl. och i andra kammaren nr 209 av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp och *Johansson* i Kälkebo, dels ock motionen i andra kammaren nr 30 av herr *Lindman* m. fl.

I motionerna I: 158 och II: 208 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i samband med pågående utredning om sättet för en rationell skatteuppbörd jämväl verkställa utredning om och därefter för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar av riksdagsordningens föreskrifter, att dels fullgjord skattebetalningsplikt gjordes till villkor för politisk rösträtt och valbarhet, dels därvid undantoges de, som drabbats av oförvallad oförmåga att betala påförda utskylder.

I motionerna I: 159 och II: 209 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i samband med pågående utredning om sättet för en rationell skatteuppbörd jämväl verkställa utredning om och därefter för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i förordningarna om kommunalstyrelse på landet, i stad och i Stockholm, att dels för kommunal rösträtt och valbarhet fordrades att påförda till betalning förfallna utskylder för senast förflutna tre kalenderår skulle vara guldna, dels därvid undantoges de, som drabbats av oförvallad oförmåga att betala påförda kommunalutskylder.

I motionen II: 30 hade hemställts, att riksdagen för sin del måtte besluta

1) att giva stadgandet angående det kommunala utskyldsstrecket följande ändrade lydelse i kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet av den 21 mars 1862:

§ 8.

Rättighet att deltaga — — — — — års ålder. Sådan rättighet må dock ej utövas av den, som

- a) är omyndig förklarad,
- b) är i konkurstillstånd,
- c) är — — — — — försörjning,
- d) häftar för oguldna kommunalutskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren.
- e) är — — — — — straffpåföljd.

Ang. de
s. k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

- 2) att motsvarande ändringar skulle vidtagas
dels i § 9 av kungl. förordningen om kommunalstyrelse i stad av den 21 mars 1862,
dels i § 7 av kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm av den 23 maj 1862,
dels ock i § 4 av kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm av den 20 november 1863.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

1) att motionerna I: 158 och II: 208 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

2) att motionerna I: 159 och II: 209 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

3) att motionen II: 30 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade anmälts

I) av herrar *von Geijer, Stendahl, N. J. M. Svensson, Magnusson* i Tumhult, *Gustafson* i Kasenberg och *Pehrsson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen med bifall till motionen II: 30 måtte för sin del besluta

1) följande ändrade lydelse av § 8 i kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862:

§ 8.

Rättighet att deltaga — — — — — års ålder. Sådan rättighet må dock ej utövas av den, som

- a) är omyndig förklarad,
- b) är i konkursstillstånd,
- c) är — — — — — försörjning,
- d) häftar för oguldna kommunalutskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren,
- e) är — — — — — straffpåföljd.

2) viss ändrad lydelse av § 9 i kungl. förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862;

3) viss ändrad lydelse av § 7 i kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862;

4) viss ändrad lydelse av § 4 i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

B) att riksdagen med bifall till motionerna I: 158 och II: 208 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i samband med pågående utredning om sättet för en rationell skatteuppbörd jämväl verkställa utredning om och därefter för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar av riksdagsordningens föreskrifter, att dels fullgjord skattebetalningsplikt gjordes till villkor för politisk rösträtt och valbarhet, dels därvid undantoges de, som drabbats av oförvällad oförmåga att betala påförda utskylder;

C) att riksdagen vid bifall till vad sålunda hemställts måtte finna motionerna I: 159 och II: 209 härigenom besvarade;

II) av herrar *Reuterskiöld* och *Svensson* i Grönvik, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen ville

1) med bifall till motionerna I: 158 och II: 208 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i samband med pågående utredning om sättet för en rationell skatteuppbörd jämväl verkställa utredning om och därefter för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar av riksdagsordningens föreskrifter, att dels fullgjord skattebetalningsplikt gjordes till villkor för politisk rösträtt och valbarhet, dels därvid undantoges de, som drabbats av oförvårdad oförmåga att betala påförda utskylder;

Ang. de
s. k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

2) med bifall till motionerna I: 159 och II: 209 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i samband med pågående utredning om sättet för en rationell skatteuppbörd jämväl verkställa utredning om och därefter för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i förordningarna om kommunalstyrelse på landet, i stad och i Stockholm, att dels för kommunal rösträtt och valbarhet fordrades att påförda till betalning förfallna utskylder för senast förflutna tre kalenderår skulle vara guldna, dels därvid undantoges de, som drabbats av oförvårdad oförmåga att betala påförda kommunalutskylder;

3) vid bifall till vad sålunda hemställts finna motionen II: 30 härigenom besvarad.

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman, mina herrar! Då jag i denna fråga är dels motionär och dels reservant, skall jag be att få taga kammarens tid i anspråk ett par minuter.

Det rör sig här om en gammal fråga, som flera gånger återkommit. Den gäller icke återinförande av skattebetalningsplikten såsom villkor för rösträtt, utan den begränsar sig till att skattebetalningsplikten skall vara fullgjord, där den föreligger. Hela frågan om skattebetalningsskyldigheten såsom grund för rösträtten är alltså borta. Vi säga endast, att där skattebetalningsskyldighet föreligger, skall den vara fullgjord. En annan förmodan, som jag inledningsvis vill avvisa, då det ofta föreligger missförstånd på denna punkt, är, att motionerna skulle avse att möjliggöra en bättre skatteuppbörd. Detta är så långt ifrån fallet, att spørgsmålet om skatteuppbördens effektivitet eller icke-effektivitet enligt vårt förmenande icke sammanhänger med denna fråga, utan vad det gäller är, huruvida det i den svenska lagstiftningen principiellt skall erkännas eller icke erkännas, att åtnjutande av den medborgerliga rätt, som kallas rösträtt, bör vara åtföljd och kompletterad av den medborgerliga skyldighet, som är den förnämsta, nämligen att fullgöra skattebetalningsskyldigheten, där den föreligger.

Det har 1918 gjorts en utredning, som gång på gång återopats. Denna utredning är enligt alla sagesmäns uppgift, vilka återopa densamma, ännu i dag fullt bärande och riktig, och den anses hava totalt vederlagt den åsikten, att man skulle kunna skilja mellan förvårdad och oförvårdad oförmåga att betala den skatt som påförts. Utredningen 1918 sökte sig fram på två vägar för att göra en sådan åtskillnad, då man erkände, att en dylik borde göras, för den händelse det vore möjligt. Båda vägarna visade sig icke framkomliga. De hänförde sig bägge till en och samma tankegång, nämligen att den oförvårdade eller förvårdade oförmågan skulle *prövas i samband med röstlängdens uppgörande*, alltså i samband med frågan om rösträttens erkännande eller icke erkännande i det särskilda fallet. Båda dessa vägar erkänna vi vara icke framkomliga, men i motioner har både nu och tidigare framhållits, att det också finnes en *tredje tänkbar möjlighet*, nämligen att man icke sammankopplar prövningen av den oförvårdade eller förvårdade oförmågan med frågan om röstlängdens uppgörande utan i stället *med frågan om skatteuppbörden*.

I den motion, som i år väckts i båda kamrarna och där jag hör till undertecknarna, ha vi gått ut därifrån, att enligt Kungl. Maj:ts berättelse om vad i

Ang. de
s. k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

rikets styrelse sedan nästföregående lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit en undersökning och utredning pågår angående en rationellare skatteuppbörd och man hoppas, att denna utredning under årets lopp skall bliva färdig. Det har då synts oss, som om det vore ganska rimligt att i samband med denna utredning också göra en undersökning, huruvida man icke *vid en sådan rationell skatteuppbörd skulle kunna skilja mellan oförvållad och förvållad oförmåga*. En sådan undersökning tarvar ett statistiskt material. Den tarvar några stickprov här och var av hur den *nuvarande kommunala lagstiftningen* har blivit tillämpad. Där finnes ju den bestämmelsen, att de kommunala representationerna vid verkligt ömmande omständigheter kunna meddela befrielse från påförd skatt. I den mån man kunde få ett material från detta område, hade man en vida fastare grund än nu för bedömande av frågan, om man kan komma fram på denna väg eller icke. Den väsentligaste invändning, som gjorts mot denna väg, har varit, att man skulle få ett sådant otal ansökningar om befrielse eller nedsättning, att de kommunala representationerna icke skulle kunna hinna pröva dessa eller ägna dem nödig uppmärksamhet. Inom utskottet har med avseende härpå gjorts upp ett par tabeller med statistik beträffande sådana som varit beröfvade rösträtt på grund av icke fullgjord skattskyldighet. Dessa tabeller har utskottet icke åberopat, fastän de äro uppgjorda av utskottet, men de äro upptagna i min reservation, där herrarna finna dem på sid. 8. De giva vid handen, att under nuvarande förhållanden antalet personer, som icke äro röstberättigade på grund av ej fullgjord skattskyldighet är procentuellt så lågt, att man, då antalet av dem, som på grund av oförvållad oförmåga sakna rösträtt, måste vara ändå mindre, kan antaga, att det icke skulle möta ringaste svårighet att nu verkställa en sådan prövning. Denna statistik bör naturligtvis fullständigas, därest man utsträcker kravet på skattebetalning för åtnjutande av kommunal rösträtt till att avse mer än ett år, men innan man har en verklig sådan statistik och gjort en undersökning stickprovsvis, kan man därom ingenting döma. Så mycket visa tabellerna, att möjligheterna för nuvarande äro ofantligt mycket större, än man förut velat medgiva.

Det förefaller oss då, som om det vore det riktigaste, att man, som jag nyss sade, undersökte denna fråga i samband med den om en rationellare skatteuppbörd. Mot detta kan invändas och har invänts, att en sådan undersökning lämpligare kunde göras, sedan undersökningen om skatteuppbördens rationellare anordnande blivit verkställd. Då har man den som utgångspunkt, och man menar, att det kan hända, att den undersökning, som pågår, ger till resultat, att skatteuppbörden blir så rationellt ordnad, att det praktiskt taget icke blir några restantier. Även om man skulle hysa det sangviniska hoppet, att man skulle vinna en sådan skatteuppbördsordning, vilket jag för min del betvivlar, kvarstår i allt fall, att antalet personer, som skulle sakna rösträtt på grund av icke fullgjord skattebetalning, är ganska likgiltigt. Det är själva principen det gäller: vill man i lagen erkänna sambandet, eller vill man det icke? Därför förefaller det mig, som om frågan har kvar sin betydelse, även om den rationellare skatteuppbörden skulle giva vid handen, att antalet resterande högst väsenligt minskats. Om man går ut från att man aldrig kan uppnå någon fullkomlighet, utan att det alltid blir en sådan rest, synes det mig bliva dubbelt arbete, om man, sedan den pågående utredningen är fullbordad, skulle börja en kompletterande sådan med delvis samma material och delvis liknande undersökningar. Det vore då rimligare och riktigare att göra denna utredning i ett sammanhang.

Detta är den grund, på vilken vi hava ställt oss, mina medreservanter och jag och mina medmotionärer och jag. Vi ha ansett, att en positiv lagstiftning i detta nu, som ju endast vore tänkbar beträffande den kommunala rösträtten, icke är lämplig, därför att vi erkänna, att man måste fasthålla vid skillnaden

mellan förvållad och oförvållad oförmåga, men det bör finnas en väg till dess lösning. Under sådana förhållanden hava vi icke kunnat föreslå något annat än en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om den kompletterande utredning, om vilken jag har talat.

Den kläm, i vilken min reservation utmynnar, motsvarar punkt för punkt, vad utskottet har hemställt, men i positiv riktning. När vi då i första punkten begära förslag till sådana ändringar i riksdagsordningens föreskrifter, att fullgjord skattebetalningsplikt göres till villkor för politisk rösträtt och valbarhet, ligger däri, eftersom skattebetalningsplikten upphör efter tre år, att fullgjord skattebetalningsskyldighet bör krävas under tre år, varvid de skola undantagas, som drabbats av oförvållad oförmåga att betala utskylderna. I andra punkten tala vi om den kommunala rösträtten. Där finnes redan ett års fullgjord skattebetalning stadgad som villkor. Här går yrkandet ut på en undersökning, huruvida icke i stället, såsom förut varit fallet, tre års fullgjord skattebetalning borde stadgas, och i samband därmed skulle naturligtvis göras den kompletterande statistiska undersökning, som utskottet icke haft material till att kunna göra ens stickprovvis. Under sådana förhållanden kommer naturligtvis den tredje punkten att innehålla en hemställan, att riksdagen ville »vid bifall till vad sålunda hemställts finna motionen II:30 härigenom besvarad». Denna motion går nämligen ut på en omedelbar positiv lagstiftning, som jag för min del icke anser för närvarande vara vare sig möjlig eller lämplig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationens hemställanden i var och en av de punkter, där utskottet förut har yrkat avslag.

Herr Svensson, Martin: Herr vice talman! Då jag jämte fem andra ledamöter av utskottet vid detta betänkande fogat en reservation, skall jag be att få yttra några ord. Jag vill då förutskicka den erinran, att reservationen icke är åtföljd av någon motivering, utan endast innefattar yrkanden. Vad jag här yttrar, är min egen uppfattning, och de övriga reservanterna kunna ju möjligen med någon annan motivering hava kommit till samma slut som jag.

Jag vill först erinra om att vid 1918 års lagtima riksdag den dåvarande vänsterregeringen framlade ett förslag till kommunal rösträtt, innehållande samma bestämmelser, som nu upptagits av herr Lindman m. fl. i motionen nr 30 i andra kammaren. Motionärernas uppfattning delades sålunda av både liberaler och socialdemokrater på den tiden. Av anledningar, som jag icke här behöver vidröra, förändrades regeringens ståndpunkt till urtima riksdagen 1918, så att det kommunala utskyldsstrecket i det då framlagda förslaget alldeles strukits. Det särskilda utskottet, som hade att bereda ärendet, ingick emellertid på en kompromiss, varigenom lagen erhöi den lydelse den för närvarande har eller att det för erhållande av kommunal rösträtt erfordras, att vederbörande minst ett av de tre sistförflutna åren fullgjort sin skattskyldighet till kommunen. Därmed hade i alla fall ett erkännande givits åt principen, att ett samband förefinnes mellan skyldigheten att fullgöra kommunalutskylder och rösträtten. Under debatterna i riksdagen sades på vänsterhåll ifrån, att vad som fanns kvar av det kommunala utskyldsstrecket endast var ett rudiment. Det fanns också tre reservanter, herrar Lindman, Magnusson i Tumhult och Pettersson i Bjälbo, som uttalade sitt ogillande av förslaget i denna del, men som vi känna, vann utskottets förslag riksdagens bifall och blev lag.

Men redan från början var just denna punkt synnerligen omvistad, och säkerligen var flertalet av de röstberättigade emot att man gick så långt i fråga om upplösande av sambandet mellan skattskyldighet och rösträtt, när det gällde kommunalutskylderna. Denna mening, som då hystes av stora grupper medborgare, har säkerligen fortfarande samma kraft, och det kan hända, att den

Ang. de
k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

Ang. de
s. k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

omfattas med mera styrka nu än förut, sedan erfarenheten har visat, att den nuvarande ordningen icke är lämplig. Det förefaller bl. a. fastighetsägarna, som om det skulle vara en orättvisa, att de få garantera kommunens skatteintäkter med fem à sex procent av fastighetens taxeringsvärde, även då fastigheten icke lämnar någon eller någon nämnvärd inkomst, under det att andra skattepliktiga i den utsträckning, som nu sker, kunna undandraga sig sina kommunala utskylder, men ändå delta i viktiga ekonomiska avgöranden och tillika äga rösträtt vid val av den kommunala representationen. Det är efter min uppfattning därför icke någon obillighet, att man återgår till det förslag, som 1918 framlades vid den lagtima riksdagen av dåvarande regeringen.

Såsom en kompensation mot det utskyldsstrek, som föreslogs och godkändes vid urtima riksdagen 1918, framlades förslag om effektivare indrivning av utskylderna genom införsel i lön, och det må ju erkännas, att på detta område en väsentlig förbättring inträtt. De stora förväntningar, som man hyste, att de kommunala utskylderna skulle mera ordentligt betalas, hava emellertid icke till fullo gått i uppfyllelse. Vi ha erfarenhet av att införsel i lön gentemot många grupper av skattskyldiga icke kan tillämpas. Den långa tid, som förflyter från inkomstens uppbärande till skattens utkrävande, är härvid av stor betydelse, och särskilt då arbetsmarknaden undergått en försämring, är det rätt svårt att genom införsel uttaga skatterna. Därtill kommer, att sådana arbetare och löntagare, som ofta byta om arbetsplats och arbetsgivare, mycket sällan kunna anträffas under sådana förhållanden, att införsel i lön ger avsett resultat. Nu har ju ställts i utsikt, att en ny utredning skall företagas rörande ett effektivare indrivande av skatterna. Vid denna utredning vore det skäl att se till, hur man även från de grupper av skattskyldiga, som jag här berört, skall kunna erhålla skatten mera effektivt än som för närvarande är förhållandet.

Ett bifall till herr Lindmans motion stöter icke på några formella eller lagtekniska svårigheter, såvitt jag har kunnat finna, och den måste anses vara förenad med billighet och rättvisa. Om således en lösning i enlighet med motionen kan ske av frågan om sambandet mellan kommunalutskyldernas erläggande och rösträtten, i vad det gäller kommunen, så har jag för min del icke velat motsätta mig det förslag, som framburits av herr Alexander Nilsson m. fl. i första kammaren och som upptagits av herr Reuterskiöld och hans medreservant, nämligen om en prövning även av det politiska skattestrecket. Om herr Lindmans motion bifalles, kommer givetvis en utredning i den riktning, som herr Reuterskiöld har antytt, endast att omfatta det politiska utskyldsstrecket. Om en utredning därvidlag visar, att någon framkomlig väg står öppen, och statsmakterna gå in för en lagstiftning på området, borde det, när det endast gäller statsskatterna, vara lämpligast, att det anförts åt personer, som utses av statens myndigheter, att pröva, vilka som självförvällat eller oförvällat sakna förmåga att betala sina utskylder.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr von Geijer m. fl. och som innebär ett bifall till klämmen i herr Reuterskiölds reservation i punkten 1), avslag i punkten 2), i punkt 3), som avser det kommunala utskyldsstrecket, bifall till herr Lindmans m. fl. motion.

Då tiden nu var långt framskriden och många talare funnos anmälda, beslöts på framställning av herr andre vice talmannen, att den fortsatta överläggningen angående nu förevarande utlåtande skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 208 till jordbruksutskottet, nr 209 och 211 till behandling av lagutskott samt nr 212 och 213 till statsutskottet, varemot propositionen nr 210 nu på begäran bordlades.

Ang. de
s. k. utskylls-
strecken.
(Forts.)

Herr von Koch avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.

Motionen hänvisades till andra särskilda utskottet.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till täckande av kostnaderna för Hans Kungl. Höghet Kronprinsens och Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessans tillämnade besök i Amerika;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader för anordnande av en skolstation för utbildning i undervattenssignal- och hydrofontjänst;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv; samt

nr 103, i anledning av väckt motion om återbetalning av i visst fall erlagda stämpelmedel.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 10, angående reglering för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatsens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för bestridande av vissa kostnader i samband med generalstabens samt artilleri- och ingenjörhögskolans inflyttning i nya lokaler;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm m. m.;

nr 69, i anledning av väckt motion angående inrättande av en särskild kyrklig överstyrelse;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till statens bakteriologiska, rättskemiska och farmaceutiska laboratorier;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlönings- och pensionsförmåner för personal vid Kävlinge—Sjöbo järnväg, som vid statens övertagande av nämnda järnväg övergått i statens järnvägars tjänst;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss del av statslån till Väderstad—Skänninge—Bränninge järnvägsaktiebolag; och

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringsarbeten inom det s. k. Preisiska huset samt beredande av bostad för landshövdingen i Stockholms län m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor samt i den vid sagda förordning fogade tulltaxa;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfrihet för cyanväte; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ytterligare anslag för utförande av en vattenanläggning vid Tumba bruk; och

nr 30, i anledning av väckt motion om årligt understöd åt förre soldaten A. Ågren; samt

första lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 4.52 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 20 mars e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Fortsattes överläggningen rörande konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner angående ändring i gällande bestämmelser om förlust av rösträtt på grund av uraktlåten skattebetalning m. m.

Ang. de
k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

Herr Strömberg: Herr talman, mina herrar! De anföranden, som före midnatten höllas av herrar Reuterskiöld och Svensson, syntes vittna om att något egentligt nytt knappast torde vara att anföra i denna mycket omdebatterade fråga, och jag tror för min del ingalunda det vara möjligt att komma med några nya synpunkter i saken. Sedan frågan sist behandlades i riksdagen, har ju partiställningen inte undergått någon nämnvärd förändring. Ingenting har inträffat, som på något som helst sätt aktualiserat frågan. Man torde därför med visst fog kunna påstå, att det är de i år förestående landstingsmannavalen, som kasta en skugga framför sig. Jag grundar detta mitt påstående därpå, att frågan regelbundet upptages varje valår. Den var före år 1921, då vi hade andrakammarval, den var vidare före år 1924, då vi likaledes stodo inför andrakammarval, och den är framme i år, då vi stå inför landstingsval. Högern och bondeförbundet vilja tydligen inte lämna oräntabel en av sina bästa tillgångar vid valet, och det kan ju, om man ser frågan rent partipolitiskt, vara rätt så naturligt.

De motioner, som här föreligga, skilja sig från varandra inte endast däri, att den ena typen, nämligen högerns motion, går ut på en omedelbar skärpning av det kommunala utskyldsstrecket, medan bondeförbundets motion återigen utmynnar i kravet på en skrivelse, i vilken begäres utredning om dels skärpning av det kommunala skattestrecket och dels återinförande av det politiska. Men de skilja sig jämväl däri, att bondeförbundets motion erkänner det både rättvisa och möjliga i att vid betalningsoförmåga till följd av sjukdom, oförmåga till arbetslöshet eller annan liknande grund uppskov, anstånd eller befrielse må kunna äga rum. Man tror verkligen på det hållet på möjligheten av att kunna få till stånd en rättvis och opartisk prövning av dithörande förhållanden, medan högermotionen går ut från en alldeles motsatt uppfattning. Det heter i denna motion bl. a., då det gäller ett institut, medelst vilket man på ett tillfredsställande sätt skulle kunna bedöma, huruvida bristande vilja eller bristande förmåga vid uraktlåten skattebetalning föreligger:

»Det är tydligt, att bestämmelser härom skulle vid sin tillämpning förutsätta en ömtålig diskretionär prövning, en prövning, som det icke torde vara lämpligt att tillerkänna de myndigheter, som för närvarande ha att upprätta och justera röstlängden. Det torde också möta stora svårigheter att i vårt land, med dess glesa befolkning, skapa andra myndigheter, mera lämpade än de nuvarande valnämnderna, att avgöra de svåra frågor, som en reform av antytt slag skulle föra med sig.»

Ang. de
s. k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

Jag har antytt och anfört detta för att visa, att det föreligger, synes det mig, en ganska stor motsägelse, då samma personer, som underskrivit denna motion, också underskrivit den reservation, som är fogad till utskottsutlåtandet och vari de begära en utredning i en sak, om vilken de i motionen förklara, att de inte tro på dess genomförbarhet.

Högermotionärerna göra emellertid också en annan slutledning, som enligt min mening är alldeles för hård och orättvis. Denna återfinnes på sid. 8 i den av herr Lindman m. fl. väckta motionen. Man resonerar där helt kallt som så, att visserligen är det sant, att en hel mängd oförvitliga medborgare genom det återställda skattestrecket förlora sina medborgerliga rättigheter, men det kan inte hjälpas; även en del andra streck verka på samma sätt, och man nämner i detta sammanhang åldersstrecket. Det heter nämligen i denna nämnda motion:

»I fråga om de nuvarande åldersstrecken gäller det t. ex., att vissa personer kunna få utöva sin rösträtt till andra kammaren redan vid ungefär $23\frac{3}{4}$ års ålder, medan andra kunna få vänta till dess de uppnått en ålder av ungefär $27\frac{3}{4}$ år. Ännu större kan skillnaden i ålder vara mellan dem, som för första gången utöva inflytande på valen till första kammaren.» Men man får väl i all rimlighets namn erkänna, att det förefinnes en skillnad mellan ett åldersstreck och det utskyldsstreck, som det här är fråga om. Åldersstrecket måste ju alltid finnas, och det kan endast bli en diskussion om huruvida det skall sättas vid 21, 23 eller 27 år. Det drabbar hög och låg alldeles lika. Helt annorlunda är det med detta utskyldsstreck. Det sammankopplar frågorna om rösträtt och ekonomisk förmåga på ett sätt, som för en demokratisk författning är fullständigt främmande, såsom utskottet uttryckt det. Det strider på ett utmanande sätt mot den allmänna rösträtts princip. Jag har tidigare tillåtit mig framhålla här i kammaren, då det gällt denna fråga, att den allmänna, den ärliga och goda vilja att gagna samhället och bidra till en sund och god utveckling, som präglar den samhällsklass, vilken dagligen har att kämpa mot ekonomiska svårigheter och mot konjunkturernas växlingar, den har samhället sannerligen inte råd att undvara. Det skulle förvisso uppfattas som ett slag i ansiktet på många oförvitliga medborgare, som ingenting hellre önska än att kunna fullgöra sina plikter mot det allmänna, att en dag, tack vare förhållanden, över vilka de inte ha något som helst inflytande, se sig ställda utanför samhället såsom ovärdiga och odugliga medborgare. Att detta blir fallet, om utskyldsstrecket återinföres, det kan, mina herrar, inte bestridas.

Det förefaller därför, som om det vore oriktigt och olämpligt att politiskt spekulera i den i och för sig sunda och riktiga principen, att var och en skall fullgöra sina plikter mot det allmänna, en princip, som vi förvisso alla omfatta utan hänsyn till partiåskådning. Däremot bör det vara en angelägenhet av allra största vikt att bidra till en såvitt möjligt rationell skatteuppbörd. Den frågan ligger ju också, såsom det har påpekats i utskottsutlåtandet, under utredning, och jag tror mig kunna försäkra herrarna, att på vår sida kommer att finnas det allra största intresse för en sådan reform. De verkliga skatteskolarna ha säkerligen intet hemvist vare sig hos det ena eller andra partiet, utan därvidlag bör man söka få fram en lösning, när det gäller en effektiv skatteuppbörd, som tillfredsställer samhällets krav att få ut den rätt, det har att ställa på den enskilda individen.

Det skulle förvisso vara mycket att tillägga, men jag är, som jag sade i början, viss om, att alla de skäl och motskäl, som kunna anföras i denna fråga, redan anförts. Jag tillåter mig därför, herr talman, att med dessa ord yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr Östergren.

Herr Almkvist: Herr talman, mina herrar! När det parti, till vilket jag är ansluten, medverkade till att upphäva utskyldsstrecket, så skedde detta icke på grund av rädsla för den agitation, som då från visst håll bedrevs. Partiets ståndpunktstagande grundade sig i stället på den uppfattningen, att frågan om ett nedbringande av antalet skatteskolare borde lösas på annat sätt och i annat sammanhang än genom ett fortsatt uteslutande från rösträtt och valbarhet.

Ang. de
s. k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

Då det sedermera visade sig, att besvärande anmärkningar kunde riktas mot skatterestantiernas omfattning, väcktes som en logisk följd av detta ståndpunktstagande en motion om utredning rörande en mera rationell skatteuppbörd. Denna motion var undertecknad av herr C. G. Ekman m. fl., och i densamma yrkades bl. a, att debiterings- och uppbördssystemen skulle så omläggas, att den som blivit påförd skatt också i verkligheten komme att erlägga sådan.

Denna utredning pågår, och då är frågan, huruvida förhållandena nu äro sådana, att man utan att avvakta denna utrednings resultat skall gå med på ett återinförande av förut gällande bestämmelser. De företeelser, som under den hittills förda debatten i detta ämne blivit framdragna i dagsljuset, särskilt av herr Martin Svensson, äro — och därom äro vi väl alla ense — mycket osympatiska företeelser i det allmänna livet, men för min del tror jag inte att dessa vare sig med avseende på antalet eller betydelsen av deras insatser i de allmänna angelägenheterna äro sådana, att man fördenskull nu bör utan vidare bifalla motionerna.

Det är ju på det sättet, att den utredning, som pågår, såvitt jag är riktigt underrättad, sannolikt kommer att medföra goda resultat. Det skulle ju kunna hända, att efter utredningens slutförande sådana åtgärder kunna vidtagas, att det nu föreliggande mycket omstridda problemet om skatteskolares medborgerliga ställning kan lösas på den enda naturliga vägen, nämligen därigenom, att deras antal på grund av bestämmelser i fråga om skatteindrivningen så förminskas, att det blir fullkomligt betydelselöst, och att några bestämmelser om deras särställning fördenskull inte behöva i gällande valförordningar intagas.

Visserligen förbiser jag icke, att en del av motionärerna förklarat, att principen om fullgjord skatteplikt såsom villkor för medborgarrätt bör införas, oavsett vilket resultat den åberopade utredningen kommer att leda till. Jag undrar emellertid om det icke är att driva en principiell ståndpunkt alltför långt, när man utan vidare i vissa författningar vill införa bestämmelser, om vilkas behövlighet efter det pågående utredning givit resultat man icke är övertygad. Ätminstone synes det mig, som man under alla förhållanden om den grupp av motionärer, som gå ut ifrån, att även framdeles de skatteskolare — eller skatteresterande, får man väl uttrycka det — som på grund av oförvållade omständigheter inte kunna fullgöra sin skattskyldighet, dock skola äga både rösträtt och valbarhet kan våga det påståendet, att de utan principiella betänkligheter borde kunna avvakta den pågående utredningens resultat.

Med detta korta anförande ber jag, herr talman, få tillstyrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson, Nils Anton: Herr talman, mina herrar! I denna fråga stå ju allttjämt mot varandra de, som hålla på, att skattebetalningen icke skall ha något som helst samband med rösträttens utövande, och de, som hålla före, att ett dylikt samband bör finnas. Av dem, som anse, att skattebetalningen icke skall ha något som helst samband med rösträtten, få vi ju allttjämt höra, att de icke kunna gå in för den princip, som vi omfatta, därför att det då

Ang. de
s. k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

skall stöta på detta hinder med oförvållad oförmåga att betala. Det göres nu som alltid undanflykter med detta motiv, oaktat man nogsammt vet, att denna lilla grupp, som inte med bästa vilja kan betala, i själva verket, om man kunde utröna, hur stor procent av skatteskolarna den utgör, skulle vara så försvinnande liten, att man, särskilt då det gäller rösträttsbestämmelser, inte skulle kunna taga någon hänsyn därtill, detta därför att när det gäller rösträttsbestämmelser överhuvud taget, måste man gå ut från den principen — annars kan, det inte skrivas några bestämmelser — att det rör en flertalsfråga och icke en fråga, som avser blott någon enstaka person. Det kan hända, att man vid genomförandet av skatteplikten skulle stöta på någon enstaka medborgare, som icke själv är vållande till sin oförmåga, men dessa äro säkerligen ett mycket litet fåtal av skatteskolarna.

Man säger vidare, att man skall råda bot på detta missförhållande genom en bättre avpassad och lämpad skatteuppbörd. Man må göra denna skatteuppbörd hur man vill, så kommer man aldrig åt dessa skatteskolare, därför att det ingenting finns att taga. Där den slags skattskyldiga vill undandraga staten dess rättmätiga del, står skatteindrivaren maktlös, där har som det heter »Konungen förlorat sin rätt». När man gör gällande, att det skulle bero på oförmåga att betala, så är det inte alltid så, utan i flertalet fall — det vet nogsammt den som haft med skattedebitering och uppbörd att göra — är det dessa herrar, som leva upp sina inkomster i stället för att betala skatten med dem, därför att de veta, att de i stort sett gå fria från varje efterräkning. Man gjorde tidigare gällande, när de nuvarande bestämmelserna infördes, att införsel i lön vid utebliven skattebetalning skulle vara ägnad att i någon mån uppväga förut gällande bestämmelser, därför att man på detta sätt ändå skulle få in skatterna. Nu har det emellertid visat sig, att det i flertalet fall icke går att på den vägen få bukt med skatteskolarna.

Herr Strömberg säger, att då rösträtten förenats med den ekonomiska förmågan att fullgöra sina prestationer till stat och kommun, uppkommer ett rösträtts beroende av penningen, som demokratien inte kan gå med på. Visserligen har jag någon gång hört, att medborgarrätt inte får betyda pengar, men jag vågar dock, herr Strömberg, påstå, att många skatteskolare hellre avstå denna rätt än de ge staten sitt och kommunen sitt.

Herr Strömberg var också inne på frågan om rösträttsåldern och sade, att man beträffande denna icke alltid kan träffa det riktiga, utan att det måste bli en generalisering. Därför måste det också, menar jag, förekomma en generalisering, då det gäller skattestrecket. Jag är alldeles säker på, att om jag skulle söka bland de fall, jag träffat på i min erfarenhet, skulle jag inte få något stöd för den uppfattning, som från socialdemokratiskt håll här företrädes. Och detta slag i ansiktet, som man anser det skulle vara gentemot dem, som icke betala! De veta vad det betyder, då de föredraga att göra av med sina slantar på ett alls icke mönstergillt sätt. Och då de handla så, bör man inte säga att det är ett slag i ansiktet vilket det icke heller skulle bliva, även av den anledningen, att de antagligen icke skulle vända den sidan till. Tror inte herr Strömberg, att det även bland dem, som ha betydande inkomster, men som också ha skatter därefter, finnas många som ha lika stora svårigheter, när det gäller betalning av skatten, men anse det ändå som sin plikt att fullgöra denna skyldighet.

Det är mycket bra att förskansa sig bakom detta tal om oförvållad oförmåga, men när man utfärdar bestämmelser, så träffar man överallt på sådant, som man kan karakterisera som större eller mindre irrationella principer. Och så förhåller det sig med dessa bestämmelser om skattestrecket. Och jag tror, att socialdemokraterna själva skola erkänna, att de mången gång råka ut för precis detsamma, t. ex. i fackföreningsrörelsen, då det gäller prokla-

merandet av strejker. Då drar man nog med många, som icke vilja och icke heller med hänsyn t. ex. till familjens försörjning kunna gå med, men inte hesiterar man på det hållet härför. Men när det gäller rösträttens förknippande med skattebetalningen, då är man synnerligen ömtålig. Det visar, såvitt jag kan förstå, att det är inte saken det gäller, utan bara principen, att det skall skaffas fram så många som möjligt till rösturnorna, vare sig de betalt sin skatt eller ej.

Det är en annan sak, som är mycket, mycket beaktansvärd, och det är, i vilken mån det kan inverka på statens och kommunernas ekonomiska förvaltning, huruvida alla dessa skola släppas fram, som inte med ett enda öre bidra till de utgifter, vid vilkas beslutande de ha medbestämmanderätt. Detta är en ordning, som man icke kan säga, är den bästa. Jag anser, att sambandet mellan skatteplikt och rösträtt aldrig bort släppas. Det är nämligen ett samhälleligt riktigt intresse, som man kämpar för, inte därför att man vill undanhålla dem rösträtt i och för sig, utan därför att det är förenat med en sund politik, att man för att få fullgöra sin medborgerliga rättighet också skall fullgöra sin medborgerliga skyldighet. Att beslutet fattades under trycket av den irriterade stämning, som 1918 var härskande, vittnar också om att den besinningsfullhet, som särskilt vid grundlagsändringar bör få göra sig gällande, här trängdes i bakgrunden.

Jag ber alltså, herr talman, att få instämma i det yrkande, som av herr Svensson i Kompersmåla gjordes på förmiddagen.

Herr Hansson, Gustav: Herr förste vice talman, mina herrar! Såsom förut är påpekat, föreligger det ju här två reservationer. I spetsen för den ena gruppen av reservanter står herr Reuterskiöld och i spetsen för den andra gruppen herr von Geijer. Herr Reuterskiöld går fram efter mera mjuka linjer. Han anser nämligen, att de, som av oförvårdad oförmåga inte kunnat fullgöra sin skattskyldighet, icke för den skull böra förlora sin rösträtt. I herr von Geijers reservation går man däremot fram efter mera stränga linjer. Där fordras fullgjord skatteplikt som villkor för rösträtten. Man tror sig med detta kunna skilja de verkliga skattesolkarna från de ordentliga skattebetalarna eller, med andra ord, skilja fåren från getterna.

Men för min del vågar jag göra det påståendet, att i och med det, att man inför den av reservanterna föreslagna bestämmelsen, så kommer detta även att drabba många oförvitliga medborgare och göra dem till omyndiga, då det gäller rösträtten. Det är ju så, att för många mindre bemedlade, för många arbetare, är det mycket svårt, ja, hart när omöjligt att fullgöra sina skattskyldigheter. Herr Nilsson i Östrabo talade om inkomster på hundratals kronor i veckan. Ja, jag vill fråga, hur många arbetare det är, som verkligen ha denna inkomst? Den ligger nog ganska mycket under denna summa. Jag vet t. ex. stora arbetargrupper här i landet, som ha en inkomst av omkring 35 kronor i veckan och som äro bosatta i storstäderna. De ha dryga hyror att betala, de måste försörja sig och sin familj. Är det någon, som verkligen tror, att dessa människor med denna ringa inkomst kunna fullgöra sin skattskyldighet? För min del tror jag det inte. Det är hart när omöjligt för dem. De måste försöka på allt sätt att sträva för att kunna uppehålla sig och sin familj, för att kunna skaffa sig det nödvändigaste, och det blir faktiskt ingenting över till några skatter.

Det kan ju invändas, att dessa små inkomsttagare icke ha några stora skattebelopp att betala. Ja, men det är svårt för dem ändå att komma ut med dessa belopp, även om de icke äro så stora. Dessa människor, som annars äro oförvitliga präktiga medborgare, skulle enligt högerens mening utestängas från utövande av rösträtt, de skulle straffas på grund av sin fattigdom.

*Ang. de
s. k. utskylds-
strecken.
(Forts.)*

Ang. de
s. k. utskylls-
strecken.
(Forts.)

Om skattestrecket återinföres, kommer det även att drabba många oförvittliga skattebetalare. Särskilt många arbetare måste på grund av små inkomster betala sin skatt i efterskott och denna skatt uttages på arbetsplatsen en tid efter det, att densamma förfallit till betalning. Ibland förflyter det ganska lång tid, innan skatten indrives. Det hände rätt ofta förut, då vi hade skattestrecket, att dessa medborgare icke till den dag, då röstlängden skulle uppgöras, fått sina skattekvitton klara och att det sålunda var omöjligt för dem att få utöva sin rösträtt. De betala dock sin skatt och därtill den straffränta, som ålagts dem.

Genom skattestreckets återinförande skulle man dock icke träffa *alla* de notoriska skattesolkarna. Då man nu talar om skattesolkare, menar man i allmänhet sådana, som icke kunna betala dem påförda utskylder, men det finnes måhända även en annan kategori av skattesolkare. Jag syftar på dem som söka på olika sätt undandraga sig beskattning. Jag tycker, att man borde försöka att även komma åt dem. Vi se ofta i tidningspressen, att man upptäckt, att den och den avgivit falsk deklaration o. s. v. Det finnes således andra än de *direkta* skattesolkarna, som man borde försöka, att komma till rätta med. Det gör man emellertid icke genom skattestreckets återinförande.

Det har framhållits, att de, som icke fullgöra sina medborgerliga skyldigheter icke heller böra få utöva sina medborgerliga rättigheter. Jag vill fråga: har man verkligen klart för sig, att dessa notoriska skattesolkare deltaga i de kommunala och politiska angelägenheternas avgörande? För min del tror jag icke, att de göra det i någon vidare utsträckning. Jag tror icke, att dessa människor, som med alla till buds stående medel söka undandraga sig sina skyldigheter mot samhället, hysa något särskilt stort intresse för allmänna angelägenheter.

Såsom herr Strömberg redan framhållit, äro vi socialdemokrater mycket intresserade av, att skatteplikten fullgöres i görligaste mån. Vi äro intresserade av att åtgärder vidtagas, som gör skatteindrivningen så effektiv som möjligt, men vi kunna icke vara med om sådana åtgärder, som särskilt i högerreservationen föreslås.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson, Alexander: Herr talman! Då jag väckt två motioner nr 158 och 159 i skattefrågan, skall jag be att få säga några ord.

Därvid skall jag icke ingå på så kallad oförvållad oförmåga att betala skatt, utan jag vill mera hålla mig till sådana, som avsiktligt söka undandraga sig sin skattebetalningsplikt och kanske ibland med en viss skadeglädje säga: vi kunna ha trevligare för våra pengar än att betala skatt. Sådana finnas, och de äro valbara till nämnder och vissa förtroendeuppdrag, där skatten bestämmes. Det är detta, som går mig mycket hårt till sinnes.

Vi ha i vår motion endast begärt en utredning i samband med en utredning av frågan om en mera rationell skatteuppbörd. En sådan utredning skulle visa, om den komme till stånd, att personer finnas, som mycket väl kunna betala sin skatt, om de blott vilja och att de icke alls äro oförmögna att göra det.

I motionen 158 framhålles tydligt, att vi blott önska en utredning och att därefter förslag må framläggas för riksdagen. Härför har man emellertid i allmänhet icke visat sig benägen. Men jag åtminstone och många med mig önska, att fullgjord skattebetalningsplikt skall göras till villkor för politisk rösträtt och valbarhet. Då så icke praktiseras mångenstädes ute i socknarna, ha vi måst motionera för att få rättelse.

Man har här talat om skattesolkare på grund av olika orsaker såsom arbetslöshet eller andra orsaker, som vållat oförmåga att betala skatt. Jag ber att få pepeka, att vi i vår motion framhållit, att just sådana böra fritagas. En

undersökning rörande sådana är lätt att företaga ute i socknarna, och det är lätt att fritaga sådana personer genom beslut av nämnderna. Det torde vara allmänt känt av kammaren, huru lätt detta är nu för tiden, då alla samhällsklasser äro representerade i nämnderna.

Ang. de
s. k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

Ja, herr talman, vi ha hållit på så länge med denna fråga, att jag icke vill uppehålla tiden med att upprepa, vad här förut sagts. Jag skall därför endast be att få ansluta mig till herr Reuterskiölds yrkande.

Häri instämde herr *Tjällgren*.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr talman! Jag skulle icke ha fördröjt kammarens avgörande av detta ärende, därest man icke dels i en av de nu till behandling föreliggande motionerna och dels under debatten av denna fråga i andra kammaren vid upprepade tillfällen åberopat brottstycken ur ett anförande, som jag sistlidna höst höll i Göteborg i denna fråga. Jag skall icke närmare ingå på den utveckling av ämnet, som jag därvid tillät mig att göra, utan jag hänvisar de intresserade till anförandet i original.

Däri angav jag klart, såväl av vilken anledning jag hyste betänkligheter mot att taga bort skattestrecket, när den ändringen vid 1918 års riksdag genomfördes, som också de skäl, varför jag slutligen gick med på saken. Ytterligare angav jag, varför jag ansåg, att ett yrkande av den art, som nu förekommer i de föreliggande motionerna, icke borde bifallas. Jag hänvisar, som sagt, i detta hänseende till den argumentation, som i anförandet i fråga förekommer.

Vidare vill jag säga, att jag varit en smula nyfiken att få höra de huvudskäl, som förmått ledningen av högerpartiet i denna kammare, som vid den så kallade stora kompromissen godtog de nuvarande bestämmelserna på området, att nu ställa sig på en annan ståndpunkt än den då intog, alltså motiven för, att man nu vill föra fram frågan. Jag måste säga, att jag ehuru vi väl stå vid debattens slut, är i saknad av varje sådan redogörelse. Det förefaller, som om det på den sidan bort finnas än större anledning till ett sådant klarläggande av ämnet, när man genomläser den motion, som väl innesluter huvudyrkandet om ändring, nämligen motionen nr 30. Emellan argumenteringen i denna motion och, såsom redan påvisats av en talare här, klämman i den reservation, som avgivits inom konstitutionsutskottet och som är undertecknad med delvis samma namn som återfinnas under motionen, existerar en så klar och obestriddlig motsägelse, att jag icke kan förstå, hur dessa reservanter kunnat komma till ett dylikt yrkande.

För egen del skall jag, herr vice talman, hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson, Nils Anton: Jag har icke sagt, att det är många arbetare, som ha en inkomst av 100 kronor i veckan. Jag har endast jämfört de mindre inkomsttagarna med de större, beträffande förmågan att fullgöra sin skatteplikt, och sagt, att den förstnämnda gruppens möjligheter härutinnan kunna vara lika stora som den sistnämndas.

En annan sak, som jag förbigick i mitt förra anförande, är skatteskolknin- gen bland sjöfolket. Bland sjömännen finnes det, enligt vad jag har mig be- kant, en mycket stor kategori av skattesolkare. Det är naturligt, att just på detta område införselinstitutet nästan aldrig kan komma till sin rätt. Sjömän- nen byta arbetsgivare jämt och ständigt, och man får sällan fast dem. För den händelse en utredning kommer till stånd, är det min uppfattning, att denna utredning särskilt bör taga sikte på detta förhållande. Där finnes det verkligen åtskilligt att rätta till.

Ang. de
s. k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

Herr Dahl, Adolf: Herr talman! Jag hade icke tänkt deltaga i denna debatt, men efter det uttalande, som här gjordes av herr C. G. Ekman finner jag mig föranlåten att säga några ord.

Herr Ekman efterlyste skälet till, att de, som varit med om 1918 års kompromiss, nu kunnat ansluta sig till ett så beskaffat yrkande som det, som förekommer i högermotionen i andra kammaren.

För min del ber jag då få säga, att jag icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet. Hade jag gjort det, så hade jag *icke* kunnat tillstyrka högermotionen. Jag hade icke heller kunnat gå på avslag, som herr Ekman tydligen vill göra, då han åberopat sitt ställningstagande i sitt anförande i höstas och jag hade icke heller kunnat direkt ansluta mig till herr Reuterskiölds reservation, utan jag hade fått söka mig en självständig linje, som skulle gått ungefär i den riktning, som 1918 års kompromiss innefattade, men med fullföljande av den tanke, som högern då var inne på och som herr Ekman själv då omfattade men som han nu övergivit.

Med anledning av att herr Ekman nu återkallat i minnet vad som hände 1918, skall jag be att något litet komplettera hans yttrande. Jag skall emellertid med hänsyn till den sena timman fatta mig kort.

Jag skall då be att få erinra — herr Ekmans minne torde icke behöva uppriskas, men det kan kanske behövas att för övriga ledamöter av det frisinade partiet i denna kammare något närmare redogöra för vad som då tilldrog sig — hurusom det då av statsminister Edén i hans yttrande till statsrådsprotokollet vid avgivande av propositionen angående den kommunala rösträtten slogs fast, att det vore en riktig åskådning, att den, som utövade sina medborgerliga rättigheter också skulle fullgöra sina medborgerliga skyldigheter.

Emellertid hade den så kallade Alexandersonska utredningen angående möjligheten att skilja mellan förvållat och oförvållat resterande ådagalagt, att man icke kunde göra en sådan uppdelning. Man finge således taga steget fullt ut och låta alla häftande rösta, och detta förmenade statsministern innefatta, i stället för en genomgripande revision, endast en sakligt motiverad utbyggnad av den princip, som redan 1917 godkändes av valmanskårens flertal.

Om man då ser efter innebörden av 1917 års frisinade valprogram, som man får anse, att partiet avsåg att realisera genom sin röstning, finner man, att utskyldsstrecket skulle så omläggas, att det icke träffade dem, som oförvållat saknade förmåga att fullgöra sin skatteplikt.

Det är sålunda uppenbart, att det liberala partiet 1917 lämnade sina representanter ett mandat att omlägga utskyldsstrecket på det sätt, att det endast skulle jämkas så att det icke mera träffade oförvållat resterande.

Detta ansåg också Edénska regeringen 1918 på våren vara så riktigt, att den i en framlagd proposition, såsom herr Ekman säkerligen erinrar sig, upptog skyldigheten att betala 3 års skatt utan någon som helst inskränkning. Och ännu så sent som den 11 november 1918 erbjöd dåvarande statsministern högerpartiet en uppgörelse i rösträttsfrågan, som innefattade 3 års skattebetalning.

Sedermera kommo vissa händelser emellan, vilka utlöste sig i en diktagen fyra dagar senare, och man fann då som en räddningsplanka från det upprepade gånger vidhållna villkoret om 3 års skattebetalning den i den Alexandersonska utredningen framhållna omöjligheten att skilja mellan förvållad och oförvållad oförmåga att betala skatt. Men även efter det att denna utredning framkommit tyckes herr Ekman, att döma av hans deklaration i höstas, ha velat fasthålla vid den treåriga skattebetalningen. Således tycktes den Alexandersonska utredningen den gången för herr Ekman icke varit avgörande, och, mina herrar, den kan icke heller vara avgörande. Denna utredning lades på det särskilda utskottets bord samma dag som utskottet hade sitt första sammanträde, och det fanns ingen möjlighet att närmare granska, om utredningen var av den

beskaffenhet, att den kunde anses vara bärande. Frågan om denna utrednings beskaffenhet har aldrig varit ingående debatterad, och den har aldrig varit underkastad den granskning, som skulle varit erforderlig, för att den skulle kunna få sin föregivna egenskap av »kanonisk» bok.

Jag påstår således, att om man historiskt undersöker tillkomsten av de nuvarande bestämmelserna, så skall man finna, att de ingenting annat äro än en under ett oerhört starkt tryck tillkommen kompromiss, men att högern aldrig någonsin den gången gav efter på sina principer. Det sades också uttryckligen i utskottets betänkande, att högern fortfarande vidhölle det rättmätiga i kravet på skattebetalning, men med erkännande av, att de som oförvållat vore oförmögna att betala skatt, borde få rösta.

Detta var jag, och även åtskilliga andra av högerns nuvarande representanter, med om och jag anser, att de som varit med därom, fortfarande böra vidbliwa denna ståndpunkt, och det är därför, som jag icke kan giva min röst för bifall till högermotionen i andra kammaren.

Men lika litet borde herr Ekman nu vara så säker på, att man skall släppa den treåriga skattebetalningen. Om herr Ekman och hans meningsfränder ville gå tillbaka till den förnuftiga ställning, som det liberala samlingspartiet intog våren 1918, så skulle vi så småningom kunna ena oss om att åter införa det treåriga skattebetalningsstrecket, men med det tillägg, som innefattar prövning av den oförvållade oförmågan och medgivande, att den, som drabbats av oförvållad oförmåga att betala skatt, skall få rösta. Huru det skall ordnas, bör bli föremål för en närmare undersökning. En sådan har aldrig skett, utan herrarna ha alltid flaggat med den Alexandersonska utredningen, som aldrig närmare undersökts, varför beskaffenheten av densamma icke slutgiltigt klarlagts.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr von Geijer: Herr talman! Efter herr Dahls yttrande skulle jag egentligen icke behöva säga någonting. Men då mitt namn står under högerreservationen och herr Ekman direkt vände sig till reservanterna med en förfrågan, huru de kunde nöjaktigt förklara den påstådda inkonsekvensen mellan vad som tilldrog sig 1918 och vad som yrkas i reservationen, ber jag att få säga, att jag för min del icke hade något inflytande alls på den kompromiss, som herr Ekman syftade på, och att jag för den skull anser mig ha fullt fria händer och rättighet att instämma i syftet med den i andra kammaren väckta motionen, som vi nu här behandla. Utgångspunkten i motionen är, enligt min mening, att det finnes ett alldeles oförstörbart sammanhang mellan allmänna rättigheter och skyldigheter. Denna utgångspunkt gillar jag, och jag kommer alltid att så göra, även om den väg, som motionen anvisar, kanhända icke kommer att leda till målet. Det kan finnas även andra utvägar.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag vill endast i korthet konstatera, att jag fått svar från talare, som dels förklarat sig icke vara solidariska med reservationen, dels förklarat sig icke bära något ansvar för kompromissen av år 1918. Min fråga riktade sig givetvis till dem, som både i det ena och andra avseendet hade att här bära upp högerns ställning och föra dess talan.

Beträffande den mycket omskrivna utredningen vill jag konstatera, att i motiveringen till motionen nr 30 om denna utredning säges följande: »Den kritik, som i betänkande med förslag till revision av fattigvårds- och utskyldsstrecken, avgivet den 14 november 1918, riktades mot denna metod att undgå vissa av utskyldsstreckets verkliga eller förmenta olägenheter torde också kunna betraktas såsom fullt övertygande.»

Så säger man i motiveringen till motionen, men i klämman till reservationen påyrkas, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl.

Ang. de
s. k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

Ang. de
s. k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

Maj:it ville i samband med pågående utredning om sättet för en rationell skatteuppbörd jämväl verkställa utredning om och därefter för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar av riksdagsordningens föreskrifter, att dels fullgjord skattebetalningsplikt göres till villkor för politisk rösträtt och valbarhet, dels därvid undantagas de, som drabbats av oförvållad *oförmåga att betala påförda utskylder*.

Det är denna till synes ofrånkomliga oförenlighet mellan motionens motive-ring och den i reservationen intagna ståndpunkten jag velat påpeka.

För egen del vill jag icke trötta kammaren med att citera det anförande jag i höstas höll i Göteborg, utan jag endast hänvisar till detsamma. Däri har jag tydligt förklarat den ståndpunkt jag intagit både före och efter beslutets fat-tande, och den ståndpunkten intager jag alltjämt.

Herr Reuterskiöld: Endast ett par ord i anledning av den här förda de-batten.

Det sades av den förste ärade talaren, som förde utskottets talan, att samma motion brukar komma fram varje gång före valen, och han ansåg, att det var en psykologiskt mycket viktig åtgärd, vari alltså ligger, att han erkände, att vårt sätt att här tänka ändå anses vara det riktiga bland stora lager av folket.

Emellertid förhåller det sig icke så, att bondeförbundets motion brukar framläggas före valen. Den brukar framläggas före periodens utgång, men i år ha vi måst komma tidigare, eftersom berättelsen om vad sig i rikets styrelse tilldragit angiver, att den utredning, till vilken vi anknyta oss, håller på att bli färdig under årets lopp. Det har därför varit nödvändigt att lägga fram motionen i år.

Vidare ber jag att få konstatera, att debatten i år förts i ett helt annat lug-nets tecken än eljest brukat vara fallet. Redan detta betecknar ett framsteg. Får jag vidare fästa mig vid vad den ärade representanten på Västerbottens-bänken sade, så vill jag taga fasta på, att frågan i år visserligen kommer att falla, *men att den kommer att falla framåt*. Han framhöll, såsom det också står i konstitutionsutskottets eget betänkande, sista stycket, att man skall *av-vakta* den nu pågående utredningen för att därefter se vad som kan göras. Däri ligger ungefär, vad den ärade talaren sade, att vårt förslag icke bör omedelbart bifallas. Om jag tager fasta på, icke det löfte, som detta uttalande måhända ej innebär, men den utsikt, som det i varje fall öppnar, tror jag, att åtskilligt blivit vunnet genom vårt förslag, även om det i år icke blir upphöjt till gäl-lande lag.

Jag ber alltså, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till den av mig och herr Svensson i Grönvik avgivna, vid utskottets betänkande fogade reser-vationen.

Herr Strömberg: Det påstående, som herr Reuterskiöld senast fällde, att frågan kommer att falla framåt, tillåter jag mig att betvivla. En inflytelserik medlem av det folkfrisinna partiet i andra kammaren yttrade under debatten i denna fråga där, att han ansåg, att högern kunde använda sin tid och sina krafter på andra, större och viktigare frågor än att ständigt återkomma med dylika motioner. Detta synes mig icke tala för, att frågan skall komma att falla framåt.

Herr Rooth: Då herr Dahl redan yttrat sig om vad som hände år 1918 be-höver jag icke uppehålla mig därvid.

Jag kan förstå, att det i ett demokratiskt samhälle fordras allmän och lika rösträtt, men då man jämväl ifrågasätter eftergivande av skatteplikten, har man, så vitt jag förstår, kommit in på avvägar. Kravet på fullgjord skatte-

plikt kommer aldrig att tystna. Det är givet, att det i vissa fall är fullkomligt omöjligt att konstatera, huruvida underlåtenhet att betala skatt beror på oförmåga eller ej. Med hänsyn till den saken bör man därför icke i alltför stor utsträckning släppa fram skatteskokarna till valurnorna. På vilket sätt man än ordnar skatteuppbörden, så tror jag för min del, att det kommer att visa sig, att det är omöjligt att skilja mellan rättfärdiga och orättfärdiga.

Herr Hansson ville göra gällande, att det bland stora skaror av samhällsmedlemmar skulle föreligga en faktisk oförmåga att betala skatt. Jag betvivlar icke att så är förhållandet, men detta är en fråga, som närmast gäller våra skattelagar och ej rösträttsförordningarna.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till den av herr von Geijer m. fl. avgivna, vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr Winberg: Ja, herr talman, egentligen skulle man icke behöva uppehålla sig något längre med denna fråga. Såvitt jag kan fatta, slå de båda i ämnet väckta motionerna ihjäl varandra, och vid sådant förhållande skulle det ju, som sagt, vara onödigt att uppehålla sig något vidare vid saken. Det är nämligen så, att högerns motivering på det bestämdaste förklarar, att ett dylikt tillvägagångssätt, som bondeförbundet i sin motion framhållit, nämligen ett särskiljande av dessa s. k. skatteskokare, vid den verkställda utredningen redan visat sig vara omöjligt att tillämpa, och den vägen torde sålunda kunna anses vara stängd. Bondeförbundet för sin del håller före, att man icke kan, såsom högern i sin reservation föreslår, utan vidare gå att besluta i detta ärende.

Jag skall ej i denna debattens sena timme ingå något närmare på denna fråga, men jag skulle dock till herr Nilsson, Nils Anton, vilja rikta ett par ord. Han återkommer gång på gång med uttrycket, att det är »ett slag i ansiktet» på dem, som betala sina skatter, att en del icke gör det. Ja, det är en mycket ofta använd fras, som egentligen ej bevisar så mycket i detta avseende.

Vidare talade han om att fackföreningarna i varje fall icke lägga fingrarna emellan, när det är fråga om att taga ut sina avgifter. Nej, men fackföreningarna avkräva dock inte arbetslösa medlemmar avgifter under den tid de äro arbetslösa. Det skulle i alla fall samhället göra, om man följde deras intention, som kräva, att en person i varje fall skall betala skatt utan hänsyn till hans förmåga. Denna illusion, att man skulle kunna låta vissa myndigheter avgöra, att somliga äro oförmögna och andra icke, tycker jag man lika bra kan rubricera som ett sätt att förskansa sig bakom ett talesätt, som herr Nilsson förklarade, att man gjorde, när man talade om att det fanns sådana, som voro oförmögna att betala sin skatt.

Herr Ekman ville ha reda på den verkliga anledningen till att man från högerns sida ändrat sig sedan 1918. Jag är icke högerman, men jag skulle kanske ändå kunna gissa mig till skälet, och det framgick för övrigt av en föregående talares ord. Det var nämligen så, att det inträffade något i världen, särskilt i Europa, under senare delen av november 1918, som grep till och med den svenska högern så, att den blev litet rädd för ögonblicket. Sedan dess har man hunnit lugna sig; rädslan har lagt sig, och nu anser man det vara tid att taga igen dessa positioner, som man släppte 1918. Det är väl den verkliga anledningen, kan jag tänka mig, om man överhuvud skall söka efter en sådan.

I övrigt tror jag aldrig, det är värt att man från högerns eller bondeförbundets sida på allvar reflekterar på att återföra förhållandena i det avseendet till vad de voro före 1918. Ty så pass mycket har väl ändå inträffat, att det icke kan vara möjligt. Det är tillräckligt med streck, som kvarstå i alla fall,

Ang. de
s. k. utskylls-
strecken.
(Forts.)

och parlamentarismen har sannerligen ej något överskott av popularitet, så att man genom ett dylikt steg bakåt skulle ytterligare äventyra det lilla, som möjligen kan finnas kvar.

Jag ber få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende å det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle godkännas, som innehölles i den av herr von Geijer m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i herr Reuterskiölds och herr Svenssons i Grönvik vid utlåtandet avgivna reservation.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Reuterskiöld* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det under 3:o) här ovan upptagna yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Reuterskiöld och herr Svensson i Grönvik vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaderna för stensättning av viss kronan för underhåll tilldelad väg inom Skövde stad;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskedspremie åt vissa konstituerade underofficerare av 3. graden vid flottan och kustartilleriet;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaderna för viss materielanskaffning m. m. för kustfästningarna; samt

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga fastigheter jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om
utvidgning av
Londons håll-
och lastplats.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 66, i anledning av väckt motion om anslag till anläggning av en håll- och lastplats vid London mellan Hörnsjö och Vännäs järnvägsstationer.

I en inom första kammaren av herr *G. Rosén* väckt motion, nr 119, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1926—1927 bevilja ett anslag å 50,000 kronor för anläggning av håll- och lastplats vid London mellan Hörnsjö och Vännäs stationer.

*Om
utvidgning av
Londons håll-
och lastplats.
(Forts.)*

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att herr Roséns förevarande motion, I: 119, icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anmälts av herr *Rosén*, som dock ej antytt sin mening.

Herr Rosén: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord i denna fråga, som ju icke är före för första gången.

Det var så, att järnvägsstyrelsen 1919 föreslog, att på den ifrågavarande platsen skulle anläggas en ny mötesplats för en beräknad kostnad av 119,000 kronor. Det fanns redan då en mötesplats. Meningen var, förmodar jag, att man skulle inrätta en station till gagn för de 1,300 människor, som bo i närheten. Av statsfinansiella skäl ansåg sig departementschefen icke då kunna begära anslag för ändamålet. År 1920 framhöll järnvägsstyrelsen, att behovet av en mötesplats fortfarande förefanns, men den böjde sig för de förut åberopade statsfinansiella skälen. Två gånger förut har jag väckt motion om anläggande av en håll- och lastplats vid London men för en väsentligt lägre kostnad än den av järnvägsstyrelsen beräknade. Nu har statsutskottet infortrat yttrande från järnvägsstyrelsen över den föreliggande motionen — de båda föregående ha icke bifallits — och järnvägsstyrelsen har avgivit ett yttrande, som jag vill säga några ord om.

Järnvägsstyrelsen uppger, att den nu har beslutat inrätta en håll- och lastplats vid London, och att denna blir färdig till våren. Åtgärden är icke storartad och behöver ej heller vara det — det är några små bagatellarbeten för 11,000 kronor. Det är erkännansvärt i hög grad, skulle jag vilja säga, att järnvägsstyrelsen från en ursprungligen beräknad kostnad av 119,000 kronor kommit ned till 11,000 kronor. Men fastän denna summa måhända varit tillräcklig, måste jag säga, att arbetet är fullständigt meningslöst, enär den håll- och lastplats, som man tänkt sig skola inrätta, tyvärr icke kan användas av befolkningen. Järnvägsstyrelsen uppger, att icke alla tåg göra uppehåll vid denna hållplats. Det hade varit riktigare att nämna, att endast två persontåg i veckan där göra uppehåll, och att det tager två nätter och en dag i anspråk, om en person skall resa därifrån till närmaste station, Vännäs eller Umeå, och tillbaka för att uträtta ett eller annat ärende. Det är uppenbart, att under sådana förhållanden — och det ser ut, som om dessa ej skulle komma att ändras, sedan denna 11,000-kronors anläggning utförts — anläggningen blir värdelös för trafikanterna och även för staten. Man är nu hänvisad att gå eller på annat sätt taga sig fram till Vännäs järnvägsstation för att därifrån söka någon tågförbindelse.

Järnvägsstyrelsen har i sitt yttrande angivit, att resandeantalet är mycket lågt på denna plats. Det är ju klart, att då det icke är tillåtet att stiga på eller av i gång varande tåg, och då flertalet tåg icke stanna, det måste vara ett rätt litet resandecantal. Det omnämnes också, att inkomsterna av denna hållplats äro mycket små. Ja, det är klart, att de ej kunna vara stora, då folk icke kan använda »stationen» i fråga. Man får exempelvis icke vid denna station betala några fraktavgifter, utan detta skall göras vid en annan station, som har hand om uppbörden m. m. Jag skulle vilja tillåta mig uttala den önskan, att när en statens styrelse avger ett yttrande till ett riksdagens utskott, detta yttrande måtte hållas mer objektivt än vad som här beklagligtvis varit fallet.

Om
utvidgning av
Londons håll-
och lastplats.
(Forts.)

Jag skall, herr talman, ej göra något yrkande, men jag vill nämna, att därest rättelse ej kan ske på annat sätt, måste frågan komma igen ett annat år.

Herr Lindblad: Denna fråga har varit behandlad på fjärde avdelningen under flera år, och när en motion i ämnet nu vid årets riksdag väcktes av den föregående ärade talaren, inhämtade utskottet yttrande från järnvägsstyrelsen. Järnvägsstyrelsen har redogjort för frågan och sagt: »arbetena äro påbörjade och beräknas bliva färdigställda under instundande vår, och därmed finnas redan lokaler och spårplanordningar som för en mindre station. Styrelsen står alltså frågande inför ytterligare stationsanläggningar, som av motionären åsyftas.» Det är alldeles uppenbart, att utskottet efter järnvägsstyrelsens yttrande ej har kunnat komma till annat resultat, än det kommit till, men vi ha sedermera från järnvägsstyrelsen inhämtat upplysning om hur det förhåller sig i fråga om tågförbindelserna vid denna station, och styrelsen säger då:

»Beträffande tågförbindelserna vid London är det ju så, att frågan om tåggången icke har sammanhang med frågan om stationsanläggningarna. Många fullständiga stationer finnas ju, där alla tåg ej stanna, och tydligt är ju, att varje tåg kan i tidtabellen läggas att stanna även vid den enklaste hållplats, om så av trafikförhållanden och behov påkallas. Emellertid vill jag ändock, vad tågförbindelserna vid håll- och lastplatsen angår, meddela, att följande tåg för närvarande göra uppehåll därstädes för resandes av- och påstigande:

nedgående tåg 855 dagligen omkring kl. 8 fm.

» 501 helgfria onsdagar och lördagar omkring kl. 3 em.

uppgående » 502 » » » » » 2 »

» 856 dagligen omkring kl. 9 em.

Den enda skillnaden mellan tågförbindelserna vid London och stationerna närmast söder därom är den, att tågen 501 och 502 göra dagligt uppehåll vid sistberörda stationer.»

Således har här tydligen järnvägsstyrelsen vidtagit alla åtgärder, som den ansett påkallade med hänsyn till den ringa trafik, som finnes vid Londons station, och statsutskottet har icke kunnat komma till annan uppfattning, än att det syfte, motionären avsett, är med järnvägsstyrelsens åtgöranden uppfyllt. Därför har också utskottet enhälligt, med undantag för herr Rosén, anslutit sig till vad järnvägsstyrelsen yttrat.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Den uppgift, herr Lindblad fått från järnvägsstyrelsen, överensstämmer fullkomligt med de uppgifter jag lämnade. Någon ändring i de resandes möjlighet att använda tågen sker, så vitt man vet, icke. Under sådana förhållanden är det också meningslöst att utföra arbetet.

Herr Lindblad: Herr talman! Jag vill bara säga, att det ju är så, att inom vårt land finnas oändligt många stationer, där kanske befolkningen runt om stationerna är vida större, än den är omkring London, men icke dess mindre kunna tågen ej göra uppehåll där, därför att trafiken ändå anses för liten. Det kostar dock penningar att stanna tågen och sätta dem i gång, och följaktligen finner jag, att järnvägsstyrelsen gått så långt, som det varit möjligt med hänsyn till de intressen, järnvägsstyrelsen har att iakttaga.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av sammansatta stats- och jordbruksutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om avveckling av fullmäktigsystemet inom statsförvaltningen och de affärssdrivande verken, bifölles vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av rubrikerna 1143 och 1197 i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa; samt

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 12 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölles.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 29, i anledning av väckta motioner om höjning av tullen å fönsterglas. *Om höjning av tullen å fönsterglas.*

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 130 i första kammaren av herr *Georg Dahl* och nr 159 i andra kammaren av herr *Svensson* i Betingetorp, hade hemställts, att riksdagen ville besluta, att tullen å fönsterglas enligt tulltaxerubrikerna 682 och 683 skulle utgå med samma belopp som för fönsterglas enligt tulltaxerubriken 684 eller alltså med 12 öre för kilogram.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 130 av herr *Georg Dahl* samt II: 159 av herr *Svensson* i Betingetorp,

1) besluta, att rubriken 682 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

		Kvantitet för tull- beräkningen	Tullsats	
			Kronor	öre
	Fönsterglas, även färgat, samt spegelglas: ofolierat: utan slipning eller etsning, i plana skivor med en sammanlagd längd och bredd:			
682.	av mindre än 135 cm.	1 kg.	—	09

2) under förutsättning av bifall till vad under 1) hemställts,

a) för sin del jämväl besluta, att den ändrade bestämmelsen skulle tillämpas redan under innevarande budgetår från dag, som Kungl. Maj:t bestämde; samt

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t, med tillkännagivande av sina sålunda fattade beslut, anhålla, att Kungl. Maj:t ville förordna om den beslutade ändringens ikraftträdande snarast möjligt.

Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)

Reservationer hade avgivits av, utom andra,

- 1) herrar *Röing* och *Björklund*, vilka yrkat avslag å motionerna;
- 2) herrar *Lithander* och *Nylander*, vilka ansett, att utskottet bort föreslå en tullsats av 10 öre per kilogram för tulltaxerubrikerna 682, 683 och 684.

Herr **von Sydow**: Herr talman! Då jag känner något till förhållandena inom den industri, som det här är fråga om, den svenska fönsterglasbruksindustrien, ber jag få säga några ord till förmån för denna industri, dess utöware och arbetare.

Det är nog så, att den svenska fönsterglasbruksindustrien icke är någon av våra större eller viktigare industrier, men den intager dock en beaktansvärd ställning inom det svenska näringslivet. Den är omkring 150 år gammal, och den har nått en efter våra förhållanden mycket avsevärd utveckling i tekniskt och industriellt hänseende. Den utövas vid tolv fönsterglasbruk, av vilka för närvarande tio äro nedlagda på grund av förhållandena. Arbetet pågår således vid två bruk, ett mycket litet och ett större bruk. Denna industri selsätter omkring 1,300 arbetare, alla manliga. Det är en mycket god och mycket yrkesskicklig arbetarstam. Det är en arbetarstam, inom vilken yrket och yrkesskickligheten under generationer gått i arv från far till son.

Att denna industri har en så svår ställning nu, är i allt väsentligt beroende på konkurrensen med den belgiska fönsterglasbruksindustrien. Det är givet, att det är svårt för ett litet land som Sverige att konkurrera med ett världsland som Belgien, vilket på det hela taget behärskar världsmarknaden inom fönsterglasindustrien. Av den belgiska fönsterglasindustriens tillverkning är ungefärligen 5 procent avsedd för den inhemska förbrukningen och 95 procent för export. Under de förhållanden, som rådde före kriget, kunde den svenska fönsterglasbruksindustrien nödtorftigt hålla uppe konkurrensen med den belgiska. Detta skedde naturligtvis på grund av de tullar, vi då hade och som vi fortfarande ha. Utan dem kunde det icke ha gått. Tullen utgår, allt efter olika vissa dimensioner, med 7 öre, 9 öre eller 12 öre per kilo.

Tidigare var denna tullsats tillräcklig, men efter kriget har det inträffat helt ändrade förhållanden. Förändringarna bero huvudsakligen på den olika lagstiftning i fråga om arbetsförhållandena, som gäller i Belgien och Sverige. I Belgien finnes det visserligen liksom här en åttatimmarslag, men — i enlighet med konventionen i Washington — gäller den ej för den industri, som går i kontinuerlig drift veckan runt. Där arbetas sålunda 56 timmar i veckan, medan här i Sverige sådant arbete sker med 7-timmarsskift — sex 7-timmarsskift i veckan eller 42 timmar. Detta gör, att i själva verket den belgiska arbetaren per månad arbetar omkring 250 timmar, medan den svenska arbetaren arbetar ungefär 150 timmar.

Redan detta är en oerhörd skillnad, men därtill kommer olägenheten av söndagsstilleståndet: de svenska bruken äro tvungna att släcka elden och stå stilla om söndagen, vilket naturligtvis i hög grad ökar kostnaden. Sedan tillkommer lagstiftningen om kvinnors och barns nattarbete. Det är tillåtet i Belgien men icke här. I Belgien förekommer det icke mycket minderåriga arbetare inom industrien, men kvinnoarbete förekommer däremot i hög grad. I den svenska industrien finnes det icke någon kvinnlig arbetskraft. Det uppgives från Belgien, att 30 procent av arbetarna inom industrien äro kvinnliga arbetare, och deras löner äro mycket låga. De lära utgöra omkring 350 francs i månaden, alltså en obetydlighet mot våra arbetares.

Nu ha dessa förhållanden gjort, att vi ha att välja, om den svenska fönsterglasbruksindustrien skall existera eller icke, om bruken skola läggas ned, kapitalet vara förlorat och arbetarna bli arbetslösa och omhändertagas av statens arbetslöshetskassor och få ett nödtorftigt underhåll av dem. Naturligtvis fun-

nes det en möjlighet för den svenska fönsterglasbruksindustrien att hålla sig uppe, och det vore, ifall den ville och kunde driva ned lönerna inom industrien, men detta är förenat med stora svårigheter, och jag tror, att riksdagens flertal ej önskar, att industrien skall gå den vägen. Det förhåller sig så i själva verket, att lönerna inom denna industri — över timförtjänsten för Svenska arbetsgivareföreningen en mycket noggrann statistik — ej alls ligga utöver medelförtjänsten utan snarare kanske litet under denna. Därtill kommer, att när arbetstiden är så kort, blir ju, även om timförtjänsten ligger ungefär vid medeltalet, månads- eller årsförtjänsten relativt knapp. Det är därför alldeles givet, att antingen skall industrien läggas ned, eller också få statsmakterna göra något för densamma. Det är naturligt, när man tänker på, att det är statsmakternas egna åtgärder, som bragt denna industri i detta läge, att man också tycker att statsmakterna böra göra något för densamma. Det är också det, motionärerna tänkt på, då de begärt ökat tullskydd.

Utskottet har i viss mån också tillgodosett detta krav. Utskottet har föreslagit, att tullen för den viktigaste av satserna, nr 682 i tulltaxan, som omfattar den minsta dimensionen — det är egentligen den, som spelar den största rollen — skulle höjas med 2 öre. Men jag får säga, att jag har med någon förvåning läst utskottsbetänkandet. Ty utskottet har utgått allenast från tulltekniska synpunkter. Utskottet har sagt, att det synes, som om tullen, tulltekniskt sett, icke vore väl avvägd utan kunde läggas om ur teknisk synpunkt, så att den ökades med 2 öre på den minsta dimensionen. Ja, det är ju, förmodar jag, tulltekniskt riktigt, men jag tillåter mig ändå betvivla, att det på det hela taget är det verkliga skälet för utskottets ståndpunkt. Jag tror snarare, att utskottet ändå haft en känsla av att man måste hjälpa denna svenska industri, att man icke får låta det gå så, att en sådan industri lägges ned och arbetarna stå arbetslösa. Men det synes som om man icke velat säga ut det verkliga skälet, vilket det än må vara, och därför har man varit så fiffig att hitta på den tulltekniska synpunkten och taga den som motivering. Man har resonerat som så, att blir resultatet bra, spelar motiveringen icke alltför stor roll. Men det är nog egentligen icke så säkert, att resultatet blir bra på det vis som utskottet föreslagit. Jag betvivlar det för min del, därför att om man höjer tullen på den minsta dimensionen med 2 öre, ger man industrien visserligen ett avsevärt handtag, men jag tror icke, man ger den ett så stort handtag, att man kan vara säker på att industrien hållas uppe. Jag tror, att den även med denna tullsats kommer att befinna sig i ett nödläge, visserligen något förbättrat, men dock alltid ett nödläge, och att det är tvivelaktigt, om den kan hålla sig uppe.

Nu föreligger här en reservation av herrar Lithander och Nylander, som påyrka, att tullen för alla tre rubrikerna 682—684 måtte sättas till 10 öre. Detta innebär en sänkning för den högsta rubriken från 12 till 10 öre. Med denna tullsats 10 öre över hela linjen är det ganska otvivelaktigt, att industrien kunde hållas uppe. Aktieägarna få ingenting — de äro redan eliminerade — ford ringsägarna få kanske en del, och industrien kan hållas uppe.

Emellertid säges det, att man med denna förhöjning av tullen ökar glaspri sen i Sverige och att man ökar utgifterna för hushållen för hyra och sådant. Jag har tagit reda på, hur det förhåller sig därmed, och jag har funnit, att det, ifall man bygger ett nytt stort femvåningshus i Stockholm, åtgår cirka 25 lådor fönsterglas. Ökar man nu tullen enligt reservationen, får man en ökning i husbyggnadskostnaden med 75 kronor, detta allt som allt. Man kan då omöjligt säga, att detta på något sätt kan öka hushållskostnaderna. Det är icke alls fråga om att denna tullförhöjning skulle medföra någon kännbar utgift för något hushåll i Sverige, men man skulle kunna genom detta rädda en inhemsk industri.

Nu är det emellertid så, att det är något tvivelaktigt, huruvida den av herrar

*Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)*

Om höjning av
tullen å
fönsterglas
(Forts.)

Nylander och Lithander avgivna reservationen om en tull av 10 öre per kg. kan upptagas till prövning i hela dess vidd, därför att det aldrig i någon motion föreslagits någon sänkning av tullen för den största dimensionen, tulltaxerubriken 684.

Jag ber därför för min del att få yrka bifall till herrar Lithanders och Nylanders reservation med den ändring att tullsatsen vid rubriken nr 684 måtte kvarstå oförändrad.

Herr Thorberg: Herr talman! I en punkt är jag icke enig med herr von Sydow, nämligen då han vill göra gällande, att en av de mest bidragande orsakerna till att fönsterglasindustrien kommit i sitt nuvarande nödläge skulle vara vår arbetstidslagstiftning.

Det förhåller sig nog icke så, att denna har så väsentligt inverkat på de svenska glasbrukens möjlighet att konkurrera med de belgiska glasbruken, men det är däremot ett faktum, att de belgiska glasbruken försälja glas på Sverige under sådana omständigheter, att försäljningen måste betecknas såsom dumping. Om riksdagen skulle fatta ett beslut, som skulle ha till följd, att de svenska glasbruken måste nedlägga sin verksamhet och därigenom även de där anställda arbetarna bleve arbetslösa, skulle detta sedan komma att medföra, när väl den svenska industrien vore borta, att glasprisen i Sverige från de belgiska leverantörernas sida skulle komma att höjas till den svenska allmänhetens nackdel, har jag därför den uppfattningen, att det är klokt och riktigt av riksdagen att nu fatta ett sådant beslut, att den svenska glasbruksindustrien kan fortsätta sin verksamhet.

Jag ber därför, herr talman, att få förena mig i det yrkande, som herr von Sydow framställt.

Med herr Thorberg förenade sig herrar *Strömberg* och *Sandén*.

Herr Bergman: Man får av utskottets utlåtande ett intryck, som kanske i någon mån är vilseledande. Det var nämligen flera ledamöter i utskottet än herrar Lithander och Nylander, som i huvudsak voro med på den linje, vilken fått sitt uttryck i deras reservation. Dit hörde även jag. Inom utskottet har jag både talat och röstat för denna linje. Att jag icke står såsom undertecknare av deras reservation beror därpå, att utskottsutlåtandets tryckning forcerades med sådan hast, att rådrum saknades till överläggning om en lämplig motivering av reservationen. Någon tveksamhet rådde även i en punkt, som herr von Sydow berört, och som föranlett honom att framställa ett särskilt yrkande. Jag ber få säga, att jag av det formella skäl, som han anført, måste instämma i detta yrkande, som ju i en detalj skiljer sig från herrar Lithanders och Nylanders reservation.

Jag kan icke se denna fråga vare sig såsom något partiskiljande spörsmål eller överhuvud taget såsom någon stor principfråga, i vilken det gäller att draga upp skiljelinjen mellan frihandelsdoktrin och protektionism. Det gäller här icke att införa ett tullskydd för en industri, som icke haft sådant förut, utan det gäller en industri, som länge haft sådant skydd. Vad som nu föreligger är endast en rent praktisk lämplighetsavvägning beträffande en i princip av statsmakterna för länge sedan avgjord sak. Frågan är uppe här i dag endast av den anledningen, att särskilda förhållanden inträffat, som nödvändiggöra en justering av tullsatsen, en justering, som i och för sig själv är mycket obetydlig, som herrarna se, men som för den ifrågavarande industrien är nödvändig, om statsmakternas syfte med det beslutade skyddet skall vinnas.

Man kan få en föreställning om hur obetydlig denna förändring är för den stora allmänhetens vidkommande, då man hör, att, om byggnadskostnaden för ett rum i Stockholm beräknas till 6,000 kronor (grunden dock oberäknad), så

skulle den lilla ökning i kostnaden för fönsterglasinsättningen i ett sådant rum på grund av den ökade tull, som motionärerna påyrkat, vilken ju är högre än vad som här föreslagits i utskottsbetänkandet, uppgå till 1 krona 40 öre. Det skulle då vara några öres ränta på detta belopp, som skulle, teoretiskt men knappast praktiskt kunna inverka på hyran för den enskilde hyresgästen. Därtill kommer, att det nämnda beloppet gäller den ökning av fönsterkostnaden i ett rum som bleve följden av ett bifall till motionerna. Men vad vi här föreslå går ju icke så långt som motionärernas förslag. Det gäller icke här en tullhöjning, som skulle framkalla en fördyring av en stor konsumtionsartikel för den stora obemedlade allmänheten. Det gäller icke någon av de verkligt stora, för folkbeskattningen betydelsefulla tullfrågorna. Saken ligger helt annorlunda — hur den ligger, har mycket tydligt ådagalagts av den förste ärade talaren.

*Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)*

När utskottsmajoriteten i sitt utlåtande motiverar sitt förslag, som enligt min tanke i realiteten föga hjälper industrien, så säger den, att »tulltekniska förhållanden tala för en utjämning av tullsatserna». Men samtidigt påvisas att olikheten i produktionskostnader är »så obetydlig, att den icke behöver föranleda någon efter skillnaden avpassad gradering av tullsatserna». Ja, det är just vad reservanterna mena. De vilja därför icke ha någon gradering. De draga konsekvenserna av utskottsmajoritetens premisser, som denna majoritet själv icke dragit, och de hade helst velat draga denna konsekvens fullständigt — även i avseende på den tredje dimensionen, där tullsatsen alltså borde nedsättas från nu gällande 12 till 10 öre — men på grund av det skäl, som herr von Sydow berört, kan man måhända ej vidhålla denna konsekvens med avseende på den största dimensionen utan man får väl bibehålla en tull av 12 öre för denna, eftersom det av formella skäl är ovisst, om ett yrkande om nedsättning till 10 öre skulle kunna upptagas när det icke föreligger någon motion om ändring av tullsatsen å den dimensionen.

Jag kan icke anse, att man begår något dödligt kätteribrott emot den rena läran genom att vara med om den lilla tullhöjning som här ifrågasättes. Bevillningsutskottet är icke någon skola för syndfrihet i det avseendet. Utskottet gör själv en ganska klar syndabekännelse och erkänner, att det varit med om tullförhöjningar då och då av den och den angivna tulltekniska anledningen eller då »andra säregna förhållanden» föranlett detta. Här är det tydligt, att sådana säregna förhållanden råda och även att man icke på något sätt anstränger den stora allmänhetens skatteförmåga.

Det berättas att en italiensk bandit, när man ville, att han skulle begå en alldeles särskilt ruskig förbrytelse, svarade: »Det kan jag gärna åtaga mig. ty jag har ju begått så många synder förut, att jag vet att jag blir fördömd i alla fall.» Jag får säga detsamma i avseende på bevillningsutskottet, att nog har det varit med om värre saker än den här lilla höjningen av ett eller två öre på tullen för vissa glasdimensioner, en höjning, som icke har något att göra med den stora principfråga, som skiljer protektionister och frihandlare åt i sådana saker, där det gäller varor, som betyda något i den stora allmänhetens vardagliga förbrukning.

Det är ju icke heller fråga om att bereda några aktieägare vinst. Man föreslår ju icke bifall till motionerna, utan blott nätt och jämt den höjning, som behövs för att industrien skall kunna slippa avskeda arbetarna.

Jag kan således för min del utan tvekan tillstyrka bifall till det förslag, som herr von Sydow här framställt.

Herr Clemedtson: Herr talman! Jag har i likhet med den siste ärade talaren tillhört bevillningsutskottets majoritet, och jag skulle därför vid detta tillfälle ur formell synpunkt yrka bifall till utskottets hemställan.

Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)

Då jag icke gör det, har det sin grund i det förhållandet, att jag, med den uppfattning jag kommit till, under det att denna fråga var föremål för utskottets behandling, anser, att den lilla förbättring av läget, som fönsterglasindustrien i vårt land skulle få genom ett bifall till utskottets hemställan, bleve obetydlig. Jag tillåter mig använda ordet »obetydlig» ty det torde måhända vara tvivelaktigt, huruvida fönsterglasindustrien kan komma igång igen med blott sådan förbättring av läget, som ett bifall till utskottets hemställan skulle medföra. Jag styrkes i dessa mina farhågor av det förhållandet, att den belgiska valutan, som ju är ett hotande spöke för fönsterglasindustrien i vårt land, sedan utskottet fattat sitt beslut, blivit ytterligare deprecierad.

På grund av dessa nu anförda förhållanden hyser jag, herr talman, inga betänkligheter, trots att jag tillhör utskottsmajoriteten, mot att förena mig i det yrkande, som framställts av herr von Sydow.

Herr Rune: Här ha vi nu en av dessa tullfrågor, som så ofta föreligga. Vi ha ett tullsystem, som vårt näringsliv inrättat sig efter, och det är nu fråga om, att det skall företagas en allmän revidering av detta tullsystem. Man brukar anse, att man i avvaktan på denna revidering icke bör företaga några rubbningar i det gällande systemet utan särskilda skäl.

Jag får verkligen säga, att den motivering, som herrarna här föra fram, förefaller mig, om jag tänker närmare efter, icke så särdeles bestickande. Vilken är väl konsekvensen av det resonemang, som här föres, mina herrar? Jo, konsekvensen är den att om det visar sig, att en industri, vilken som helst, har svårt att reda sig under förhandenvarande omständigheter, då är det bara fråga om att utreda, hur stor förhöjning av tullen denna industri behöver, för att den skall kunna reda sig, för att den skall kunna existera. Sedan man fått detta klart för sig, skulle man genast vara färdig att bevilja ett sådant tullskydd. Det är ju i alla fall så, att sådana ömmande omständigheter som här påpekas kunna föreligga i fråga om många industrier. Man kan ju tänka sig undantagsfall, då man anser skäligt och nödigt att vidtaga en justering av gällande tullskydd och det är ju fallet här, men det är då fråga om, hur långt man skall gå. Herr Bergman har nu sagt, att utskottet icke dragit slutsatserna av sitt resonemang. Jag förstår icke, hur herr Bergman kan säga, att utskottet resonerat så, att resultatet skulle bli en tullförhöjning till 10 öre, en synnerligen obetydlig höjning, har det för övrigt sagts från flera håll. Utskottet har dock föreslagit en förhöjning i den gällande tullen på den vara, som det här är fråga om, med dryga 25 % eller från 7 till 9 öre. Jag vädjar till kamraren att avgöra, huruvida detta kan anses vara en så obetydlig tullförhöjning.

Till slut blir det väl så, om man skulle bestämma sig för den nu föreslagna vägen, att man får inbjuda alla industrier att komma fram med sina räkenskaper, så att man, genom att granska dessa, kan få klart för sig, vilka industrier det är, som icke bära sig. Sedan får man göra upp en stor plan, efter vilken man får söka skipa rättvisa åt alla, och därefter få naturligtvis arbetarna komma med sina krav. Om dessa icke kunna bifallas av industrien, kommer man väl till riksdagen och säger, att den på grund av dessa skäl får lov att höja tullen. I vissa fall skulle man då få lov att höja tullen för arbetarnas skull och i andra fall för industriens egen skull. Jag får verkligen säga, att det skulle vara ganska behagligt att kunna vara med om att tillmötesgå alla parter på det sättet. Sedan blir det emellertid fråga om vem som skall betala detta extra tullskydd, som behövs. Jag föreställer mig då, att det blir litet tråkiga konsekvenser, sedan man väl löpt linan ut, och att man då kommer att finna, att man i allu fall hoppat i galen tunna.

Jag får för övrigt verkligen bekänna, att man, om man varit konsekvent i bevilningsutskottet, icke begått den synd, om vilken herr Bergman nyss talade,

utan man hade då hållit sig till principerna och sagt, att man icke kunnat vara med om en tullförhöjning på denna punkt. Nu har utskottet emellertid gått med på en tullförhöjning på denna punkt, en tullförhöjning med dryga 25 %. När herr Bergman ville förleda kammaren att höja tullen ännu mer, tyckte jag, att han använde ett ganska underligt lockbete. Han talade nämligen om en bandit nere i Italien, som det var fråga om att locka till ett mord och banditen tyckte, att han skulle kunna vara med om då han förut begått flera sådana brott. Jag vill icke använda så starka ord, men nog tycker jag det var ett märkvärdigt lockbete, som denne talare använde för att locka kammaren att ge sig in på denna stora tullförhöjning.

*Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)*

Jag tror, herr talman, att det är nödvändigt, att riksdagen i sådana här fall icke går för långt. Man har nog redan gått ganska långt, då man gått med på en förhöjning med 25 % av denna tullsats, och jag finner mig därför, herr förste vice talman, hava fullt fog för att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Vrang: När denna fråga av utskottet behandlades, gav jag för min del tillkänna, att jag biträdde den Nylanderska meningen om en tioörestull. Jag skulle därför nu kunnat instämma med herr Bergman rörande anledningen till, att jag icke kommit att stå bland reservanterna, men då jag känt mig obekväma att följa herr Bergman på hans sista politiska färd, har jag på detta sätt velat ge tillkänna min egen mening om saken.

Den tull av 9 öre som här är ifrågasatt torde kunna bli ett nödhjälpsunderstöd åt industrien så tillvida, att arbetarna kunna nödtorftigt bibehållas och driften hållas igång, men det är dock icke alldeles säkert, att så kan ske. Hellre än att riskera att glasbruken icke skola helt komma igång, må man öka på tullen med ett öre. Man säkerställde sig därmed mot en eljest hotande arbetslöshet, som i sämsta fall komme att drabba omkring 1,300 arbetare, vilka för sin del representera en folkmängd av omkring 3,000 personer. Men utom arbetslösheten har man ock att taga hänsyn till en del andra förhållanden, som med industrien hava sammanhang, nämligen de indirekta verkningarna, för den kringboende befolkningen, för lantbrukare, för järnvägar m. fl., som för sin utkomst äro beroende av industrien, för att icke tala om kommunerna och deras skatteförhållanden, som skulle på ett katastrofalt sätt kunna komma att beröras av den befarade arbetsnedläggelsen.

På dessa skäl, herr vice talman, yrkar jag bifall till det av herr von Sydow gjorda yrkandet, d. v. s. till den Nylanderska reservationen.

Herr Örne: Herr förste vice talman, mina herrar! Jag ber om ursäkt, att jag kommer att störa den rörande enighet, som här i kammaren gör sig gällande angående nödvändigheten att höja tullen på fönsterglas. Jag inser naturligtvis det hopplösa uti det yrkande, som jag kommer att ställa, sedan nu en allians ingåtts mellan två så mäktiga stormakter som svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen, men jag skall i alla fall taga mig friheten anlägga den synpunkt, som jag anser i denna fråga vara den riktiga.

Först skall jag emellertid be att få bringa i erinran en omständighet, som ingen här funnit vara lämplig att framhålla, nämligen den omständigheten, att Sveriges fönsterglasindustri icke är förstörd vare sig av några arbetslöner eller arbetstidsförhållanden, utan den är förstörd av de herrar, som under kriget gjorde en finansoperation av en fullkomligt horribel art, då man skaffade sig värden på bortåt 17 miljoner kronor, om jag icke minns fel, som man hade att förränta med en normal omsättning i denna industri, beräknad efter förkrigspriser på 1 1/2 miljon kronor. Det är dessa personer, som gjorde en dylik finansoperation i stället för att lägga ned medel på industriens tekniska nydaning,

Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)

som bära skulden till att vi nu stå där vi stå i fråga om fönsterglasindustrien, enligt den uppfattning som jag har i frågan.

Vad är det då, som man här vill? Jo, det förslag, som svenska arbetsgivareföreningen framställt och i vilket landsorganisationen instämt, innebär — jag har visserligen icke varit i tillfälle att räkna efter, men jag tror, att det är ett riktigt antagande — att hela arbetslönerna skall uttagas av det allmänna. Det är dock ganska egendomliga förhållanden, att en industri ligger så till att den skall ha hela arbetskostnaden gratis för att överhuvud taget kunna bedrivas här i landet. Jag finner det då vara lika bra från folkhushållningens synpunkt, att det allmänna betalar arbetslönerna och att den allmänhet, som behöver köpa glas, får göra detta till billigare pris. I varje fall förlora vi ingenting på en sådan anordning.

Man har nu här anfört den belgiska valutans nedgång. Ja, innebär denna sak verkligen en så oerhört stor fara? Som herrarna erinra sig, hörde vi mycket talas om den tyska valutan år 1921, och hade då de, som sysslade med olika föreliggande tullfrågor, ställt sig på samma ståndpunkt som åtskilliga gjort här i dag, skulle vi givetvis av rädsla för den tyska valutakonkurrensen gått och gjort något, som vi i hög grad fått ångra. Den fördel i konkurrensen, som ett valutafall i ett konkurrerande land kan medföra, är, såsom erfarenheten från Tyskland visat, av synnerligen övergående art. Den tyska konkurrensen tog slut i samma stund valutan började rutscha ordentligt utför, såsom kanske herrarna erinra sig. I samma riktning kommer det säkert att gå, därest det nu konkurrerande landet icke lyckas stabilisera sina förhållanden. Ur den synpunkten förefaller det mig, som det icke skulle kunna anföras några bärande skäl för en förändring.

Om man nu vill stödja fönsterglasindustrien för att undvika arbetslöshet, hade det enligt min uppfattning lämpliga sättet att gå till väga varit, att man direkt av skattemedel beviljat ett anslag, t. ex. av arbetslöshetsmedlen, för att stödja denna industri under någon kortare tid för att se, om icke förhållandena ändrade sig. Men som det nu är upplagt, skulle vi öka en tull, som redan i sitt slag hör till de allra högsta, som förekomma på någon vara, och binda den efter allt att döma för en oöverskådlig framtid. Det finner jag för min del icke vara gagneligt.

Till min ärade vän, professor Bergman, ber jag få säga, att ett resonemang sällan överraskat mig så mycket, som det han förde. Vi stå båda två på samma ståndpunkt i en annan fråga, i vilken han brukar uppträda oftare än jag i denna kammare, nämligen beträffande rusdrycksfrågan. Det resonemang, som han här förde, det skulle en motståndare till vår gemensamma ståndpunkt i nykterhetsfrågan kunna med mycket små förändringar överflytta till den frågan och där tillämpa. Han resonerade, om jag icke hörde orätt eller missuppfattade honom, ungefär så: »Vad i all världen betyder det, om man tar en liten smula tull till; man skall icke fästa sig vid småsaker.» Det är just ett sådant resonemang, som förts mot absolutismen på nykterhetsområdet.

Jag skall, herr förste vice talman, taga mig modet att gentemot stormakterna här yrka avslag såväl på motionerna som på utskottets hemställan.

I herr Örnes yttrande instämde herr *Rosén*.

Herr Bergman: Herr talman! Gentemot den siste ärade talaren vill jag säga, att jag icke kan förstå den långsökta jämförelsen med nykterhetsfrågan, en stor nationell fråga som ligger på ett helt annat plan. Här är det fråga om en obetydlig justering av en tullsats på fönsterglas, och det gäller, praktiskt sett allenast, huruvida man skall bestämma tullen till 9 eller till 10 öre per kg. Det har visats, att en tull av 9 öre icke på något verksamt sätt hjälper det,

som man avsett, att justeringen skulle hjälpa. Då förstår jag icke, varför man ej kan bestämma sig för ett öre till, som verklig hjälper. Herr Örne är åtminstone konsekvent, ty han vill icke veta av någon ändring alls. Han yttrade att orsaken till det nuvarande svåra läget för fönsterglasindustrin vore att söka i missförhållanden från kristiden. Ja, det känner jag icke närmare till. Förhåller det sig så som man sagt, så lära nog vederbörande ha fått sitt kännbara ekonomiska straff, men den situation, vari vi nu stå, beror ju, som ovederläggligt är uppvisat, därpå att den belgiska industrien konkurrerar med den svenska på det sättet, att självkostnadsprisen i Sverige äro högre än det pris de belgiska fönsterglasbruket begära i marknaden här. Då står man inför den situationen, att antingen lägga ner denna gamla svenska industri, som vårt land annars har naturliga förutsättningar för — jag kommer strax härtill — eller också att här i Sverige tillämpa ett sådant utsvettningssystem med nattarbete, kvinnoarbete och barnarbete, som just inom denna industri förekommer i konkurrenslandet. I valet mellan ett sådant system å ena sidan och en obetydlig höjning i tull, väljer jag med gott samvete det sista, ty så utomordentligt doktrinär är jag icke, att jag ej kan gå ett öre längre än utskottsmajoriteten, då det uppvisas, att höjningen icke spelar någon roll för den stora allmänheten, den kan ju icke alls inverka på hyrorna t. ex.

Den ärade talaren för utskottsmajoriteten, herr Rune, ansåg, att det skämtsamma citatet, som jag anförde, var malplacerat, därför att jämförelsen rörde »ett mord». Det sade jag inte. Hela historien är ett berömt klassiskt bon mot, som en av de förnämsta renässansförfattarna uppfunnit. Det hela är skämtsamt ironi av ganska oskyldig art. Jag sade för övrigt icke »ett mord», utan »en synnerligen ruskig förbrytelse». Det är många, som anse, att det från ren doktrinär synpunkt är en synnerligen ruskig förbrytelse, om man föreslår ett öres förhöjning på en industritull. Det var det jag ville ironisera med. Herr Rune säger, att med det resonemang som man ju inbjuda alla industriidkare att komma och lägga fram sina bekymmer för den svenska riksdagen för att den må justera tulltaxorna till deras förmån. Nej, varje fråga måste ju bedömas efter sin art. Det är förvisso icke så, att alla industrier befinna sig i det läget, att de böra på detta sätt uppmuntras. En industri bör icke uppmuntras, om den t. ex. i vårt land saknar naturliga förutsättningar, om den av klimatiska eller andra skäl icke lämpar sig för oss. Fönsterglasindustrin äger sådana förutsättningar i eminent grad. De naturliga ingredienserna för tillverkningen finnas här inom landet lika väl som i Belgien med undantag för sulfat, men det måste också införas i Belgien. Det är precis samma naturliga förutsättningar i båda dessa land. Den skillnad, som föreligger till Sveriges nackdel, är den, att man icke i Belgien på detta område i praktiken infört de arbetarskyddslagar, som numera äro nödvändiga. Men att yrka på, att vi inom denna industri skulle återinföra natt- och söndagsarbete, kvinno- och barnarbete m. m., det kan väl ingen arbetarevän vilja vara med om.

Jag delar de bägge representanternas för arbetsgivareföreningen och för arbetarnes landsorganisation för en gångs skull eniga mening och hemställer således fortfarande om bifall till herrar von Sydows och Thorbergs yrkande.

Herr Winberg: Ja, vi ha i dag fått bevittna den lika älskliga som överraskande bilden, att se herr von Sydow och herr Thorberg räcka varandra handen och yrka högre tullsatser än vad utskottet föreslagit. Att herr von Sydow kunnat göra det utan att flytta sin principiella ståndpunkt, det kan jag förstå, men jag har litet svårare att förstå den andra parten. För att den nationella samlingen skall vara fullständig kommer också min vän Bergman med samma yrkande, visserligen under uttalande och åberopande av att han befarar, att han kan komma att hamna på ett mycket obehagligt ställe, men han tar

*Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)*

Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)

ändå risken. För min del är jag icke en så doktrinär frihandlare, att jag icke mycket väl kan vara med om en tullförhöjning, men då skall det vara mycket starka skäl, som tala därför. För det första att ifrågavarande industri verkligen har betydelse och utvecklingsmöjligheter och har en plats att fylla här i detta land, för det andra, att för denna industri har gjorts allt vad som är nödvändigt för att sätta industrien i moderniserad form och genomföra en verkligt rationell drift. Hur är det i föreliggande fall? Det har redan påpekats, hurusom man inom denna industri under kristiden vidtagit åtgärder, som äro den egentliga anledningen till dess nuvarande betryck. För det andra är det så, att denna industri icke följt med utvecklingen i en del fall. En del företag ligga fullkomligt borta från alla kommunikationer, så att de icke i längden kunna drivas, och man gör icke denna industri någon verklig nytta genom att kasta till den något understöd, såvida man icke ifrågasätter, att den lägges om på ett rationellt sätt. Det är enligt min mening ganska svårt att argumentera så, som herr Bergman gjort, och säga, att det här är icke så farligt, då man har gjort det förut. Hava vi gjort det en gång, så kommer staten att i fortsättningen få göra det, utan att någon som helst ansats göres för att få denna industri på verkligt moderna fötter. Det är sålunda så långt ifrån att vara en verklig hjälp för industrien, att det kan bli en björntjänst åt densamma, då det medverkar till, att det hela kommer att gå i de gamla gängorna. Jag anser sålunda, att det här är ett av de där medikamenten, som kanske hjälpa oss på fötterna i dag, men i morgon göra oss sjufalt värre.

Av dessa skäl och då jag icke vill vara mindre modig än herr Örne, skall jag, herr talman, be att få yrka avslag på såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Herr Björnsson: Herr talman! Den industri, som det här är fråga om, åtnjuter redan ett mycket högt tullskydd. Tillverkningspriset av en låda fönsterglas av visst slag uppgår till 10 à 11 kr.; och tullskyddet är för närvarande 4 kronor 20 öre och skulle enligt vårt förslag bli 5 kronor 40 öre, sålunda över 50 % i tullskydd. Det är sålunda redan ett fullkomligt abnormt högt tullskydd för denna industri. Jag känner ingen så monstruös tullsats i hela vår tulltaxa utom möjligen tullen på potatismjöl under sådana perioder, då denna tullsats utnyttjas. Beträffande fönsterglas utnyttjas denna tullen ständigt och fullständigt. Man frågar sig då, om det kan vara rimligt att gå vidare på den vägen?

Det kan vara av intresse att belysa denna sida av saken med siffror från en annan synpunkt. Det samlade tullskydd, som denna industri åtnjuter, uppgår till nära en miljon kronor. Det är en industri, som sysselsätter omkring 1,300 arbetare. Att det är så många beror delvis på att industrien i många fall står på ett ålderdomligt utvecklingsstadium. Man har ännu en del gamla glasbruk. Med moderna glasbruk skulle man kunna tillverka den mängd fönsterglas, vi behöva, med 800 arbetare. Men om jag antager, att antalet arbetare med familjer skulle uppgå till 3,000 personer, skulle det räcka till att fylla en av våra mindre städer, och då uppgår den skatterätt, som denna stad skulle få av den svenska allmänheten, till bortåt 1 miljon kronor, d. v. s. mellan två och tre gånger beloppet av samtliga kommunalskatterna i det samhället. Nu har utskottsmajoriteten, sådan den ser ut i utskottet, men icke sådan som den är här i dag, då en hel del tycks ha ångrat sig, gått med på en justering av tullen av rent tekniska skäl. Det förhåller sig så, att man av outgrundlig anledning har satt tullsatsen lägre för mindre glasrutor än för de större. Det har troligen skett med hänsyn till det förhållandet, att det varit de mindre bemedlade samhällsklasserna, som förut konsumerat de mindre rutorna, och de bättre bemedlade, som konsumerat de större rutorna. Jag har icke kunnat finna något an-

nat skäl, och det är det enda skäl, som jag själv kunnat fundera ut. Nu har det visat sig, att man på grund av förändrad smakriktning inom byggnadsindustrien använder mer och mer mindre glasrutor, så att det totala tullskydd, som denna industri får, har minskats, och om man står på den ståndpunkt, som bevillningsutskottets majoritet sedan längre tid intagit, att man endast skall göra de förändringar i tullar, som motiveras av förändringar med avseende på tillverkning och dylikt, så har det för majoriteten varit klart, att man här hade ett talande motiv för att göra en liten justering, för att bringa upp tullskyddet till vad det från början varit. Härvid har man emellertid faktiskt ökat det nu utgående tullskyddet något, men då det samlade tullskyddet med nuvarande tullsats utgör 900,000 kr., ökas det enligt majoritetens förslag med c:a 100,000 kronor och med det förslag, som här har framförts av herr von Sydow med dubbelt så stort belopp. Jag måste därför säga, att då man redan nu har ett så abnormt högt tullskydd som detta, är det en plikt att vara sparsam och icke gå längre än vad som är absolut nödvändigt.

Det sades i förmiddags, att en industriidkare under frihetstiden icke kunde sköta sitt företag, därför att han låg här i Stockholm för att sköta sina parlamentariska intressen. Jag tror, att man skulle kunna säga något liknande i det här föreliggande fallet, och alldeles särskilt tyckas representanterna för denna industri ha skrämt upp värmlänningarna. Jag hörde det på de livliga instämmanden med herr Bergman, som gjordes från håll, som annars icke alltid torde instämma med herr Bergman. För att lugna representanterna för Värmland, vilka ha två av de större glasbruken inom sin valkrets, nämligen Glava och Karlstads, vill jag tala om, att industriidkarna därifrån ha försäkrat mig, att Glava, som är ett fullt tekniskt modernt verk, vilket icke står de industriella anläggningarna i Belgien efter, skulle fortfarande driva sin verksamhet, och att Karlstads glasbruk också skulle gå. Av den anledningen bör man således icke behöva gå ifrån de principer, som man eljest under alla förhållanden brukat följa.

Den förste ärade talaren nämnde, att denna glasindustri var en mycket gammal industri. Han nämnde siffran 150 år. Jag tror, att den är riktig. Dessa traditioner menade han skulle förplikta oss att i dag giva industrien det stöd, den behöver. Jag tror, att fönsterglasindustriens behov av understöd icke är tillfälligt. Det har förr funnits glasbruk, som varit olämpligt förlagda till trakter, där det icke fanns de råämnen, som behövdes för tillverkningen, och där man t. o. m. skaffat sig pottaska för glastillverkningen genom att bränna ved. Jag tror, att vår fönsterglasindustri överhuvud taget har vuxit under precis samma förutsättning som vår gamla järnindustri, nämligen på den, att vår skog icke ansetts ha det allra minsta rotvärde. Om man är livad för protektionism inom denna bransch betyder det ingenting annat, än att man vill med allmänhetens medel subventionera ett numera oekonomiskt bruk av vår ved. Jag tror, att innan man ger sig in på sådan väg, skall man åtminstone undersöka förhållandena närmare, än det varit möjligt för utskottets majoritet, och säkert också för dem av denna kammare, som varmt förordat ett längre gående tullskydd.

Då herr Thorberg nämnde, att det här var fråga om en dumping-import från Belgien, så vill jag icke bestrida, att sådant kunnat förekomma, men jag vill säga herr Thorberg, att det tullskydd, som är föreslaget från herrarna, är absolut otillräckligt för att råda bot mot allt vad dumping heter. För att förhindra dumping duger det icke med att bara öka en eller annan krona i fråga om tullsatsen på en sådan vara, vars pris rör sig omkring 20 kronor. Då får man taga till helt andra medel. Jag erinrar mig mycket livligt, huru herr Thorberg en gång i världen satte sig emot rationella åtgärder emot valuta-dumping. Och en föregående talare har velat göra gällande, att det här rent

*Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)*

Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)

av skulle vara fråga om just valutadumping. Det skulle då vara av intresse att få höra vad som förmått herr Thorberg att nu intaga en annan ståndpunkt än han tidigare gjort.

Jag tror sålunda, att representanterna för Värmlands län i all synnerhet icke ha den minsta anledning att känna sig berörda av de skäl för bifall till den reservation, som i första hand bäres upp av herr Lithander i andra kammaren. Utan att vilja säga något ont om herr Lithander, vill jag säga, att jag hört honom med det allra största jämnmod förorda snart sagt vilka tullsatser som helst.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag, men jag vill samtidigt tala om, att om jag icke blir i tillfälle att stödja ett beslut om bifall till utskottets förslag, så kommer jag att giva min röst till förmån för det yrkande, som gjorts av herr Örne.

Herr Clemedtson: Herr talman! Den siste ärade talaren sökte att giva en viss lokalpatriotisk avslutning på denna fråga. Han vände sig nämligen särskilt till värmlandsrepresentanterna, som han förmenade här skulle vara särskilt intresserade framför andra. Då jag nu yttrar mig i denna fråga, vill jag säga, att jag icke har några vare sig lokalpatriotiska eller lokalegoistiska synpunkter på saken. Ty inom det län, jag representerar, finnes icke något enda glasbruk, utan för mitt vidkommande är det så, att jag helt opartiskt ser på frågan.

När jag, herr talman, begärde ordet, var det närmast i anledning av ett yttrande av herr Örne. Han framhöll att denna glasindustris betryckta läge icke skulle ha sin orsak i 8-timmarslagen eller något sådant, utan i vissa finansoperationer, som skulle ha kristidskaraktär. Jag beklagar, att herr Örne icke i år tillhört bevillningsutskottet, ty då skulle säkerligen herr Örne icke ha yttrat sig på detta ovederhäftiga sätt. Den, som granskat kalkylerna för glas-tillverkningen, har icke kunnat underlåta att finna, att det icke är överkapitalisering, som vållar de nuvarande svårigheterna. Därmed är icke sagt, att icke en överkapitalisering kan ha ägt rum, men detta betyder ingenting nu, vilket också påvisades av den förste ärade talaren, nämligen herr von Sydow, som framhöll, att aktieägarna icke kunde förvänta sig någon som helst utdelning på sitt kapital, utan att här bara vore fråga om att hålla driften i gång.

Om man för övrigt tror, att man skulle vinna något billigare pris på fönsterglas genom låg tull, så befarar jag, att man räknar fel, ty i längden skulle man förlora. Om denna frågas utgång i riksdagen vid detta tillfälle skulle förorsaka, att glasbruken nedläggas, kommer det nämligen enligt mitt förmenande icke att dröja länge, innan de utländska glasbruken förstå att taga skadan igen. Och har ett glasbruk blivit nedlagt, är det enligt mitt förmenande icke så lätt att få industrien ånyo i gång.

En av de första talarna framhöll, att den svenska industrien för närvarande har så svårt, enär den utländska dumpar på den svenska marknaden. Detta är också en omständighet, som man nu icke får förbise.

Jag yttrade första gången jag hade ordet, att en anledning för mig att icke nu hålla på den ståndpunkt, jag intagit inom utskottet, var, att man räknat så snävt, att jag var där mycket tveksam om, huruvida man med den av utskottet föreslagna hjälpen verkligen skulle hjälpa glasbruken. I detta fall ber jag att få instämma med den synpunkt, som herr Bergman anförde, att vill man verkligen åstadkomma någon hjälp, så är det väl allt skäl att ta till den så, att den räcker. Och vidare anförde jag, att anledningen för mig att ställa mig på den ståndpunkt, jag intog, då jag instämde med herr von Sydow, var, att den belgiska valutans, som var en av anledningarna till, att den svenska

glasindustrien befinner sig i så dålig ställning, har under de senaste dagarna blivit ytterligare deprecierad.

Jag har alltså, herr talman, ingen som helst anledning att frångå mitt förut gjorda yrkande.

*Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman, mina herrar! Jag var för min del icke själv närvarande i bevillningsutskottet, då frågan behandlades. Hade jag varit det, hade jag möjligen anslutit mig till utskottets yrkande. Emellertid på grund av vad som förekommit här under debatten har jag för min del blivit betänksam, och jag måste säga mig, att det nog är riktigast att yrka bifall till den av herr Röing och en ledamot till avgivna reservationen, vilket yrkande är detsamma, som herr Örne här framställt.

Det är så med denna tullsats, att dessa ören, som påyrkas i ökad tull, skulle, säga vissa talare, göra, att denna industri kunde fortsätta. Med denna motivering skulle man ju kunna söka upp massor av industrier, som nu ha besvärligheter att kämpa med, men vilka genom en ökad tull av 3 öre per kilogram skulle kunna få det bättre. När vi för några veckor sedan behandlade frågan om den svenska sockerindustrien och betodlingen, anfördes från vissa talare såväl inom bevillningsutskottet som i riksdagen, att om man exempelvis fick tillfälligtvis detta år en ökning av tullen på socker med 2 å 3 öre per kilogram skulle mycket väl sockerindustrien och betodlingen kunna upprätthållas. Det skulle blott innebära en ökning av 3 öre per kilogram för konsumenten, men för sockerindustrien skulle det däremot betyda en ökad inkomst på sockerförsäljningen av mellan 4 å 5 miljoner kronor om året. Icke förty ansåg sig riksdagen den gången med stor majoritet böra avvisa en sådan tanke, även om det blott gällde att för ett enda år öka tullsatsen med dessa 3 ören. Även de, vilka representerade de bygder i vårt land, som ha sockerindustri i stor utsträckning, nämligen stora delar av Malmöhus län, där sockerindustrien och sockerbetsodlingen överhuvud taget är den största näringen, gingo med och yrkade avslag på förslaget att gå in på sådana vägar för att stödja industrien. Under sådana förhållanden förefaller det mig, som om man, i fall man skall vara konsekvent, bör i detta fall tillämpa samma grundsats. Jag vill i detta sammanhang förbereda kammaren på att om någon vecka kommer från bevillningsutskottet ännu en tullfråga inför kammaren. Om det beslutas i överensstämmelse med vissa motionärers yrkande, kommer det att föra med sig arbetslöshet bland åtskilliga 100-tals arbetare i vissa delar av Norrland. Det är frågan om den tull, som för närvarande gäller på vissa konstgödningsämnen, vilka bl. a. tillverkas vid Ljungaverken och Alby karbidfabrik. Lantbrukarna ha framkommit med denna motion, och de yrka, att den nuvarande tullsatsen skall borttagas. Arbetare och industriidkare på de av mig nämnda platserna ha uppvaktat vissa medlemmar av bevillningsutskottet och sagt ifrån, att om man går med på denna tullsats borttagande, så innebär det, att dessa företag få nedlägga sin verksamhet och vissa 100-tals arbetare bli utan sysselsättning.

Jag menar, att alla dessa saker äro så beskaffade, att även om det är obetydligheter det här rör sig om, så är den ena dock beroende av den andra, och med en konsekvent tillämpning av denna grundsats följer, att man i fråga om skyddstullarna icke skall gå med på någon ökning. Det är det enda hållbara, och jag uttalar för min del den förvisningen, att lika kraftigt som riksdagen avvisade betodlarnas och sockerindustriens krav på ökat tullskydd för upprätthållande av betodlingen och sockerindustrien under den dumpning, som nu pågår från Cubas och Tjeckoslovakiens sida, bör riksdagen avvisa det tullskydd, som nu begäres för fönsterglasindustrien. Jag tror, att man gör klokt i att vara försiktig, och därtill kommer ju, att detta tullskydd är, såsom

Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)

redan av föregående talare visats, synnerligen högt och synnerligen tillräckligt.

Jag ber för min del med hänsyn till dessa förhållanden få hemställa om bifall till det yrkande, som herr Örne här framställt, vilket överensstämmer med herr Röings reservation.

Herr von Sydow: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Örnes yttrande, och det är kanske överflödigt att säga, att det icke är riktigt, som herr Örne säger, att det i denna fråga föreligger en överenskommelse mellan landsorganisationen och arbetsgivareföreningen. Jag vill säga, att jag trodde, att jag kände herr Örne väl, när jag ansett, att herr Örne bedömde alla yrkanden efter sakliga förhållanden och icke på grund av de personer, som framförde dem. Detta har jag hittills trott, och jag skulle önska, att jag kunde få tro det även för framtiden.

Nu yttrade herr Örne något om, att i denna industri hade under kristiden varit en överspekulation, vilken överspekulation herr Örne ansåg vara en anledning till det bekymmersamma läge, vari industrien befinner sig. Jag vill säga herr Örne, att det har varit en överspekulation i denna yrkesgren, man drev upp aktierna i högre pris än de vari de bort stå. Men det är lika sant, att de, som spekulerat på detta vis, ha blivit av med vad de vågat på affären. Det är icke fråga om, att det kapital, som är investerat i denna gamla industri, skulle få något, om industrien nu hålles uppe, det är fråga om, att arbetarna och möjligen fordringsägarna skulle få något, men icke aktieägarna. Det är ej heller rätt, när herr Örne antydde, att en av anledningarna, varför industrien befinner sig i nödläge, skulle vara, att den icke skulle tekniskt sett bestå sig med moderna anläggningar. Den gör det, men naturligtvis får man taga hänsyn till, att den icke kan stå på samma höjd som en världsindustri, som har helt andra förutsättningar. Men med hänsyn till de förhållanden, som äro i detta land, så står denna industri så högt, som den i själva verket kan göra.

Herr Örne sade också det, att innebörden i anspråket på en tullförhöjning egentligen syntes vara, att staten skulle betala arbetslönerna. Jag ber få erinra herr Örne om, såsom framgått av motionen, att arbetsgivarna ha förklarat sig vara villiga att låta arbetet fortgå och icke begära någon tullförhöjning, såvida de kunde få 15 % nedsättning i arbetslönerna. Därpå ha arbetarna svarat nej. Det är icke fråga om, att staten skall betala arbetslönerna, utan att hela näringen skulle få ett sådant skydd, att arbetsgivarna kunna betala de löner, som arbetarna fordra, och som det ur allmän lönesynpunkt sett är naturligt att de få.

Herr Björnsson yttrade, att den tullförhöjning, som utskottet har föreslagit, skulle gå till 100,000 kronor om året, och vad som nu föreslås av oss till 200,000 kronor. Ja, det är troligen riktigt, men tycker icke herr Björnsson, att det är bättre att betala 100,000 eller 200,000 kronor till en industri genom en förhöjning av tullen, som ingen människa kan märka, än att det skall bli arbetslöshet för dessa 1,300 arbetare, som sedan skola underhållas av det allmänna? De skola underhållas av arbetslöshetsanslaget, vad tro herrarna att det kostar? 100,000 eller 200,000 kronor om året? Vad tycka arbetarna själva? Jag vill säga, att det är här fråga om en god gammal stam av arbetare, och jag tycker för min del, att det vore värt att offra 100,000 eller 200,000 kronor för dem, heller än att låta dem sjunka ned i arbetslöshet.

Jag vill säga herr Björnsson ett ord till, som kanske i sak icke betyder så mycket men jag ändock tycker bör sägas här i kväll. Herr Björnsson gjorde en jämförelse med en framstående industriman på 1700-talet, som icke kunde sköta sin industri så väl, därför att han var i Stockholm år efter år

och sökte få bättre förhållande med statsmaktens hjälp, och herr Björnsson jämförde detta med förhållandena nu inom denna industri. Jag vill säga herr Björnsson, att denna industris nödläge har varat 5 eller 6 år, och under dessa 5 å 6 år ha icke dess ledare legat i Stockholm och politiserat, utan de ha varit hemma på sina bruk och försökt trots största svårigheter hålla dem i gång och skaffa arbete åt sina arbetare.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande och ber att få närmare precisera detsamma så, att jag yrkar bifall till utskottets förslag med den ändring, att i fråga om tulltaxerubrikerna 682 och 683 tullen sättes till 10 öre.

Herr Österström: Herr talman! I anledning av den skärpa, som delvis präglat denna debatt, kan jag icke underlåta att meddela, att jag befinner mig bland dem, som komma att rösta för den högre tullsatsen — alltså för 10 öre.

Herr Björnsson argumenterade på ett sätt, som om han ville bringa kammaren till den uppfattningen, att mellan utskottsmajoritetens ståndpunkt och den mening, som hävdas av reservanterna till förmån för en högre tullsats, ligger en principiell åsiktsskillnad. Det är icke alls så. Vi veta i själva verket, att skillnaden visserligen är mycket betydelsefull, men att det dock är en rent praktisk skillnad, ty herr Björnsson inom utskottsmajoriteten och vi befinna oss i själva verket principiellt i precis samma båt, och det finns ingen anledning för honom att därvidlag sätta upp något pekfinger. När därför herr Björnsson säger, att »om vi börja driva protektionistisk politik i detta fall» etc. etc., så är det ett alldeles felaktigt argument, ty vi ha »börjat» med det för länge sedan. Vad som skiljer oss och honom, d. v. s. utskottsmajoriteten, är helt enkelt det, att utskottsmajoriteten vill ha en protektionism, som varken hjälper eller stjälper utan tvingar denna industri att leva i ett svaghetstillstånd, som måste vara olidligt. Vi erkänna, att vi i detta fall äro protektionister, men vi vilja också en proktektionism, som hjälper. Jag tror, att kammaren är på den säkra sidan därvidlag, om den följer reservanterna i stället för att följa utskottsmajoriteten.

Jag har någon erfarenhet om denna fråga från min landsända, och det är icke bara Värmland det nu gäller, herr Björnsson. Här gäller det faktiskt en högkvalificerad arbetarstam, som icke är jämförlig strängt taget med någon annan arbetargrupp, som råkat ut för kristidens olyckor. Dessa arbetare ha, som herr von Sydow påpekade i sitt anförande, ärvt yrket från far till son under ett par hundra år. Vi ha försökt skicka ut dessa arbetare på nödhjälpsarbeten, och jag kan försäkra kammaren, att det är upprörande tragik i detta, ty de kunna icke klara sig därpå. Jag tror, att jag med dessa skäl ganska väl kan rösta för den högre tullsatsen här i dag. Ty med den ett-öring vi här tvista om, kunna vi få denna industri i gång, och så vitt jag förstår, skulle det vara en verklig välgärning.

När jag läser utskottsmajoritetens betänkande, kan jag icke hjälpa, att jag kommer att tänka på en gammal god historia av Anatole France. I en av sina böcker skildrar han en överläggning i ett heligt samfund. Denna överläggning rör sig om, huruvida de stackars invånarna på Pingvinernas ö skola tillerkännas en själ eller icke. Ett helgon löser då den svåra knuten genom att säga: »Ack Herre, ge dem en själ men bara en liten, en riktigt liten.» Jag tror, att utskottsmajoriteten representerar den uppfattningen, när det gäller huruvida man skall tillerkänna fönsterglasindustrien något liv eller icke.

Jag ber, herr talman, att få instämma i det yrkande, som är framställt av herr von Sydow.

Herr Sandén: Jag hade icke tänkt säga något vid detta tillfälle, utan jag skulle ha nöjt mig med att instämma i det yrkande, som framställts av herr Thorberg. Då emellertid diskussionen runnit ut på det sätt, som den gjort,

*Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)*

Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)

och man börjat avge principdeklarationer, ber jag att få säga, att jag icke anslutit mig till herrar Thorbergs och von Sydows yrkande på grund av att jag är värlänning, och icke heller därför, att jag hyser några särskilda sympatier för tullarna, vars allena saliggörande verkan jag betvivlar, utan därför, att jag känner till arbetarnas förhållanden på det område, det nu gäller.

Herr Björnsson, som gav mig anledning att begära ordet, trodde, att vi värlänningar hade blivit uppskrämda på något sätt och fått mottaga enträgna uppvaktningar från arbetsgivarsidan. Jag kan försäkra, herr Björnsson, att jag för min del icke haft nöjet mottaga någon som helst uppvaktning från någon som helst arbetsgivare inom denna industri från Värmland. Men, som jag förut sade, känner jag till arbetarnas förhållanden. Jag känner till, att deras löner äro i ytterlig grad begränsade, och att det icke är möjligt, att göra någon ytterligare inknappning på dem. Jag vet också, att de frukta, att riksdagen skall ställa sig avvisande till den begäran, som är framställd i herr Georg Dahls motion. Jag kan meddela, att t. ex. glasbruket i Karlstad haft det så trångt, att det för ej länge sedan måst hänvända sig till de kommunala myndigheterna med begäran om hjälp för att nödtorftigt kunna hålla driften i gång och ge sysselsättning åt arbetarna.

Jag vet icke, om ett bifall till det yrkande, som framställts av herrar von Sydow och Thorberg är detsamma som att göra industrien en björntjänst, som herr Vinberg sade, och jag skall icke heller nu försöka komma till klarhet i det fallet; jag förmodar, att herr Vinberg företräder i denna fråga liksom i mycket annat den absolut riktiga uppfattningen. Vad jag däremot vet, det är, att det handtag, riksdagen eventuellt här kommer att ge, tacksamt kommer att mottagas av fönsterglasindustriens arbetare och på den grunden, herr Björnsson, även av oss värlänningar.

Herr Lindgren: Herr talman! Diskussionen i denna fråga har pågått rätt så länge och har mot slutet blivit både lidelsefull och bitter. Här ha utslungats förebråelser och tillvitelser för lokalpatriotism och egoism, och det har gått så långt på slutet, att nykterhetsfrågan inblandats, ehuru det dock bara är fråga om fönsterglas.

Vad som emellertid mest överraskade mig var, att diskussionen haft den verkan, att den mest ståndaktige i tullfrågor här i kammaren, nämligen herr Gustaf Nilsson i Kristianstad, alldeles övergivit den åsikt, han först haft. Han säger sig nämligen ha ämnat rösta för utskottets förslag, men han tillkännager nu, att han gått över på herr Röings reservation. Jag tror, att herr Björnsson lutar åt samma håll, fastän han i bevillningsutskottet lär ha varit med om utskottsförslaget.

Jag tror, att man har gjort denna fråga litet större än vad den i verkligheten är. Herr Örne har utan tvekan sagt, att han hellre är med om att betala arbetslöshetsunderstöd åt glasbruksarbetarna än att den svenska glasindustrien skulle få det tullskydd, som här är fråga om.

Herr talman! Jag för min del skall icke förlänga debatten, men då jag har den bestämda uppfattningen, att den svenska fönsterglasindustrien icke kan upprätthållas utan att få detta tullskydd och då den svenska glasindustrien enligt mitt förmenande tillverkar ett gott glas, och jag, herr talman, sätter värde på ett gott glas, ber jag att få instämma i herr Bergmans yrkande.

Herr Rune: När man åhör denna debatt, börjar man bli orolig över, att man tillhör bevillningsutskottet, och man börjar verkligen förstå, att det är farligt att även i ringa grad ge sig ut på det sluttande planet. Bevillningsutskottets ledamöter ha denna ledsamma plikt att försöka hålla igen, när känslorna svalla över, men jag tror, att det vore nyttigt för litet var av kamma-

rens ledamöter, om de i gemen tänkte något på, vad följden blir, när man verkligen vill försöka en liten tullförhöjning, som kan vara befogad, och på detta sätt visar sig litet svag mot principerna. Här ha bevillningsutskottets ledamöter sträckt sig till det yttersta och tagit hänsyn till alla omständigheter, som här nämnts. Vad blir följden? Jo, man svarar: det är icke nog, icke nog. Man talar här om, att denna industri är så särdeles märkvärdig, och att dess förhållanden icke kunna mätas med samma mått som andras. Tro icke herrarna, att *det* gäller för alla arbetare i den svenska industrien, att om de icke få arbete, så bli de arbetslösa? Det blir beklagligt både för dem och de orter, där de äro bosatta. Tro icke herrarna det överhuvud taget?

*Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)*

Det resonemang, som här förts, har varit synnerligen patetiskt, och man blev nästan rörd, då man hörde tonfallet hos de talare, som uppträdde på värmlandsbänken och norrlandsbänken. Men man får i alla fall icke bara tänka på stunden, icke bara på känslorna, som här talats om. Då går man lätt allt för långt. Man får väl och måste väl tänka på konsekvenserna, och de måste leda därhän, att om man i detta fall går för mycket till mötes de krav, som nu riktas mot riksdagen, så får man gå den här vägen även i fråga om andra industrier.

Här har nu talats om, att den förhöjning från 7 öre till 9 öre på denna tullsats, som det här är fråga om, icke det minsta skulle kunna hjälpa industrien. Samtidigt säger man, att om man ger 10 öres tullskydd, är man fullständigt på det klara med, att då är industrien hjälpt. Jag frågar nu: Hur veta herrarna det så säkert? Herrarna underkänna ju fullständigt vårt resonemang och säga, att vi som föreslå en tull på 9 öre ha ingen fast ståndpunkt att hålla oss till, medan däremot de som bevilja 10 öre anse sig vara fullt på den säkra sidan och att industrien då kan finna sig tillrätta.

Jag förvånar mig knappast över att av de två talare tillhörande bevillningsutskottet, som här nämnts, den, som från början, när han kom hit, tänkte rösta för utskottet, blivit förskrämd och i stället röstar för avslag. Jag måste bekänna, att jag själv börjar bli ganska betänksam av vad jag här fått vara med om att höra, men jag skall i alla fall icke göra något annat yrkande än det jag förut gjort.

Jag vill påstå, att i detta fall kunna konsekvenserna bli svåra. Tänk så utmärkt i alla fall för herrar von Sydow och Thorberg, i fall man slår in på denna princip. Då behövde det aldrig bli någon tvist om arbetslöner — åtminstone icke så länge riksdagen är samlad. Man anmäler blott saken för riksdagen, och den ordnas lätt och lekande genom en enkel tullförhöjning. Nog blir det bra för en hel del, men det blir bestämt icke bra för den stora allmänheten och för svenska folket. Jag tror därför, att det vore klokt att icke sträcka sig längre än till utskottets förslag.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! När herr Lindgren talade om, att debatten var lidelsefull och bitter, får jag säga, att jag knappast erinrar mig en tulldebatt i första kammaren, som förts i så vänskapliga, artiga och trevliga former som den, vilken förekommit här i afton.

Då herr Lindgren tycker om ett gott glas, ber jag få påpeka, att Sverige på det område, som tydligen låg hans intresse närmast, gör ett mycket gott och fint glas, och tillverkningen av detta bär sig alldeles utmärkt. Skulle det icke finnas någon möjlighet att tänka på en överflyttning av arbetarstammen från fönsterglasområdet till tillverkningen av sådant glas? Det allmänna skulle därigenom slippa att släppa till fullt så mycket ersättning till industrien.

Då herr von Sydow gav mig en förebräelse för att jag hade avvikit från de sakliga grunder, jag brukar tillämpa, och fäst mig vid de personer, som framställt förslagen, vill jag bara påpeka, att jag var ytterst opartisk, eftersom jag

*Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)*

riktade min udd både mot arbetsgivareföreningen och landsorganisationen och ställde ingen av dem i bättre klass än den andre, när det gällde denna fråga.

Jag vill vidare framhålla, att herr von Sydow tydligen något hade missuppfattat mitt resonemang angående tullsatserna och arbetslönerna. Jag ville med denna jämförelse endast säga, att det understöd, som industrien åtnjuter, är av samma storleksklass som arbetslönerna, och det tror jag icke kan förnekas. Här säger nu herr von Sydow, att det gäller att skydda samhället mot att behöva underhålla de ifrågavarande arbetarna, men, mina herrar, ha vi inte en gång för alla blivit på det klara med, att just samhället måste underhålla dem? Det är endast den skillnaden, att om det gäller ett direkt understöd, tar man det av de allmänna statsinkomsterna, under det att man i detta fall tager ut understöden i form av en indirekt skatt, som företagen själva få utkräva av konsumenterna. Resultatet blir exakt detsamma, då man ser saken från hela samhällets synpunkt, och man skall därför icke alls bli moraliskt stött, om man här talar om arbetslöshetsunderstöd. I detta fall är det arbetslöshetsunderstöd!

Jag sade icke — såsom min ärade bankkamrat framhöll — det, att man skall ta och låta arbetarna bli arbetslösa och sedan ge dem arbetslöshetsunderstöd, utan jag sade, att om det visar sig absolut nödvändigt att under en övergångstid ge denna industri understöd, så kan det understödet ges direkt till industrien men tagas av de medel, som annars användas till arbetslöshetsunderstöd. Jag förutsatte sålunda, att industrien skulle hållas i gång.

När man kommer in på det här området, tänker man i allmänhet på ett ganska märkvärdigt sätt. Såsom jag här har påpekat, vägrar man att se, att det är samhället i dess helhet, näringslivet och arbetet, som får betala understödet, vilken form det än får. Det är, jag vidhåller det, bättre att ge i direkt form, ifall man nödgas ge understöd. Det beror helt enkelt därpå, att man då ungefär en gång om året får understödet granskat, medan däremot den tull, som här i dag antagligen kommer att beslutas, aldrig kan avskaffas utan kommer att utgå för all framtid.

Vad beträffar herr Clemedtsens yttrande, då han beskyllde mig för att ha brukat ovederhäftigt tal i mitt förra anförande, ber jag att få hänvisa honom till, att herr von Sydow erkänt, att det var mycket okloka finansoperationer, som här ha gjorts. Den saken har behandlats tidigare här i riksdagen, men vid det tillfället tror jag icke, att herr Clemedtsen ännu var medlem av kammaren. Vad jag i mitt förra anförande yttrade, var endast det, att de medel, som nedlades på sammanslagningen av fönsterglasbruken, fullständigt bortkastades. De användes icke för något nyttigt syfte. De kunde dock ha använts för att göra nödiga och nyttiga omläggningar inom denna industri i stället för att fullständigt kastas bort.

Ja, herr Österström anförde också argument, som föreföllo mig mycket egendomliga. Han sade, att det här icke alls var fråga om protektionism, då det blott gällde att öka på en tull, som redan existerar. Herr Österströms anförande gick, om jag icke hörde alldeles fel, ut ungefär på det. Har man så små anspråk på frihandel, blir det nog svårt att upptäcka någon protektionist i denna kammare. Det blir kanske lika svårt som för Anatole France — för att citera samma författare som herr Österström anförde — att upptäcka en rättfärdig domare. France låter ju en av sina personer säga, att han seft en rättfärdig domare bara en gång, och det var på en tavla.

Herr Bärge: Herr talman! Jag känner mig som gammal ledamot av bevillningsutskottet uppfordrad att nedlägga en gensaga mot den metod, som alltid gör sig gällande numera att i alla dessa tullfrågor ständigt köra fram arbetareintresset såsom det enda och dominerande. Det är ingen, som icke förstår, att när en industri eller en näring lider, det jämväl drabbar arbetarna,

men på sista tiden har det faktiskt såväl i motionerna som i debatterna knapast pekats på något annat än det rena rama arbetareintresset, och att döma av debatten i kväll betraktas alla, som icke vilja ha en tullförhöjning motsvarande industriens önsknings, såsom rena rama arbetarefiender.

Jag fäster mig icke så mycket vid, om det blir 9 eller 10 öre, ty den frågan spelar icke någon ekonomisk roll för landet, men ett visst symptom däremot, som jag märkt framträda på ett mycket eklatant sätt, gör mig en smula ängslig. Det är den omskämtade föreningen här mellan företrädarna för arbetsgivarnas och arbetarnas intressen. Jag vill uttala den förtröstan, att denna enighet icke skall bli alltför gammal, ty om den blir det, komma herrarna att få se, att de strider, som dessa båda generaler nu oftast anföra, äro bra mycket mindre farliga för samhället och det ofta påtalade samhällsintresset — från det s. k. samhällets sida ropar man ju, att det jämt och ständigt står på spel — än vad en här sagd bestående enighet kommer att bli. Blir det möjligt för den stora arbetarhären att förmå sina talesmän i riksdagen att ansluta sig till arbetsgivareintressena, då befarar jag, att vi äro inne på en mycket farlig väg.

I övrigt vill jag säga här, då det är tal om glasbruksarbetarna, att jag har rätt tydliga begrepp om, att dessa människor ha lidit mycket under denna tid. Men vilka industriarbetare ha icke gjort det? Under den tid, som jag suttit såsom ledamot av bevillningsutskottet — och särskilt under kristiden — har jag och mina kamrater ett otal gånger uppvaktats från arbetarkårer här och var i landet, och de ha klagat sin nöd. Om vi skulle ha följt de intuitioner, vi fått därifrån, hade vi haft tullskalorna höjda på många förnödenheter här i detta land. Här ha läderindustriens arbetare varit uppe och klagat, här ha textilarbetarna, de kemisk-tekniska fabriksarbetarna, och lantarbetarna ha klagat, och säkerligen har inom många av deras led den tanken rått, att om vi skulle vilja gå med på en tullförhöjning på lantmannaprodukter, fingo vi väl alltid någon släng av slev, och detsamma gäller också om järnindustriens folk.

Det talas nu om glasarbetarna som en gammal utmärkt arbetarstam, och detta är fullt riktigt. Jag tror dock, att i de gamla järnbruksarbetarna ha vi väl den äldsta, mest frejdade industriens arbetarstam i vårt land. Om dessa massor skulle vilja mobilisera all sin kraft med tryck på sina företrädare här att förena sig med arbetsgivarna i fråga om tullförhöjningar för att på det sättet råda bot på svårigheterna, var skulle vi befunnit oss då? Hela den ekonomiska politik, vi försökt att föra och som säkerligen hjälpt oss fram till ett läge, som ändå inte är värre förtvivlat än det är, hade varit av helt annan art.

Herr Nilsson talade om sockerbruksarbetarna. Han har säkert på känn vilken oro som rått i Skåne, södra Småland och andra orter, där man har manat oss från arbetarrepresentanter att med allvar tänka på, huruvida inte riksdagen borde träda emellan, så att man icke vedervägade ett nedläggande av sockerbruksdriften där nere. Man har försökt övertyga dem om, att dessa vägar kan man inte konsekvent fullfölja, ty då går det på tok även med de fördelar, de anse sig få genom sådana åtgärder. Det är för visso mödosamt att klargöra dessa sanningar för arbetarna, men det går, ty de ta sakliga skäl.

Även om denna fråga icke är så stor i och för sig, måste jag säga, att om den skulle betyda en vändpunkt i den ekonomiska politik vi fört, då är den verkligen inte så obetydlig som den förefaller, och jag vill inte sticka under stol med, att vi i bevillningsutskottet under förarbetet känt oss litet bekymrade över, vart det skulle ta vägen, även om frågan i och för sig är synnerligen obetydlig.

Jag ber, herr talman, sådant läget nu är, att få ansluta mig till utskottets förslag. Utskottet har dock med större varsamhet tagit på denna fråga än en del talare här gjort, och skola vi låta känslöskälen avgöra, vilka tullsatser vi

*Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)*

Om höjning av tullen å fönsterglas.
(Forts.)

bestämma, enligt förslag, framkastade här i kammaren, då fruktar och tror jag, att vi beträda en olycklig väg.

Jag vill dessutom nämna, att i valet mellan avslagsyrkandet och reservationen kommer jag att rösta för avslag.

Greve Lagerbjelke: Herr talman! Bara några få ord. Jag vill icke lämna oemotsagda ett par yttranden, som fällts här i kväll i denna fråga, att våra sociala lagar, särskilt arbetstidslagen, icke skulle nämnvärt inverka på behovet av ökat tullskydd på den vara, som nu är i fråga. Det anföres i motiveringen till motionen och har lämnats oemotsagt under debatten, att en belgisk arbetare har per månad en effektiv arbetstid av 250 timmar. I Sverige är motsvarande arbetstid 154 timmar. Det är möjligt, att en belgisk arbetare har absolut sett per dag något högre lön, men skillnaden lär icke vara stor; i varje fall är lönen relativt sett för visso vida mindre.

Vidare påpekas i motionen den stora omfattning, i vilken i Belgien kvinnor och barn användas i arbetet för fönsterglasbruken, självfallet för synnerligen ringa betalning. Det anföres vidare, att, om i Sverige infördes kontinuerlig drift, skulle endast vid ett av glasbruken uppkomma en årlig kolbesparing på 60,000 kronor. Dessa förhållanden synas mig göra det påtagligt, att, om någon jämkning härutinnan gjordes, så skulle ett ökat tullskydd icke behövas.

Jag vill icke här yttra mig i fråga om dessa sociala lagars behövlighet eller icke; den frågan kan uppkomma en annan gång. Jag vill endast här uttala, att vi böra väl i detta land dock göra klart för oss vad dessa sociala fördelar för arbetarklassen kosta landet i en högre prisnivå.

För stunden har jag intet annat yrkande, än att, då jag anser att glasbruken under nuvarande förhållanden icke kunna existera utan ökat tullskydd, jag ber att få förena mig med herr von Sydow i hans yrkande.

Herr Bergman: Endast ett par korta repliker! Herr Björnsson klagade över, att en del talare bytt ståndpunkt, sedan frågan behandlades i utskottet. Detta är icke förhållandet med mig; jag har i utskottet yrkat och röstat på samma sätt, som jag gör här, och orsaken till, att mitt namn icke står under reservationen, meddelade jag vid diskussionens början. Detsamma är förhållandet med en del andra.

Herr Rune frågar, varför vi just yrka 10 öres tull och hur vi veta, att industrien reder sig med det men inte med 9 öre. Jo, det finns kalkyler, som otvetydigt visa den saken. Med en tullsats av 10 öre undgår man att ge någon nämnvärd, om ens någon vinst åt aktieägarna, men man möjliggör för arbetarna att få ut sina löner och för industrien att nödortfikt existera. Motionerna gingo som bekant ut på 12 öre. Det ha vi avvisat.

Jag ber också att få nämna, att Norge och Finland, våra grannländer, ha högre tullsatser än t. o. m. motionärerna föreslagit. Danmark har ingen fönsterglasindustri.

Här antyddes även möjligheten av att arbetarnas löner skulle kunna nedsättas och att man därigenom skulle kunna undvika den lilla tullhöjningen. Jag vill därpå svara, att för ett par år sedan nedsattes arbetslönerna inom denna för hälsa och arbetskraft så krävande industri med ej mindre än 50 procent, och det lär väl varken vara möjligt eller önskvärt att få ned dem längre.

Herr Björnsson: Herr talman! Jag vill med anledning av en föregående talares påstående endast lämna en upplysning för att klarlägga de förhållanden, som relateras i den motion, som ligger till grund för bevillningutskottets utlåtande. Det är inte säkert, att det är fakta, allt som relateras i denna motion. Majoriteten har icke velat gå in på någon polemik i dessa frågor, men

så mycket ha vi konstaterat, att det icke är den sociala lagstiftningen i Sverige, som är skuld till de förhållanden som här ha påtalats.

Den arbetstidsöverenskommelse, som nu gäller, utnyttjar ju ingalunda den tid som medgives i vår arbetstidslagstiftning. Vi ha här i Sverige ingen lagstadgad söndagsvila för arbeten, där man har kontinuerlig drift. Jag vill nämna, att dessa frågor voro ordnade via avtalsvägen, innan den sociala lagstiftningen fick den form den nu har.

Detta torde också visa, att då man här talar om, att det framför allt är ett arbetarintresse det gäller och inte alls något intresse för kapitalet, står man säkert inte på fast mark. Ty det förhåller sig naturligtvis på det sättet, att arbetarna måste kunna räkna med löner, som på visst sätt stå i relation till lönerna på andra områden, t. ex. vid smäglasbruken. Detta gör, att det nog inte förhåller sig riktigt så som herr von Sydow säger, att det är framförallt avsikten att låta arbetarna bibehålla deras nuvarande löner och så låta en del av fordringsägarna få litet grand men åt aktieägarna ingenting. Jag är emellertid fullkomligt övertygad om, att det här också är meningen att skaffa en liten smula åt aktieägarna, och detta betraktar jag som ett legitimt intresse, om det kan ske utan att skada andra legitima intressen.

När herr Bergman anförde Norge som exempel för oss att efterlikna i tullpolitiken, undrar jag, om han därutinnan vinner några anhängare. Jag skulle tro, att den ekonomiska politik, som förts här i Sverige och som — om jag icke har bedömt saken alldeles oriktigt — i väsentlig grad bestämts av den hållning, riksdagen intagit i anslutning till bevillningsutskottets förslag den ena gången efter den andra, att konsekvent sätta sig emot tullförhöjningar, jag undrar, säger jag, om icke denna ekonomiska politik har lett till ett bättre resultat än en politik i överensstämmelse med de principer, som t. ex. herr Österström och herr Bergman i sitt förslag förordat. Jag skulle tro, att vårt lands ekonomiska ställning nu är så god, att den mycket väl tål vid en påfrestning sådan som denna på 100,000 kronor, eller rättare sagt jag är fullkomligt övertygad om att vi utan allt för stora vådor kunna tillåta oss en eller annan liten extravagans på detta område och kanske icke allt för få. Men jag undrar, om det är rätta sättet att få näringslivet in på sunda vägar att på det sättet, när det gäller småsaker, icke vara så kinkiga med de principer, som man finner nödvändiga att tillämpa, då det gäller de stora industrierna. Vår järnhantering har äldre anor än vår glasbruksindustri, och jag tror, att det är fullkomligt analoga skäl, som vålla dessa båda industriers nuvarande svårigheter. Jag tillåter mig tro, att många av de kammarledamöter, som nu förorda herr Lithanders reservation, icke skulle vilja vara med om något motsvarande, i fall det gällde järnhanteringen, av vars produkter så många andra näringsgrenar, icke minst jordbruket, äro i hög grad beroende.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste talmannen, att i avseende å det nu föreliggande betänkandet framkommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr von Sydow, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranledes därav, att tullsatsen för tulltaxerubrikerna nr 682 och 683 bestämdes till 10 öre per kilogram; samt 3:o) att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Österström m. fl. begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan.

*Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)*

*Om höjning av
tullen å
fönsterglas.
(Forts.)*

huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående voteringen; och förklarade herr förste vice talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr von Sydows yrkande i frågan.

Herr *Örne* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 29 antager bifall till herr von Sydows yrkande i frågan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontroproposition i nämnda votering antagits avslag.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr von Sydows under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Herr förste vice talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr andre vice talmannen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 24, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—56.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 57.

Lades till handlingarna.

Punkterna 58—65.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 66.

Lades till handlingarna.

Punkten 67.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 68.

Lades till handlingarna.

Punkterna 69—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 25, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer.

Punkterna 1—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

I en inom första kammaren av herr *Leander* väckt motion nr 58 hade hemställts, det riksdagen ville medgiva, att månadslönaren vid flottans varv i Karlskrona Fritz Hammars änka Emelie Maria Hammar, född Jakobsson, finge från och med den 1 januari 1926, så länge hon förbleve i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 300 kronor.

*Om understöd
åt månads-
lönaren Fritz
Hammars
änka.*

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion I:58 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Leander: Herr talman! Änkan Emelie Maria Hammar, för vilken jag motionerat om ett årligt understöd av 300 kronor, måste få en ganska egendomlig uppfattning om den svenska riksdagens sätt att skipa rättvisa. Riksdagen beviljade nämligen förlidet år ett sådant understöd med samma belopp, som jag nu begärt för änkan Hammar, till hennes svägerska, som varit gift med en bror till nu ifrågavarande änkas avlidne man. Dessa båda män hade enahanda befattningar vid kronovarvet i Karlskrona. De tjänstgjorde där ungefär samma tid, och båda skötte sin befattning med nit och redlighet, enligt det vitsord som de erhållit. Änkorna äro också likställda med hänsyn till ekonomiska och andra förhållanden. Änkan Hammar, som det nu är fråga om, och som naturligtvis icke känner till politikens irrgångar och allra minst har reda på de olika vindar, som bruka blåsa i bankoutskottet, måste naturligtvis finna, att det är ganska egendomligt, att hon icke kunnat få komma i åtnjutande av

Om understöd
åt månads-
lönaren Fritz
Hammars
änka.
(Forts.)

en förmån, som blivit beviljad hennes svägerska, och hon måste anse, att riksdagen handlar ganska godtyckligt. För övrigt är det kanske icke bara hon, som kan få denna uppfattning, utan även många andra. Det tycks nämligen bero på en sinkadus, huruvida pensioner bli beviljade eller ej.

Nu har utskottet visserligen givit änkan Hammar liksom de i nästföljande punkt förekommande båda änkor, för vilka utskottet också avstyrkt en av mig väckt motion, den anvisningen, att de böra vända sig till myndigheterna för att genom dessa få sina framställningar om understöd befordrade. Det är ju gott och väl, att utskottet icke ställt sig helt avvisande i denna fråga, men den anvisning, som utskottet givit, skänker i alla fall vare sig änkan Hammar eller de båda andra änkor bröd för dagen, och de kunna ju behöva litet även i år att leva av. I synnerhet den ena av dem är mycket sjuklig och orkar icke arbeta, åtminstone icke i någon nämnvärd mån. För övrigt vet man icke, om denna anvisning för framtiden kan skänka dem någon hjälp, ty då de komma till myndigheterna med sin begäran, kanske de få till svar: Ja, edra framställningar om pension äro ju redan prövade och avvisade av riksdagen, och därför är det icke lönt att komma igen. Det är ju ingenting ovanligt, att behövande hänvisas från den ena myndigheten till den andra, och innan de hava gått hela utredningsvägen, hava de hunnit både dö och begravas. Men det är kanske bäst för de fattiga att få sluta detta livet så fort som möjligt.

Nu finns det ju icke många inne i kammaren, så att det tjänar ingenting till att stå här och tala för motionen. För övrigt vet jag icke, om det skulle löna sig, även om kammarens ledamöter voro mera talrikt församlade, när ingen inom bankoutskottet har ansett sig vilja skänka änkan Hammar den allra minsta skärv. Men icke förty vill jag, herr talman, yrka bifall till min motion och alltså avslag på utskottets hemställan.

Herr Gustafsson, Karl: Herr talman! I denna sena timme på dagen, då vi diskuterat om åtskilliga frågor, förefaller det mig litet egendomligt, att den föregående ärade talaren, som ju fått en välvillig motivering av utskottet till svar på sin motion, icke kunnat nöja sig med detta utan därtill yrkat bifall till motionen. Jag får därför lov att be kammaren uppmärksamma, huru frågan egentligen ligger.

Det är icke första gången, som herr Leander kommer fram med en motion om understöd åt denna änka, utan han har varit framme i samma ärende förut. Vi hava över motionen inhämtat myndigheternas yttranden, som gått ut på rent avslag från såväl marinförvaltningen som statskontoret. Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat, än att utskottet gått så långt som möjligt, då utskottet sagt, att om myndigheterna en annan gång tillstyrka, har utskottet ingenting att säga däremot. Jag får säga, att i bankoutskottet hava vi funnit, att det icke är många av riksdagens ledamöter, som varit så flitiga att motionera om så många gamla änkor, som herr Leander varit. Han har därvid fått åtnjuta välvilja både av bankoutskottet och riksdagen, och därför kan man ju förstå, att han ansett sig kunna yrka bifall till sin motion. Jag vill emellertid be kammaren betänka sig och icke följa herr Leanders yrkande, ty jag tror, att utskottet står på mycket säkrare grund än han.

För att icke förlänga debatten skall jag endast be att få yrka bifall till utskottets förslag, sådant det föreligger.

Herr Leander: Herr talman! Om jag icke gjort något värre än motionerat om understöd till gamla änkor, då har jag icke så mycket på mitt samvete, utan det anser jag tvärtom länder till min heder. Det vore också till heder för bankoutskottet, om utskottet, liksom tidigare skett, ville tillstyrka mina yrkanden härvidlag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de yrkanden, som där- *Om understöd*
 under framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den *åt månads-*
 under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till den i äm- *lönaren Fritz*
 net väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnya- *Hammars*
 des, vara med övervägande ja besvarad. *änka.*
 (Forts.)

Punkterna 15—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkterna 29—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36—41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 26, i anledning av vissa motioner om pensioner och understöd, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av väckt motion angående förbättring av pensioner av äldre typ till änkor efter befattningshavare i statens tjänst; och

nr 28, i anledning av väckt motion om årligt understöd åt eldaren vid riksbankens avdelningskontor i Umeå E. A. Bäckström.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckt motion om viss ändring i utsökningslagen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Då tiden nu var långt framskriden, beslöts på framställning av herr andre vice talmannen, att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.36 e. m.

In fidem
 G. H. Berggren.
